

ØF-rapport nr. 12/2003

**Konsekvenser av endringer
i arbeidsgiveravgiften**

**av
Svein Erik Hagen
og
Simen Flygind**

Tittel: Konsekvenser av endringer i arbeidsgiveravgiften

Forfattere: Svein Erik Hagen og Simen Flygind

ØF-rapport nr.: 12/2003

ISBN nr.: 82-7356-518-1

ISSN nr.: 0809-1617

Prosjektnummer: K 161

Prosjektnavn: Konsekvenser av endringer i arbeidsgiveravgiften

Oppdragsgiver: Regionrådet for Fjellregionen

Prosjektleder: Svein Erik Hagen

Referat: I rapporten gis det en omtale av geografisk differensiert arbeidsgiveravgift som virkemiddel, og hvorfor ordningen nå må avvikles. I kapittel 3 drøftes effekten av differensiert arbeidsgiveravgift. I kapittel 4 presenteres fylkesvise tabeller for samlet avgiftsreduksjon i hver kommune i studieområdet, som omfatter Hedmark og Oppland og åtte kommuner (Innlandsregionen) i Sør-Trøndelag. Deretter følger tabeller for avgiftsreduksjon fordelt på regioner og næringer. I slutten av kapitlet ser vi på hvor stor del av forventet avgiftsøkning som ikke vil bli kompensert gjennom et bunnfradrag på 250.000 kroner pr. foretak pr. år. Kapittel 5 er en kort gjennomgang av reglene for offentlige støtte til næringslivet. I kapittel 6 drøftes hvilke krav som bør stilles til avbøtende tiltak når ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift avvikles. Til slutt i rapporten omtales og drøftes ulike forslag til avbøtende tiltak.

Sammendrag: Norsk

Emneord: Arbeidsgiveravgift, avbøtende tiltak, Hedmark, Oppland, Sør-Trøndelag.

Key words:

Dato: Juli 2003

Antall sider: 73 + tabeller

Pris: Kr 180,-

Utgiver: Østlandsforskning
Postboks 1066 Skurva
N-2601 Lillehammer
Telefon 61 26 57 00
Telefax 61 25 41 65
e-mail: [oef@ostforsk.no](mailto: oef@ostforsk.no)
<http://www.ostforsk.no>

Dette eksemplar er fremstilt etter KOPINOR, Stenergate 1 0050 Oslo 1. Ytterligere eksemplarfremstilling uten avtale og strid med åndsverkloven er straffbart og kan medføre erstatningsansvar.

Forord

Dette prosjektet er utført med Regionrådet for Fjellregionen som formell oppdragsgiver. Arbeidet er finansiert av Fjellregionsamarbeidet sammen med NHO Hedmark/Oppland, LO Hedmark/Oppland, SND i Hedmark og Oppland samt Hedmark, Oppland og Sør-Trøndelag fylkeskommuner.

Tallmaterialet i rapporten omfatter regionene i Hedmark og Oppland og åtte kommuner (Innlandsregionen) i Sør-Trøndelag.

Innledningsvis i rapporten gis det en omtale av geografisk differensiert arbeidsgiveravgift som virkemiddel, og hvorfor ordningen nå må avvikles. I kapittel 3 drøftes effekten av differensiert arbeidsgiveravgift. Kapittel 4 består i stor grad av tabeller som viser hva ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift betyr i vårt studieområde. Først presenteres fylkesvise tabeller for samlet avgiftsreduksjon i hver kommune, deretter tabeller for avgiftsreduksjon fordelt på regioner og næringer. I slutten av kapitlet ser vi på hvor stor del av forventet avgiftsøkning som ikke vil bli kompensert gjennom et bunnfradrag på 250.000 kroner pr. foretak pr. år. Kapittel 5 er en kort gjennomgang av reglene for offentlige støtte til næringslivet. I kapittel 6 drøftes hvilke krav som bør stilles til avbøtende tiltak når ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift avvikles. Til slutt i rapporten (kapittel 7) omtales og drøftes ulike forslag til avbøtende tiltak.

Drøftingene i rapporten er i stor grad basert på tidligere analyser av arbeidsgiveravgiften. Særlig stor nytte har vi hatt av Effektutvalget (2002): Regionale og distriktpolitiske effekter av differensiert arbeidsgiver-avgift, NHO (2003): Differensiering av arbeidsgiveravgiften – ESAs krav om endringer, Hervik m. mf. (2001): Differensiert arbeidsgiveravgift. Kunnskapsstatus. Rapport fra et ekspertutvalg nedsatt av KRD, og Hervik, A. og Rye, M.(2002): En empirisk analyse av effekter av differensiert arbeidsgiveravgift som regionalpolitisk virkemiddel. Notat til Effektutvalget.

I tilknytning til arbeidet har det vært en styringsgruppe med følgende sammensetning:

- Olov Grøtting, Regionrådet for Fjellregionen representerer Fjellregionsamarbeidet. Leder for styringsgruppa.
- Ingrid Lauvdal, Hedmark fylkeskommune
- Magne Kjelstad, Oppland fylkeskommune.
- Tore Kiste, Sør-Trøndelag fylkeskommune
- John Retzius, NHO Hedmark/Oppland representerer partene i arbeidslivet (NHO Hedmark/Oppland, LO Hedmark og LO Oppland)
- Karin Blomberg, SND Oppland
- Vegard Saur, SND Hedmark

Takk til styringsgruppa som har kommet med viktige innspill både i møtene og underveis i arbeidet. Særlig takk til Olov Grøtting som har fulgt arbeidet tett og bidratt med kunnskap og vurderinger som har hatt stor betydning for gjennomføringen av prosjektet.

Det er likevel forfatterne, ikke styringsgruppa, som står ansvarlig for innholdet rapporten.

Lillehammer juli 2003

Kristian Lein
Forskningsleder

Svein Erik Hagen
Prosjektleder

Innhold

Forord

Sammendrag.....	7
1 Geografisk differensiert arbeidsgiveravgift.....	13
2 Hvorfor må ordningen avvikles?.....	21
3 Effekten av økt arbeidsgiveravgift.	23
4 Økt arbeidsgiveravgift i Hedmark, Oppland og Innlandsregionen i Sør-Trøndelag.	29
4.1 Kort om datagrunnlaget.....	29
4.2 Samlet avgiftsreduksjon.	34
4.3 Avgiftsreduksjon fordelt på næringer og regioner.....	43
4.4 Avgiftsøkning som ikke kompenseres gjennom bunnfradrag.....	65
5 Reglene for offentlig støtte.....	69
6 Krav til avbøtende tiltak.....	75
7 Avbøtende tiltak.....	81
7.1 Bagatellmessig støtte.....	81
7.2 Transportstøtte.....	83
7.3 Redusert avgift på diesel.....	85
7.4 Fjerning av el-avgiften.....	85
7.5 Utvidet FoU-ordning.....	86
7.6 Personskattelettelser.....	87
7.8 Differensiert merverdiavgift.....	88
7.9 Investeringsstøtte.....	90
7.10 Infrastrukturinvesteringer.....	91
7.11 Innovasjonsfond, utviklingsfond, kompetansefond, entreprenørskapsfond, etc.....	92
7.12 Handlingsplan for helhetlig innovasjonspolitik.....	93
Referanser.....	95

Sammendrag

Analysene i rapporten omfatter alle regioner i Hedmark og Oppland og Innlandsregionen (8 kommuner) i Sør-Trøndelag.

Arbeidsgiveravgift er en skatt arbeidsgiverne betaler for å bruke arbeidskraft. Avgiften beregnes som en andel av utbetalt lønn (inklusive godtgjørelser). Selvstendig næringsdrivende betaler ingen arbeidsgiveravgift. Geografisk differensiering av arbeidsgiveravgiften ble innført som et regionalpolitisk virkemiddel i 1975. Målt i kroner er redusert arbeidsgiveravgift i dag det største enkelttiltak blant de rent distriktspolitisk begrunnede tiltak. Etter pålegg fra ESA må ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift avvikles fra 1.1.2004.

I dag har vi følgende satser for arbeidsgiveravgiften i de ulike soner:

- * 14,1 prosent (full sats) i sone 1
- * 10,6 prosent i sone 2
- * 6,4 prosent i sone 3
- * 5,1 prosent i sone 4
- * 0 prosent (fritak) i sone 5 (Nord-Troms og Finnmark)

Redusert arbeidsgiveravgift innebærer en subsidiering av bruk av arbeidskraft bosatt innenfor sonene med redusert avgift. Subsidieringen innebærer indirekte en kostnad for staten ved at den unnlater å kreve inn full arbeidsgiveravgift over hele landet. *Provenyeffekten* av arbeidsgiveravgiften kan beregnes som statens tapte inntekter som følge av at satsen varierer geografisk. Finansdepartementet har beregnet samlet provenytab av ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift til å være 6,8 mrd kr i 2000 og 8,4 mrd kr i 2003.

Arbeidsgiveravgiften betales etter *arbeidstakers bosted*. Bedriftens lokalisering er ikke avgjørende for hvilken avgift arbeidsgiveren skal betale. Det betyr at mange bedrifter i sentrale områder (sone1) betaler redusert avgift for en del av sine ansatte, fordi de pendler inn fra soner med redusert sats. Eksempelvis hadde Oslo-bedrifter en avgiftsreduksjon på vel 240 mill. kroner i 2000.

De nordlige deler av Hedmark (8 kommuner) og Oppland (12 kommuner) er i sone 3, med avgiftssats 6.4 prosent. De sentrale delene av Hedmark (7 kommuner) og Oppland (8 kommuner) er i sone 1 og betaler full arbeidsgiveravgift. De mellomliggende kommuner, sju i Hedmark og seks i Oppland er i sone 2, med avgiftssats 10.6 prosent. Av de åtte kommunene som utgjør ”Innlandsregionen” i Sør-Trøndelag er fire kommuner i sone 3 og fire kommuner i sone 2.

Vi har beregnet hvor stor avgiftsreduksjonen er i vårt studieområde. Ser vi på hele fylker, hadde både Oppland og Sør-Trøndelag avgiftslette på over 330 mill. kroner i 2000, mens Hedmark lå i overkant av 240 mill. kroner. Dette omfatter både privat og offentlig virksomhet. Ser vi bare på privet sektor, hadde Oppland en avgiftslette på 229 mill. kroner, Hedmark 157 mill. og Sør-Trøndelag 234 mill. kroner. Innlandsregionen i Sør-Trøndelag hadde en samlet avgiftslette på 145 mill. Kroner. Av dette var 99 mill. knyttet til privat virksomhet.

Avgiftsletten til kommunesektoren var på nesten 92 mill. kroner i Oppland, nesten 88 mill. kroner i Sør-Trøndelag og vel 69 mill. kroner i Hedmark. Store sone 3 – kommuner hadde en avgiftsreduksjon på rundt ti mill. kroner. Høyest lå Nord-Aurdal med 11.2 mill., Sel 9.3 mill, Oppdal 9.3 mill., Tynset 9,0 mill, og Røros 8.7 mill. kroner.

Også når vi ser på samlet avgiftslette, dvs. både offentlig og privat sektor, er det store sone 3 – kommuner som ligger høyest, Nord-Aurdal med over 45 mill. kroner, Røros, Oppdal og Sel med rundt 40 mill. og Tynset 38 mill. kroner.

Alle disse tallene er avgiftsreduksjon i 2000, regnet etter bosted, dvs. det er avgiftslette knyttet til den ansattes bosteds/likningskommune, ikke til bedriftens lokalisering-kommune. På grunn av pendling vil avgiftsreduksjon regnet etter arbeidssted avvike fra tallene ovenfor.

For privat sektor har vi beregnet avgiftsreduksjon fordelt på regioner og næringer. Tallene gir en pekepinn om hvilke næringer og regioner som kan rammes hardest når ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift avvikles. Regjeringen har foreslått at foretak som får økt arbeidsgiveravgift skal få et bunnfradrag på inntil ca. 250.000 kroner pr. år. Det betyr at alle foretak med opptil ca. 13 ansatte i sone 3 og alle foretak med opp til ca 29 ansatte i sone 2 får full kompensasjon for økt avgift. Større bedrifter får også et bunnfradrag på ca. 250.000 kroner, men dette vil ikke fullt ut kompensere for økt arbeidsgiveravgift. Det er derfor store bedrifter som først og fremst vil rammes når arbeidsgiveravgiften økes.

Næringene jordbruk, skogbruk, fiske og fangst omfattes ikke av EØS-avtalen, og vil derfor ikke få avgiftsøkning. Det samme gjelder næringsmiddelindustri basert på jordbruks- og fiskeressurser. I vårt studieområde har dette særlig betydning for meieriene og kjøttindustrien. Disse foredlingsanleggene ligger ofte i sone 3- og sone 2 - kommuner og har stor avgiftslette i dag.

I mange bransjer finnes det store bedrifter som får avgiftsøkning langt utover det som kompenseres gjennom bunnfradraget på 250.000 kroner. pr. år. Særlig mange slike

bedrifter finner vi innen trelastindustrien, møbelindustrien, hotell og restaurant-næringen, varehandel og bygg og anlegg.

Vi har gjort grove beregninger av hvor stor den ikke-kompenserte avgiftsøkningen blir i de ulike regioner. Med "ikke-kompensert avgiftsøkning" menes den økning i arbeidsgiveravgiften som ikke blir kompensert gjennom det varslede bunnfradraget på inntil 250.000 kroner. Den ikke-kompenserte avgiftsøkningen er beregnet etter *arbeidssted*, dvs. etter bedriftenes lokalisering.

Bedrifter i sone 2 og sone 3 – kommuner i vårt studieområde hadde en beregnet avgiftslette på 395 mill. kroner i år 2000. Av dette er det i underkant av 100 mill. kroner (24.6 prosent) som ikke blir kompensert. Omregnet til 2003-nivå tilsvarer dette en ikke-kompensert avgiftsøkning på ca. 120 mill. kroner i våre sone 2 - og sone 3- bedrifter. Den ikke-kompenserte avgiftsøkningen er størst i Rørosregionen og Valdresregionen. Ser vi på *andelen* av avgiftsøkningen som ikke blir kompensert, kommer Rørosregionen og Våler/Åmot dårligst ut. Deretter følger Sel/Vågå, Valdresregionen og Selbu/Tydal. Dette er regioner med store bedrifter som får liten nytte av bunnfradraget. For de store bedriftene blir støtten, som betegnelsen tilsier, bagatellmessig.

Differensiert arbeidsgiveravgift har noen egenskaper som atskiller det fra andre virkemidler i regional politikken:

- * Det er en løpende driftsstøtte
- * Tildelingen er automatisk
- * Det er næringsnøytralt
- * Det subsidierer bruk av arbeidskraft

Det er vanskelig å finne avbøtende tiltak som har disse egenskapene, og som samtidig kan godkjennes av ESA. Fra mange hold er det kommet forslag om avbøtende tiltak. Det synes å være stor enighet om at Norge så langt det er mulig bør opprettholde ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift. I de områder der dette ikke går, vil en videreføring innen rammene for bagatellmessig støtte være et godt alternativ. Men for store bedrifter er dette ikke nok for å dekke avgiftsøkningen.

Regjeringen har søkt ESA om å få notifisere en nasjonal transportstøtteordning. Ordningen med transportstøtte vil trolig få et begrenset omfang. Det er antydnet en øvre ramme på ca. 200 mill. kroner pr. år. Slik det nå (juli 2003) ser ut, vil bedrifter i Hedmark og Oppland ikke kunne få transportstøtte. For noen få store vareproduserende foretak vil transportstøtte være et viktig virkemiddel, men det vil på ingen måte kunne kompensere for et generelt, næringsnøytralt virkemiddel som den differensierte arbeidsgiveravgiften. Dette skyldes både transportstøttens begrensede omfang og den manglende treffsikkerhet. Det er også foreslått en rekke andre ordninger, som f.eks, utvidet FoU-ordning,

innovasjonsfond, investeringsstøtte og personskattelettelser. Felles for de foreslåtte ordningene, er at de er lite treffsikre som avbøtende tiltak og at de ikke kan kompensere for de økte kostnadene *bedriftene* får. Mange av tiltakene kan heller betraktes som generelle utviklingstiltak kanalisert til eller via offentlig sektor.

Det kan forventes at Regjeringen vil se de avbøtende tiltakene i lys av den nærings- og regionalpolitikk det ellers legges opp til. Rammene for denne politikken vil bli presentert i Regjeringens *Handlingsplan for en helhetlig innovasjonspolitik* som skal legges fram i tilknytning til statsbudsjettet for 2004. Trolig vil de overordnede perspektivene være de samme som i St.prp. nr 51 (2002-2003) *Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv*, som ble lagt fram i mars 2003. Regjeringen legger opp til at både nærings- og regionalpolitikken skal ha økt fokus på innovasjon, og har blinket ut tre fokusområder og fem prioriterte målgrupper:

Fokusområder:

- Forskning og kompetanseheving
- Idé-, utviklings- og kommersialiseringsfasen
- Internasjonalisering

Prioriterte målgrupper:

- Entreprenører
- Unge bedrifter
- Innovasjonssystemer
- Små og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner og -potensial
- Forskere og FoU-miljøer i næringslivet og i forsknings- og utdanningsmiljøer

Den delen av kompensasjonen som ikke kommer gjennom bunnfradrag, transportstøtte eller andre avgrensede tiltak, vil trolig bli tilpasset de overordnede strategiene i regjeringens nærings- og regionalpolitikk, dvs. den "helhetlige innovasjonspolitikken". Trenden både i Norge og i EU-landene er at virkemidlene knyttes opp mot partnerskapsavtaler. I soner som skal ha kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift, er det viktig at både bedrifter og det offentlige utvikler kompetanse i søknadsskriving, nettverks- og alliansebygging, slik at de kan få del i de statlige midlene som kommer i kjølvannet av handlingsplanen.

1 Geografisk differensiert arbeidsgiveravgift

Arbeidsgiveravgift er en skatt arbeidsgiverne betaler for å bruke arbeidskraft. Avgiften beregnes som en andel av utbetalt lønn (inklusive godtgjørelser). Selvstendig næringsdrivende betaler ingen arbeidsgiveravgift. Geografisk differensiering av arbeidsgiveravgiften ble innført som et regionalpolitisk virkemiddel i 1975. Satsen for arbeidsgiveravgift og den geografiske differensieringen av denne, fastsettes i Stortingets årlige skatte- og avgiftsvedtak.

Bruk av differensiert arbeidsgiveravgift var et brudd med den tidligere innretning av virkemidlene i distriktpolitikken, da det var et generelt, næringsnøytralt virkemiddel som også omfattet kommunal og fylkeskommunal virksomhet, samt at det var rettet mot innsatsfaktoren arbeidskraft i motsetning til den tidligere fokus på industrirettede kapitalsubsidier. ”Med dette gjekk distriktpolitikken definitivt over frå å vere ein regionalt differensiert industripolitikk til å bli ein allmenn politikk for nærings- og sysselsettingsproblem i utkantane.” (Teigen, 1999).

Utgangspunktet for valg av geografisk differensiert arbeidsgiveravgift som virkemiddel i distriktpolitikken var i tillegg den direkte kopling til det en mente var kilden til problemet; etterspørselen etter arbeidskraft, å opprette en bedre balanse mellom virkemidlene rettet mot innsatsfaktorene arbeidskraft og kapital i distriktpolitikken. Det ble pekt på at de øvrige virkemidlers fokus på kapitalsubsidier hadde forskjøvet prisforholdet mellom arbeidskraft og kapital i kapitalens favør. Framvekst av tjenesteytende næringer i distriktene var en uttalt distriktpolitisk målsetting. En så for seg en vekst i tjenesteytende næringer i de områder der arbeidsgiveravgiften var relativt lavere, og at dette skulle bidra til en mer robust næringsstruktur. Tanken bak var at de tjenesteytende næringer er gjennomgående mer arbeidsintensive enn de vareproduserende. I den grad de er skjermet mot konkurranse har de en større mulighet til å velte økte kostnader over i prisene og oppnå større lønnsomhet enn i mer konkurranseutsatte områder. Her må en merke seg at inndelingen skjermet kontra konkurranseutsatt næring ikke er det samme når en har et regionalt perspektiv, som når en ser landet under ett. En region kan ses på som en liten, åpen økonomi, der mange av de tradisjonelt ”skjermede næringer” er utsatt for konkurranse fra mer sentrale regioner. (Hervik et.al. 2001)

Fra 1967 til 1973 økte arbeidsgiveravgiften i Norge sterkt. Dette gjorde differensiering mulig, og en avgift som i utgangspunktet er ganske høy er nødvendig for å kunne en innføre en relativt sterk differensiering. Målt i kroner er redusert arbeidsgiveravgift i dag det største enkelttiltak blant de rent distriktpolitisk begrunnede tiltak. For år 2000 var fordelene av dette tiltaket for næringsliv og offentlig virksomhet i virkeområdet beregnet

til 6,8 milliarder kroner, av totalt 14 milliarder kroner brukt til distriktspolitisk begrunnede tiltak.

Som regionalpolitisk virkemiddel har differensiert arbeidsgiveravgift flere gunstige egenskaper:

- 1 For det første er det rettet direkte inn mot det en ønsker å oppnå, nemlig redusert pris på og økt etterspørsel etter arbeidskraft.
- 2 For det andre er det svært lett å administrere, idet arbeidsgiveravgiftssatsen avhenger av arbeidstakers registrerte bosted etter folkeregisteret.
- 3 For det tredje er virkemiddelet næringsnøytralt. Virkemiddelet favoriserer i utgangspunktet ingen næringer, men den relative betydningen av virkemiddelet er større for næringer som er arbeidsintensive og har mange lønsmottakere. For kapitalintensiv virksomhet, eller næringer med stor andel selvstendig næringsdrivende, betyr avgiftslettelsen mindre.
- 4 I tillegg er det viktig at redusert arbeidsgiveravgift ikke fører til økte utgifter over statsbudsjettet. Finansdepartementet beregner provenyeffekten av reduserte avgifter, men dette blir ikke synliggjort i statsbudsjettet.

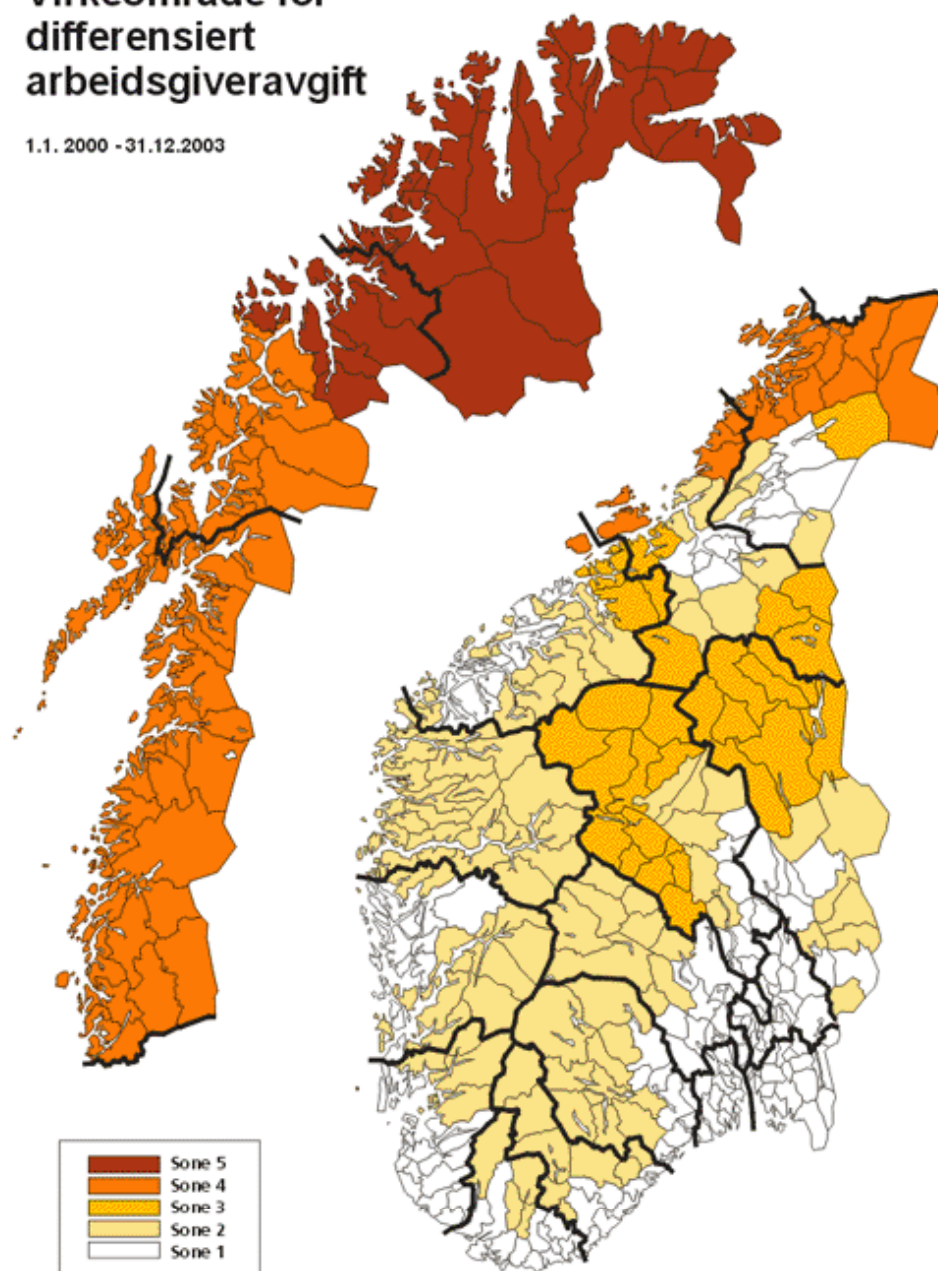
Etter innføringen har differensieringen mellom ulike regioner økt, og differensieringen er mer finmasket ved at antall avgiftssoner har økt fra tre til fem. I dag har vi følgende satser for arbeidsgiveravgiften i de ulike soner:

- 14,1 prosent (full sats) i sone 1
- 10,6 prosent i sone 2
- 6,4 prosent i sone 3
- 5,1 prosent i sone 4
- 0 prosent (fritak) i sone 5 (Nord-Troms og Finnmark)

Se kart på neste side.

Virkeområde for differensiert arbeidsgiveravgift

1.1. 2000 - 31.12.2003

De nordlige deler av Hedmark (8 kommuner) og Oppland (12 kommuner) er i sone 3, med avgiftssats 6.4 prosent. De sentrale delene av Hedmark (7 kommuner) og Oppland (8 kommuner) er i sone 1 og betaler full arbeidsgiveravgift. De mellomliggende kommuner, 7 i Hedmark og 6 i Oppland er i sone 2, med avgiftssats 10.6 prosent. Av de åtte kommunene som utgjør "Innlandsregionen" i Sør-Trøndelag er fire kommuner i sone 3 og fire kommuner i sone 2.

Redusert arbeidsgiveravgift innebærer en subsidiering av bruk av arbeidskraft bosatt innenfor sonene med redusert avgift. Subsidieringen innebærer indirekte en kostnad for staten ved at den unnlater å kreve inn full arbeidsgiveravgift over hele landet. *Provenyeffekten* av arbeidsgiveravgiften kan beregnes som statens tapte inntekter som følge av at satsen varierer geografisk. Finansdepartementet har beregnet samlet provenytap av ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift til å være 6,8 mrd kr i 2000 og 8,4 mrd kr i 2003.

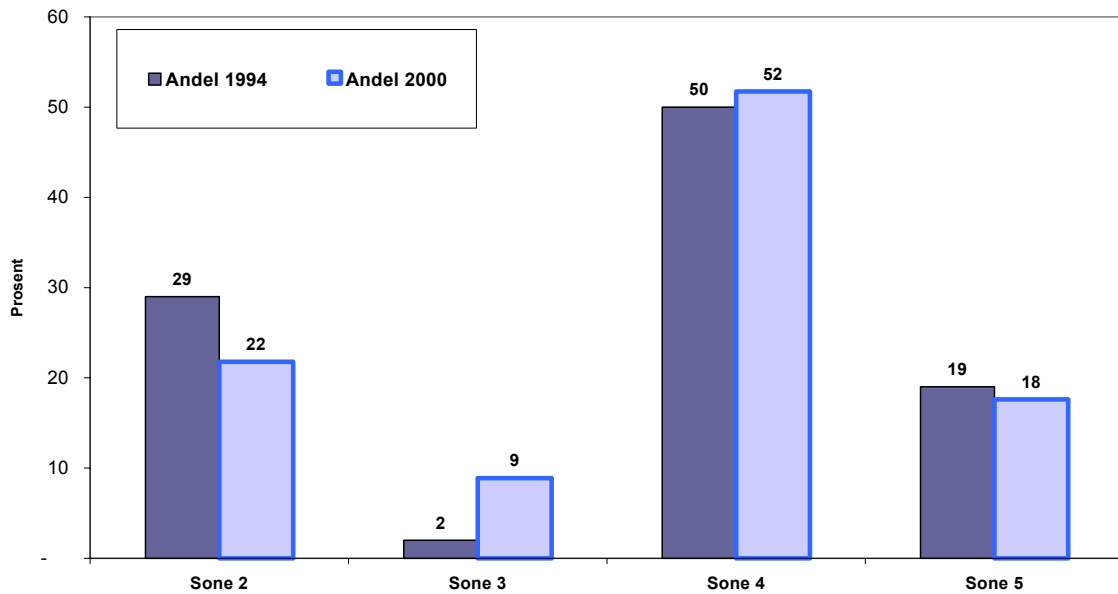
Om lag 70 prosent av statens provenytap (= avgiftsletten for bedriftene) kommer fra sone 4 og 5, dvs. fra Nord-Trøndelag og Nord-Norge.¹ Vel 20 prosent av provenytapet kommer fra sone 2, og bare knappe 10 prosent fra sone 3.

---

¹ Bedrifter i de åtte kommunene Tromsø, Bodø, Rana, Alta, Harstad, Narvik, Vefsn og Hammerfest hadde alene en avgiftsreduksjon på vel 1.34 mrd. kroner i 2000.

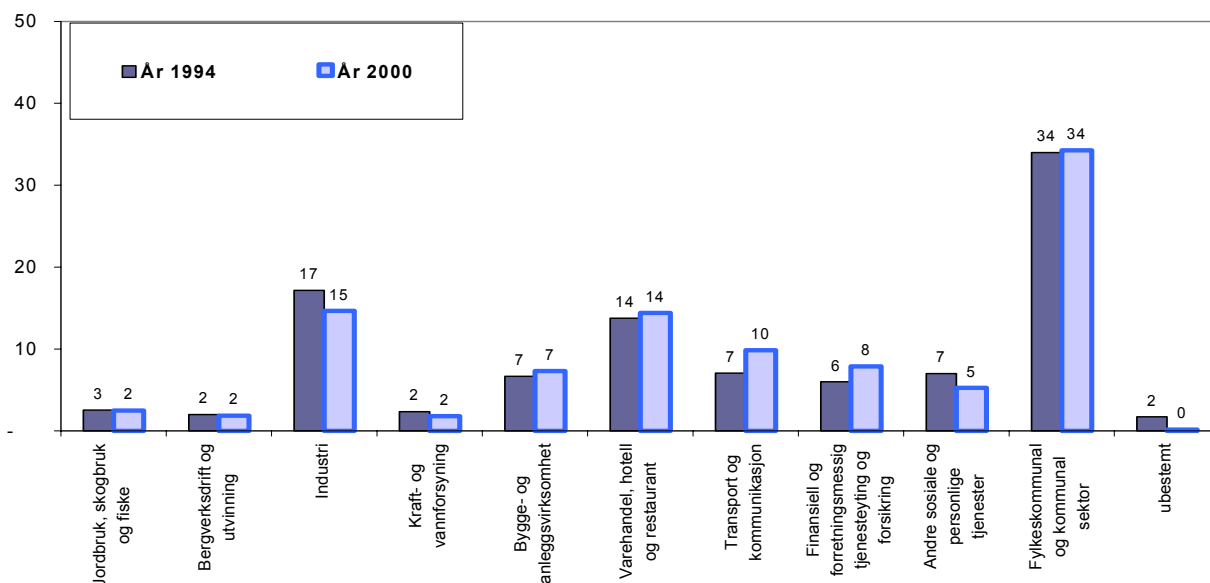
Fordeling av proveny-effekt av differensiert arbeidsgiveravgift

Figur 1.1 Fordeling på soner av proveny-effekt av differensiert arbeidsgiveravgift. Kilde: Hervik og Rye 2003.

Ser vi på næringsfordelingen, kommer det største provenytapet i kommunal og fylkeskommunal virksomhet (omtrent 1/3 av totalen). Staten betaler som nevnt full avgift i alle soner. I privat sektor er provenytapet størst fra industrien (14.7 prosent av samlet provenytap), varehandel (11.4 prosent), transport og kommunikasjon (9.9 prosent). 3.0 prosent av provenytapet kommer fra hotell og restaurant. Går vi ned på fylkes- eller regionnivå er selvsagt bildet noe annerledes, avhengig av næringsstrukturen i den enkelte region/fylke.

Fordeling av proveny-effekt av differensiert arbeidsgiveravgift

Figur 1.2 Fordeling på næringer av proveny-effekt av differensiert arbeidsgiveravgift.
Kilde: Hervik og Rye 2003.

Arbeidsgiveravgiften betales etter *arbeidstakers bosted*. Bedriftens lokalisering er ikke avgjørende for hvilken avgift arbeidsgiveren skal betale. Det betyr at mange bedrifter i sentrale områder (sone1) betaler redusert avgift for en del av sine ansatte, fordi de pendler inn fra soner med redusert sats. Eksempelvis hadde Oslo-bedrifter en avgiftsreduksjon på vel 240 mill. kroner i 2000.

Tabellen på neste side viser hvordan arbeidsgiveravgift-grunnlaget (lønn og andre godtgjørelser) opparbeidet av arbeidstakere bosatt i hver sone fordeler seg på arbeidskommune, dvs. hvilken kommune bedriften er registrert i. Tabellen gir en indikasjon på hvor stor pendlingen mellom sonene er, og dermed lekkasje av fordelen ved differensiert arbeidsgiveravgift til bedrifter i lavere soner.

Tabell 1.1 Andel av lønnsgrunnlag opparbeidet av arbeidstakere bosatt i hver sone fordelt på arbeidskommune. Kilde: Hervik og Rye 2003.

Arbeids- takers likn. kommune (bosted)	Arbeidskommune (bedriftens lokalisering) (arbeidssted)						Sum
	sone 1	Sone 2	sone 3	sone 4	sone 5	ubestemt	
Sone 1	99	1	0	0	0	0	100
Sone 2	31	68	1	0	0	0	100
Sone 3	22	4	73	1	0	0	100
Sone 4	14	1	0	85	0	0	100
Sone 5	12	1	0	8	79	0	100

Det er som ventet størst innpendling fra sone 2 til sone 1, der 31 prosent av lønnsgrunnlaget som liknes til sone 2 er utbetalt av arbeidsgivere registrert i sone 1 - kommuner. Også soner 3 har stor "lekkasje" av avgiftsreduksjon, først og fremst til sone 1, men også til sone 2. Hervik og Rye (2003) har beregnet at 815 millioner kroner, eller 18 prosent av statens provenytab som følge av differensiert arbeidsgiveravgift i privat sektor tilfaller bedrifter lokalisert i sone 1 - kommuner. Dette fordi sone 1 – bedrifter har ansatte som pendler inn fra soner med redusert sats.

Arbeidsgiveravgiftsatsen er i utgangspunktet næringsnøytral. Det betyr at bedrifter betaler samme sats uavhengig av næringstilknytning. Her er det likevel en del unntak. For det første er satsen for statlig virksomhet den samme (14,1%) over hele landet. Noen statlige virksomheter, som Forsvaret, Statens vegvesen og ulike former for statlig forretningsdrift, nyter likevel godt av redusert sats². For det andre ble det, som følge av en dom i EFTA-domstolen år 2000, bestemt at det skal betales full sats for ansatte knyttet til stedbundne næringer, næringer med spesifikke sektorregler for støtte, og enkelte konkurranseutsatte, tjenesteytende næringer, uavhengig av arbeidstakers bosted. Foretak som produserer elektrisk kraft betaler 14.1 prosent arbeidsgiveravgift, uavhengig av sone. Det samme gjelder for utvinning av olje eller gass og visse tjenester tilknyttet slik utvinning, samt bergverksdrift. Bakgrunnen er at den norske ordningen er basert på unntaket om transportstøtte. Virksomheter som ikke har noen alternativ lokalisering, vil ikke kunne motta slik støtte (de har ingen ekstrakostnader i forhold til en alternativ lokalisering).

Enkelte andre næringer er også unntatt fra transportstøtteunntaket, som verftsindustri og

² Dette har vi ikke tatt hensyn til i beregningene som presenteres senere i prosjektet. Vi har forutsatt at all statlig virksomhet betaler full sats.

stålproduksjon, og må derfor også betale høyeste sats uavhengig av sone. I reglene forutsettes at servicevirksomhet og ikke-vareproduserende virksomhet ikke har ekstra transportkostnader pga lokaliseringen. Derfor betaler foretak som omsetter telekommunikasjonstjenester, finansielle foretak med internasjonal virksomhet, og foretak som driver godstransport på vei og har mer enn 50 årsverk, også avgift etter høyeste sats (14.1 prosent) i alle soner.

2 Hvorfor må ordningen avvikles?

EØS-avtalen regulerer formelt ikke skatte- og avgiftsforhold. Men i følge avtalen er Norge forpliktet til å følge det samme regelverket som EU mht prinsippene om de fire friheter, ikke-diskriminering på grunnlag av nasjonalitet og konkurransereglene. Ett av elementene i konkurransereglene er forbudet mot statsstøtte. Alle disse prinsippene og bestemmelsene legger begrensninger på utformingen av de norske skatte- og avgiftsreglene.

EØS-avtalens art 61 forbyr enhver form for støtte med statsmidler til enkeltforetak eller til produksjon av enkelte varer, dersom det kan virke konkurransevridende og påvirke samhandelen mellom EØS-landene. I følge ESA (EFTA Surveillance Authority, EFTAs overvåkingsorgan. ESA kan sammenlignes med Kommisjonen i EU) er den geografiske differensieringen av arbeidsgiveravgiften innenfor dagens system, ulovlig statsstøtte. Dette framgår av en avgjørelse i ESA 25. september 2002. ESA påpeker her hvilke sider ved dagens ordning som gjør at den ikke kan videreføres. I følge vedtaket må det komme forslag om såkalte "appropriate measures" (egnete tiltak). I praksis betyr det at Norge må komme med forslag til hvilke tiltak og endringer som kan gjøres for at ordningen blir i samsvar med EØS-avtalen. (For mer utførlig omtale av dette, se NHO 2003)

Dagens ordning med differensiert arbeidsgiveravgift er godkjent ut 2003. Ordningen er basert på unntaksreglene om lovlig statsstøtte i form av støtte til ekstra transportkostnader. ESA aksepterte i 1999 differensiering av arbeidsgiveravgiften som en indirekte kompensasjon for ekstra transportkostnader, selv om det ikke er noen direkte sammenheng mellom transportkostnader og avgift på lønn. EU-kommisjonen underkjente ved en beslutning av 21. desember 2000 den tilsvarende svenske ordningen for nedsettelse av socialavgiften. Sverige valgte ikke å bringe saken inn for EU-domstolen. Ett av de sentrale poengene i EU-kommisjonens beslutning var at det ikke er noen sammenheng mellom ekstra transportkostnader og støtte som er knyttet til lønnskostnader. Vilkårene for lovlig transportstøtte var derfor ikke oppfylt. På denne bakgrunn ba EU-kommisjonen om at ESA skulle ta den norske ordningen opp til ny vurdering.

ESAs egne retningslinjer, og ESAs avgjørelse av 25. september 2002, fastslår klart at regional støtte til ekstra transportkostnader bare kan gis etter søknad, som en direkte støtte til individuelt dokumenterte kostnader etter detaljerte betingelser. Dette kommer også klart til uttrykk i ESAs avgjørelse av 25. september 2002, side 7:

“The Authority considers that the present Norwegian geographically differentiated social security tax scheme does not satisfy the abovementioned conditions. Aid granted to an eligible undertaking depends on the size of its wage bill, which depends in turn on the number of persons employed and their salaries. As such, the amount of aid granted under

the present scheme does not bear any relation to the additional transport costs actually incurred by a particular undertaking and is not calculated in line with the quoted provisions."

ESA henviser her nettopp til retningslinjene (provisions) for anvendelse av statsstøttereglene.

"I tillegg kommer den foreliggende strategi fra EU, om at man aktivt vil anvende statsstøttereglene, prinsippene om de fire friheter og ikke-diskrimineringsbestemmelsen for å få opphevet uønskede skatte- og avgiftsregler og dermed oppnå større grad av harmonisering også på dette området. Dette gjelder både innen EU og EØS, uavhengig av at det innen EU gjelder et krav om enstemmighet på området for direkte beskatning, og uavhengig av at skatt ikke er en del av EØS-avtalen." (NHO 2003)

3 Effekten av økt arbeidsgiveravgift.

Tanken bak den differensierte arbeidsgiveravgiften som virkemiddel var at den reduserte avgiftssatsen skulle bidra til økt etterspørsel etter arbeidskraft i sonene med redusert avgift. Den skulle vri konkurransen om arbeidskraft til distriktenes fordel. Hvis avgiftssatsen nå øker, vil denne konkurransefordelen i forhold til sentralt lokaliserte bedrifter bli borte. Ut fra det som var tanken da differensieringen ble innført, må en forvente at etterspørselen etter arbeidskraft i sonene 2-5 nå vil bli redusert. Hvor stor denne effekten i praksis blir, avhenger av hvordan bedriftene i sone 2-5 tilpasser seg de lavere satsene, både i produktmarkedet- og arbeidsmarkedet.

Økt arbeidsgiveravgift vil, isolert sett, føre til økt pris på arbeidskraft, og spørsmålet er i hvilken grad bedriften kan velte disse kostnadsøkningene over i produktpris og/eller utbetalt lønn. Cappelen og Stambøl (2002) har gjennomført en teoretisk analyse av slike overveltningsmekanismer. Spørsmålet er også drøftet i Hervik et. al (2001) og i en rapport fra Effektutvalget (2002).

Tabell 3.1 Grad av kostnadsovervelting ved ulik grad av markedsrett i arbeids og produktmarkedet. Kilde: Effektutvalget (2002)

		Arbeidsmarkedet	
		Stor markedsrett (lokale lønnsforhandlinger)	Liten markedsrett (sentrale lønnsforhandlinger)
Produktmarkedet	Stor markedsrett	Overvelting- i produkt og/eller arbeidsmarkedet	Overvelting i produktmarkedet. Usikkert i Arbeidsmarkedet
	Liten markedsrett	Overvelting i arbeidsmarkedet	Ingen overvelting i produktmarkedet. Usikkert i arbeidsmarkedet

Tabellen illustrerer hvordan bedriftens mulighet til å velte over kostnadene henger sammen med bedriftens markedsrett i produktmarkedet og arbeidsmarkedet. Bedrifter med stor markedsrett i begge markedene har best muligheter for å velte over kostnadene (øvre venstre hjørne i tabellen), mens bedrifter med lav markedsrett i begge markedene (nedre høyre hjørne) har dårligst muligheter for overvelting.

Det er to typer av bedrifter som kan tenkes å ha stor makt i produktmarkedene. Det ene er bedrifter som produserer ikke-standardiserte produkter, nisjeprodukter, der prisøkninger kan veltes over på kundene. Den andre typen er bedrifter som er skjermet i lokale markeder. Det vil i første rekke gjelde for personrettet tjenesteyting som f.eks, helsetjenster, frisører, etc, og store deler av varehandelen. Også disse kan, helt eller delvis, velte økte kostnader over på kundene. Men en region vil oftest fungere som en liten, åpen økonomi der mange av de tradisjonelt skjermede næringene er utsatt for konkurranse fra andre regioner. Skjermingen vil derfor avhenge av tjenestenes geografiske rekkevidde og av avstanden/reisetiden til konkurrerende regioner og sentra.

Arbeidsgiveravgiften er en del av bedriftens lønnsutgifter. Et sentralt spørsmål ved vurdering av differensiert arbeidsgiveravgift som virkemiddel er i hvilken grad endring i avgiften slår ut i lønningene og i hvilken grad økte lønnskostnader påvirker sysselsettingen. Vil fordelene med redusert avgift i sin helhet tas ut av eierne, eller vil noe "veltes over" som økte lønninger til de ansatte? Og tilsvarende spørsmål gjelder ved en økningen i arbeidsgiveravgiften: Vil hele eller deler av bedriftens kostnadsøkning veltes over på de ansatte i form av reduserte lønninger/lavere lønnsvekst? Jo høyere overveltningen i lønninger er, desto mindre påvirkes sysselsettingen.

Muligheten for overvelting vil blant annet avhenge av (Hervik et al 2001):

- * I hvor stor grad lønnsforhandlingene er sentralisert. Dersom sentrale forhold og forhandlinger dominerer i en bransje, vil ikke en regional avgiftsendring veltes over i lønningene i like stor grad som når lokale forhandlinger dominerer.
- * Hvor følsom etterspørselen etter arbeidskraft er overfor lønnsendringer.
- * I hvor stor grad arbeidskraft kan erstattes av andre innsatsfaktorer (mekanisering, IKT, mm) i produksjonen.

I kommunal virksomhet er mulighetene for overvelting relativt små. Det finnes ikke noe ordinært marked, og dermed heller ikke ordinær prisdannelse, for kommunale tjenester. Den kommunale tjenesteproduksjon og aktivitetsnivå bestemmes ut fra de inntekter kommunen har (skatter og avgifter, statlige overføringer og gebyrer) og ut fra de pålegg og regler staten gir. Overvelting av kostnader i markedet for kommunale tjenester vil derfor være vanskelig.

Overveltningsmulighetene i arbeidsmarkedet er også mindre for kommunesektoren enn for privat virksomhet. Lønningene i kommunesektoren er i stor grad fastsatt gjennom sentrale forhandlinger, og med relativt små regionale forskjeller for de fleste yrkesgrupper.

Det kan derfor forventes at en økning i arbeidsgiveravgiften vil slå nesten fullt ut i kommunens lønnskostnader.

KRDs ekspertutvalg (Hervikutvalget) gikk gjennom en del studier av sysselsettings- og overveltingseffekter som følge av redusert arbeidsgiveravgift. For industrien oppsummerer de hovedresultatene slik:

- * Ved en nasjonal reduksjon i arbeidsgiveravgift kan en oppnå en gunstig effekt på kort sikt, men en betydelig andel (70-80 %) vil veltes over på lønningene på lang sikt.
- * Regionale lønninger er i stor grad bestemt av nasjonal framfor regional arbeidsledighet. En partiell reduksjon (geografisk differensiering) av arbeidsgiveravgiften kan derfor gi gunstig effekt også på lang sikt

Størstedelen av fordelene ved redusert arbeidsgiveravgift tilfaller tjenesteytende virksomheter. Tjenestesektoren er dominert av små og mellomstore bedrifter som hovedsakelig opererer innenfor skjermede næringer. Tjenesteytende næringer er regnet for å være mer arbeidsintensive og ha en mer elastisk etterspørsel etter arbeidskraft enn industrien. En skulle derfor forvente en sterkere sysselsettingseffekt av reduserte lønnskostnader innenfor denne sektoren enn innenfor industriell sektor. Men generelt viste de empiriske analysene at overveltingseffekten i lønn i tjenestesektoren er liten. (Hervik m.fl. 2001)

Spørsmålene knyttet til overvelting gjør det svært vanskelig å beregne de langsiktige effektene av å fjerne den geografiske differensieringen av arbeidsgiveravgiften. I denne rapporten har vi ikke gjort forsøk på å beregne eller anslå overveltingseffekter. Når en skal vurdere virkninger av avgiftsendringer i enkeltregioner vil resultatene fra nasjonale studier av overvelting trolig være til liten hjelp. Graden av overvelting vil variere fra region til region, fra bransje til bransje og fra bedrift til bedrift innen samme bransje. Effekten i enkeltregioner må heller vurderes ut fra hvilke bedrifter i regionen en vet eller tror kan være spesielt utsatt, enten fordi de er i utsatte bransjer, har dårlig økonomi, er del av større konsern som kanskje har ledig produksjonskapasitet ved andre produksjonssteder eller vurderer flytting til utlandet, etc. Dette forutsetter god kunnskap om det lokale næringslivet, og gir mer innsikt i hvordan økning i arbeidsgiveravgiften kan slå ut i en region.

Hervik og Rye (2002) har satt opp en liste over kjennetegn ved bedrifter som er særlig følsomme for økt arbeidsgiveravgift:

- 1 Generelt vil konkurranseutsatte næringer være mer utsatt for en økning i arbeidsgiveravgiften fordi de i mindre grad kan velte en kostnadsøkning over i prisene. Skjermede næringer kan i større grad velte kostnadsøkninger over i prisene.
- 2 De mest priselastiske næringer (dvs. næringer hvor etterspørselen etter bedriftenes produkter er sterkt avhengig av prisen på produktet) vil ha tilsvarende problem som konkurranseutsatte næringer ved at de ikke kan velte kostnadsøkningen over i priser uten at dette får sterkt utslag i form av redusert etterspørsel. Ulike næringer vil stå overfor ulike priselastisiteter.
- 3 I tillegg vil økt arbeidsgiveravgift gi et relativt større utslag for arbeidsintensive virksomheter. Størstedelen av provenyeffekten tilfaller kommunesektoren og små, tjenesteytende virksomheter. Disse er arbeidsintensive i forhold til omsetning, og lønnskostnadene utgjør en stor andel av de totale kostnadene. Det betyr altså at følsomheten for økt avgift er sterkere i næringer der virkemiddelet er mest treffsikkert i forhold til økt sysselsetting.
- 4 Bedrifter i soner med lavest arbeidsgiveravgift i dag, dvs. sone 3,4 og 5, som har den største fordelene i dagens system, vil oppleve den sterkeste relative forverring ved en utjevning av arbeidsgiveravgiften.
- 5 Bedrifter med svak soliditet/lav egenkapital er mest utsatt for økte avgifter. I mange konkurranseutsatte industribedrifter er det for tiden svak lønnsomhet. En stor andel av industrien er lokalisert slik at den nyter godt av redusert arbeidsgiveravgift, og den vil bli spesielt hardt rammet i ved bortfall av redusert arbeidsgiveravgift. Hotell- og restaurantbransjen har også relativt små marginer og dårlig soliditet og er dermed utsatt. I tillegg sliter denne næringen med overkapasitet og sterk konkurranse. De kan ikke i særlig grad velte kostnadsøkningen over på prisene så det vil slå ut på bunnlinja.
- 6 Kommunal og fylkeskommunal tjenesteproduksjon vil være svært følsom for økt arbeidsgiveravgift dersom de økte lønnskostnadene ikke kompenseres på andre måter.

I våre regioner vil økt arbeidsgiveravgift kunne forventes å bli mest problematisk i

- * Store reiselivsbedrifter med svak lønnsomhet, og som konkurrerer med bedrifter i andre regioner/land. Det kan være hoteller og andre overnattingssteder som er inne

på kurs- og konferansemarkedet, eller som forhåndsselger overnatting/serverings/ opplevelsespakker. Bedrifter med et stort lokalmarked (kafeer, arrangementer, mm) eller med stor gjennomfartstrafikk/tilfeldig stopp (veikroer etc) er trolig mindre utsatt.

- * Større industribedrifter med svak lønnsomhet og som er del av større foretak/konsern. Store konsern vil ofte vurdere lokalisering på en annen måte enn mindre, lokalt eide og selvstendige foretak. Små foretak er ofte knyttet til enkeltpersoner, familier og gründere som ønsker å drive bedrift på sitt bosted. Store konsern har mange produksjonsenheter og mange lokaliseringalternativer. Når større investeringer, f.eks i nytt produksjonsutstyr skal gjøres, vil reduksjon i antall produksjonsenheter eller flytting av produksjon, kanskje til utlandet, ofte bli vurdert. Endringer i rammebetingelsen, eksempelvis økning i arbeidsgiveravgiften, kan bli utslagsgivende for hvilket lokaliseringsvalg konsernet gjør. Dette er effekter som ikke slår inn umiddelbart etter at avgiftsøkningen er innført, men som kan bli viktig "ved neste korsvei", dvs. når konsernet kommer i en situasjon der bedriftsstruktur og lokalisering må vurderes på nytt. Nedlegging eller flytting av en større bedrift vil ha ringvirkninger i den lokale økonomien. For det første rammes underleverandørene. Det betyr for eksempel at små og mellomstore bedrifter som i utgangspunktet får full kompensasjon gjennom bunnfradraget, kan rammes av økt avgift ved at de mister kontrakter til store bedrifter som ikke får full kompensasjon. For det andre rammes den lokale økonomien av redusert konsumetterspørsel. Redusert sysselsetting gir reduserte inntekter i regionen, og dermed lavere etterspørsel etter varer og tjenester fra de lokale bedriftene.

4 Økt arbeidsgiveravgift i Hedmark, Oppland og Innlandsregionen i Sør-Trøndelag.

I dette kapitlet presenteres en rekke tabeller som viser hvor stor avgiftsreduksjonen (=statens provenytnap) er vårt studieområde. Studieområdet omfatter hele Hedmark og Oppland og "Innlandsregionen" (åtte kommuner) i Sør-Trøndelag. Først presenteres samletabeller som viser avgiftsletten i hver kommune i Hedmark, Oppland og Sør-Trøndelag. Deretter kommer tabeller på regionnivå, som viser avgiftsletten i de ulike næringer, og fordelt etter bedriftsstørrelse. Til slutt kommer en tabell med anslag på "ikke-kompensert" avgiftsøkning i hver region. Med "ikke-kompensert" menes her den del av avgiftsøkningen som ikke blir kompensert gjennom et bunnfradrag på 250.000 kroner pr. foretak pr.år.

Men først litt om datagrunnlaget.

4.1 Kort om datagrunnlaget

Datagrunnlaget for våre beregninger er utarbeidet av Statistisk sentralbyrå. Dette datagrunnlaget er det samme som Kommunal- og regionaldepartementets "Effektutvalg" har benyttet i sine beregninger.

Arbeidsgiveravgiftsgrunnlaget er basert på Statistisk sentralbyrås statistikk over lønssummer fra lønns- og trekkregisteret (LTO) 2000. Opplysningene i dette registeret er knyttet til *ligningskommune/bostedskommune*, det vil si den kommunen de enkelte ligger til. I praksis er det den kommunen der arbeidstakeren sto oppført i Folkeregisteret 15. november året før.

Opplysninger om *arbeidsstedskommune* er hentet fra arbeidstaker/arbeidsgiver-registeret (A/A-registeret). Opplysningene om arbeidstakertall har også A/A-registeret som kilde. Arbeidstakertall er grunnlaget for avgiftslettens fordeling etter bedriftsstørrelsesklasser.

Både arbeidsgiveravgiftsgrunnlaget og opplysningene om arbeidstakertall har næringstilknytning. Næringsinndelingen i datagrunnlaget følger Statistisk sentralbyrås standard for næringsgruppering (NACE), nivå 3 - tosifret næringskode.

Østlandsforsknings behandling av data har i all hovedsak vært aggregering, sortering og kombinerer av det eksisterende datamaterialet etter:

- * relevante kommune- og regioninndelinger
- * bedriftsstørrelsesgrupper
- * næringstilknytning

For å beregne den reduserte arbeidsgiveravgiften har vi tatt utgangspunkt i fila som inneholder arbeidsgiveravgiftsgrunnlaget. Grunnlaget er knyttet til ligningskommune/ bostedskommune og næring, men er også fordelt etter arbeidsstedskommune. Det er derfor også mulig å beregne avgiftsletten etter hvilken kommune/region arbeidsforholdet er registrert i - det vi i tabellene har kalt arbeidssted.

Avgiftsletten tar altså utgangspunkt i arbeidstakers ligningskommune/bostedskommune. Kommunene i Norge er inndelt i ulike soner etter omfang av avgift. I dag (og i 2000 som våre beregninger er gjort for) er avgiftssatsene slik:

Tabell 4.1 *Satser for arbeidsgiveravgift i ulike soner.*

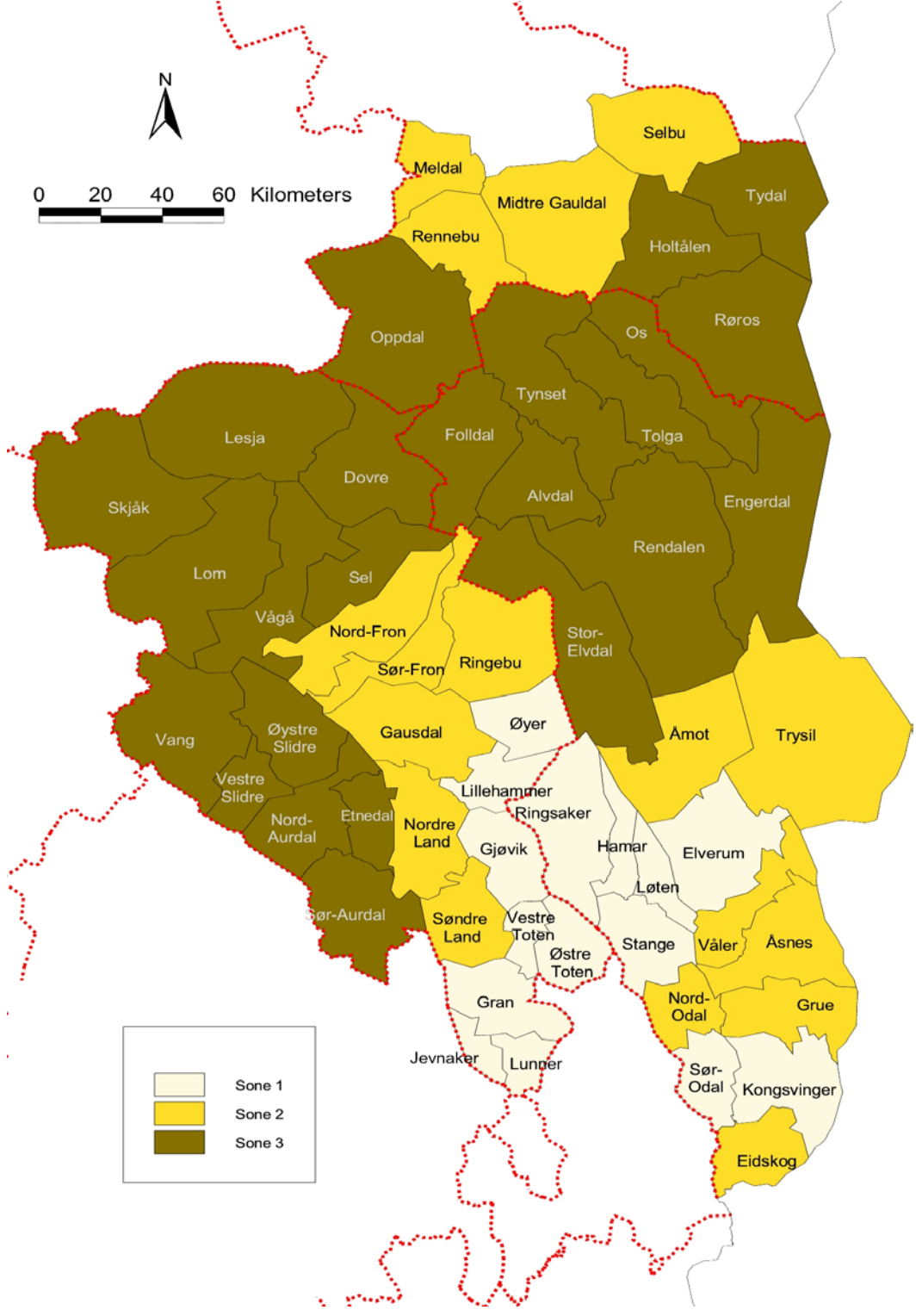
Sone	Avgiftssats. Prosent	Avgiftslette. Prosentpoeng
1	14,1	0,0
2	10,6	3,5
3	6,4	7,7
4	5,1	9,0
5	0,0	14,1

Soneinndeling for de aktuelle kommunene i Hedmark (alle kommuner), Oppland (alle kommuner) og Sør-Trøndelag (åtte kommuner) går fram av tabellen nedenfor, og er også vist på etterfølgende kart.

Tabell 4.2 *Soner for arbeidsgiveravgift.*

Hedmark	Sone	Oppland	Sone	Sør-Trøndelag	Sone
Kongsvinger	1	Lillehammer	1	Oppdal	3
Hamar	1	Gjøvik	1	Rennebu	2
Ringsaker	1	Dovre	3	Meldal	2
Løten	1	Lesja	3	Røros	3
Stange	1	Skjåk	3	Holtålen	3
Nord-Odal	2	Lom	3	Midtre Gauldal	2
Sør-Odal	1	Vågå	3	Selbu	2
Eidskog	2	Nord-Fron	2	Tydal	3
Grue	2	Sel	3		
Åsnes	2	Sør-Fron	2		
Våler	2	Ringebu	2		
Elverum	1	Øyer	1		
Trysil	2	Gausdal	2		
Åmot	2	Østre Toten	1		
Stor-Elvdal	3	Vestre Toten	1		
Rendalen	3	Jevnaker	1		
Engerdal	3	Lunner	1		
Tolga	3	Gran	1		
Tynset	3	Søndre Land	2		
Alvdal	3	Nordre Land	2		
Folldal	3	Sør-Aurdal	3		
Os	3	Etnedal	3		
		Nord-Aurdal	3		
		Vestre Slidre	3		
		Øystre Slidre	3		
		Vang	3		

Soner for differensiert arbeidsgiveravgift

Avgiftsslette etter arbeidstakers bosted har blitt videre fordelt etter:

- * næring, og
- * størrelse på bedriften som arbeidstaker er tilknyttet, bedriftsstørrelse

Når det gjelder bedriftsstørrelse vil antall registrerte aktive arbeidsforhold ved den enkelte bedrift være avgjørende for hvilken størrelsesgruppe arbeidsforholdet blir gruppert under. De ulike størrelsesgruppene var fastlagt i datamaterialet fra SSB. Vi har ikke hatt mulighet for å gjøre endringer på intervallene. De ulike intervallene er:

Gruppe 1	< 2 ansatte
Gruppe 2	2-4 ansatte
Gruppe 3	5-9 ansatte
Gruppe 4	10-19 ansatte
Gruppe 5	20-49 ansatte
Gruppe 6	50-99 ansatte
Gruppe 7	100-250 ansatte
Gruppe 8	> 250 ansatte

For å fordele avgiftsletten på bedriftsstørrelsesgrupper måtte vi koble filer med ulik registeropprinnelse. Avgiftsgrunnlaget har som nevnt LTO som kilde, mens opplysningene om bedriftsstørrelse har utgangspunkt i A/A-registeret.

Begge disse filtypene inneholder opplysninger om

- ligningskommune
- næring
- avgiftssone

Filene ble slått sammen med ligningskommune (bostedskommune) og næring som sammenslåingsnøkkel. I enkelte tilfeller ble det ikke fullt sammenfall mellom kommune-/næringsnumrene fra de to filene. På landsbasis var det om lag 0,16% av avgiftsgrunnlaget som av den grunn ikke ble fordelt etter bedriftens størrelse. For Hedmark og Oppland samlet var tilsvarende ufordelt andel på 0,19 %.

Total avgiftsslette for de enkelte næringene i de enkelte kommunene (etter bostedskommune) (i presentasjonen har vi aggregert kommunene opp i regioner) ble fordelt i størrelsesgruppene etter den reelle fordeling av ansatte de ulike størrelsesgruppene har i de respektive næringer i de respektive kommunene.

4.2 Samlet avgiftsreduksjon.

Tabellene på de fire følgende sider viser reduksjon i arbeidsgiveravgiften (avgiftslette) i forhold til full sats i alle kommuner i Hedmark, Oppland, Sør-Trøndelag og Innlandsregionen i Sør-Trøndelag i 2000.

Tabellene viser også antall sysselsatte og antall arbeidsplasser i kommunene. Differansen er netto pendling. Hamar hadde eksempelvis 15.158 arbeidsplasser, men bare 12.148 sysselsatte, dvs. en netto innpendling på 3.010, mens utpendlingskommunen Løten hadde bare 1.607 arbeidsplasser og hele 3.128 sysselsatte. Pendlingstallene er viktig for fordeling av avgiftsletten på kommuner. Som tidligere nevnt er det arbeidsgiverne som betaler arbeidsgiveravgift, men det den ansattes bostedskommune, ikke bedriftens lokalisering, som avgjør hvilken sats arbeidsgiveren skal betale. Dette innebærer at mange byer og andre sentrale kommuner som er i avgiftssone 1 nyter godt av ordningen med redusert avgift, fordi de har mange arbeidstakere som pendler inn fra kommuner med redusert avgift.

I tabellene har vi tall for avgiftslette fordelt både etter bosted og arbeidssted. Fordelt etter bosted har vi tall både for kommuner, fylkeskommuner (FK) og privat virksomhet. Fordelt etter arbeidssted har vi tall bare for privat sektor. Kongsvinger, for eksempel, er i avgiftssone 1 (full sats) og har derfor ingen reduksjon i arbeidsgiveravgift ”etter bosted”, dvs. det er ingen avgiftsreduksjon for arbeidstakere bosatt i Kongsvinger. Fordelt etter arbeidssted hadde Kongsvinger en avgiftslette på 8.0 mill kroner. Det betyr at bedrifter lokalisert i Kongsvinger hadde en avgiftslette på 8 millioner knyttet til ansatte som pendler inn fra kommuner med redusert sats.

Bedrifter i alle større senterkommuner har, selv om de ligger i avgiftssone 1, stor avgiftslette knyttet til innpendlere. Trondheimsbedrifter har en avgiftslette på nesten 60 millioner kroner som følge av innpendling fra kommuner med redusert avgift. Men også bedrifter i mindre byer nyter godt av avgiftslette for innpendlere, Kongsvinger 8.0 mill. kroner, Hamar 5.4 mill., Elverum 5.3 mill., Lillehammer 9.7 mill. og Gjøvik 7.4 mill. kroner. Disse tallene omfatter bare privat sektor. Vi har ikke tall for avgiftsreduksjon i offentlig sektor, regnet etter arbeidssted. I gjennomsnitt står avgiftsreduksjonen i offentlig sektor, regnet etter bosted, for 31-35 prosent av samlet avgiftslette. Bruker vi samme forholdstall for avgiftslette regnet etter bosted, finner vi at bedrifter og offentlig sektor (kommune og fylkeskommune) i Trondheim har en samlet avgiftslette på ca. 90 mill kroner som følge av innpendling fra soner med redusert avgiftssats.

Ser vi på hele fylker, hadde både Oppland og Sør-Trøndelag avgiftslette på over 330 mill.

kroner i 2000, mens Hedmark lå i overkant av 240 mill. kroner. Dette omfatter både privat og offentlig virksomhet. Ser vi bare på privet sektor, hadde Oppland en avgiftslette på 229 mill. kroner, Hedmark 157 mill. og Sør-Trøndelag 234 mill. kroner. Innlandsregionen i Sør-Trøndelag hadde en samlet avgiftslette på 145 mill. Kroner. Av dette var 99 mill. knyttet til privat virksomhet.

Det er også verd å merke seg avgiftsletten til kommunesektoren, nesten 92 mill. kroner i Oppland, nesten 88 mill. kroner i Sør-Trøndelag og vel 69 mill. kroner i Hedmark. Store sone 3 – kommuner hadde en avgiftsreduksjon på rundt ti mill. kroner. Høyest lå Nord-Aurdal med 11.2 mill., Sel 9.3 mill, Oppdal 9.3 mill., Tynset 9,0 mill, og Røros 8.7 mill. kroner.

Også når vi ser på samlet avgiftslette, dvs. både offentlig og privat sektor, er det store sone 3 – kommuner som ligger høyest, Nord-Aurdal med over 45 mill. kroner, Røros, Oppdal og Sel med rundt 40 mill. og Tynset 38 mill. Kroner.

Lengst til høyre i tabellene er det to kolonner som viser avgiftsletten, regnet pr innbygger i de respektive kommuner. Der ser vi at også mange små kommuner har stor avgiftslette, særlig regnet etter bosted. På grunn av stor netto utpendling er avgiftsletten ofte mindre regnet etter arbeidssted i de små kommunene. Innen vårt studieområde er avgiftsletten pr. innbygger størst i Røros, med over 5.000 kroner pr. innbygger.

Kartene som følger etter de fylkesvise tabellene viser reduksjonen i arbeidsgiveravgift pr. innbygger i år 2000, først regnet etter bosted, deretter regnet etter arbeidssted.

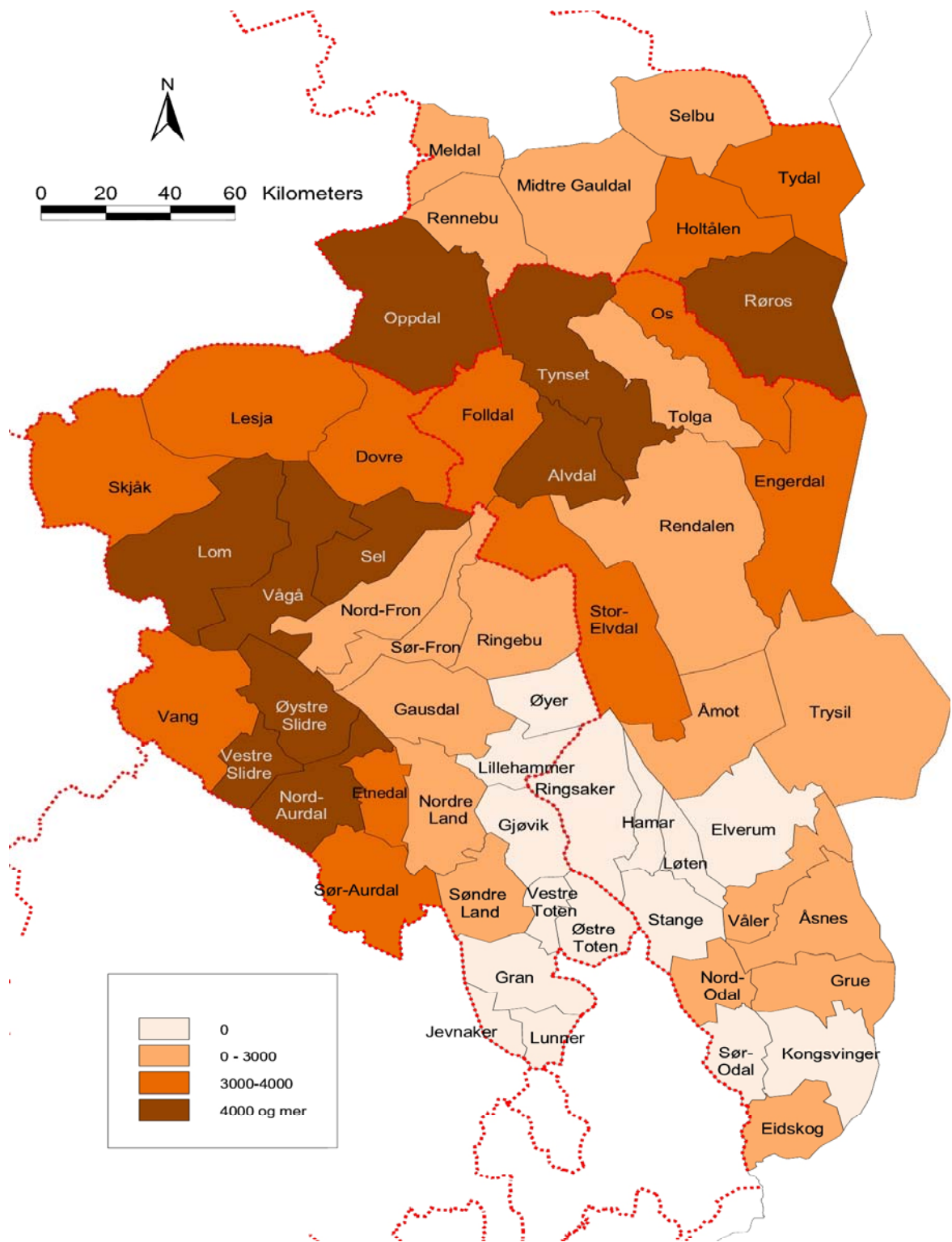
Hedmark	Redusert arbeidsgiveravgift										
	Antall innbyggere	Antall sysselsatte	Antall arbeidsplasser	Arb.giver sone	Etter bosted			Etter arbeidssted		Privat sektor kr/innbygger	
					I alt	Komm.sektor	FK-sektor	Priv.sektor	Priv.sektor	Etter bosted	Etter arbeidssted
0402 Kongsvinger	17 401	7 808	7 701	1	0	0	0	0	7 994 927	0	459
0403 Hamar	26 835	12 148	15 158	1	0	0	0	0	5 365 570	0	200
0412 Ringsaker	31 720	14 441	12 668	1	0	0	0	0	3 930 065	0	124
0415 Løten	7 244	3 128	1 607	1	0	0	0	0	254 047	0	35
0417 Stange	18 113	7 939	5 652	1	0	0	0	0	630 261	0	35
0418 Nord-Odal	5 097	2 261	1 333	2	16 029 912	4 041 893	518 673	11 469 346	3 651 575	2 250	716
0419 Sør-Odal	7 405	3 465	2 469	1	0	0	0	0	2 010 547	0	272
0420 Eidskog	6 419	2 712	1 739	2	19 142 693	4 659 330	660 519	13 822 844	5 770 128	2 153	899
0423 Grue	5 526	2 354	1 892	2	15 869 877	3 817 885	635 340	11 416 652	6 840 508	2 066	1 238
0425 Åsnes	8 061	3 446	2 879	2	22 867 837	5 910 145	1 110 901	15 846 791	9 910 058	1 966	1 229
0426 Våler	4 026	1 757	1 544	2	11 776 275	2 953 268	789 069	8 033 938	5 624 338	1 996	1 397
0427 Elverum	18 271	8 065	7 975	1	0	0	0	0	5 256 899	0	288
0428 Trysil	7 034	3 005	2 616	2	20 309 591	6 187 962	737 429	13 384 200	10 212 359	1 903	1 452
0429 Åmot	4 396	1 800	1 538	2	10 354 128	3 269 961	347 022	6 737 145	4 352 217	1 533	990
0430 Stor-Elvdal	2 947	1 205	1 030	3	17 796 046	5 386 463	1 241 570	11 168 013	7 286 814	3 790	2 473
0432 Rendalen	2 284	872	686	3	11 557 624	4 691 958	343 055	6 522 611	3 655 854	2 856	1 601
0434 Engerdal	1 546	667	605	3	8 899 346	3 571 678	201 813	5 125 855	3 338 916	3 316	2 160
0436 Tolga	1 823	793	688	3	9 767 158	3 879 086	846 264	5 041 808	3 715 563	2 766	2 038
0437 Tynset	5 452	2 508	2 775	3	38 270 983	8 982 034	5 979 083	23 309 866	23 053 784	4 275	4 229
0438 Alvdal	2 415	1 097	885	3	15 713 289	3 994 044	1 449 283	10 269 962	7 050 255	4 253	2 919
0439 Følldal	1 812	803	646	3	10 264 069	3 721 349	376 744	6 165 976	3 609 490	3 403	1 992
0441 Os	2 172	1 004	742	3	13 320 814	4 192 598	659 855	8 468 361	4 258 122	3 899	1 960
HEDMARK FYLKE	187 999	83 278	74 828		241 939 642	69 259 654	15 896 620	156 783 368	127 772 297	834	680

Oppland	Antall innbyggere	Antall sysselsatte	Antall arbeidsplasser	Arb.giver sone	Redusert arbeidsgiveravgift						
					Etter bosted				Etter arbeidssted	Privat sektor kr/innbygger	
					I alt	Komm.sektor	FK-sektor	Priv.sektor	Priv.sektor	Etter bosted	Etter arbeidssted
501 Lillehammer	24 873	11 725	13 244	1	0	0	0	0	9 730 901	0	391
502 Gjøvik	27 179	12 607	13 878	1	0	0	0	0	7 416 663	0	273
511 Dovre	2 875	1 316	1 233	3	16 186 342	4 742 934	931 076	10 512 332	8 210 174	3 656	2 856
512 Lesja	2 229	997	828	3	11 718 438	3 602 179	159 819	7 956 440	4 394 175	3 570	1 971
513 Skjåk	2 389	1 094	1 027	3	14 022 612	4 723 030	242 809	9 056 773	7 731 719	3 791	3 236
514 Lom	2 579	1 154	1 099	3	15 457 403	4 816 404	279 500	10 361 499	8 749 920	4 018	3 393
515 Vågå	3 833	1 695	1 436	3	23 211 878	6 380 095	925 306	15 906 477	10 815 908	4 150	2 822
516 Nord-Fron	5 948	2 738	2 398	2	18 815 563	4 430 370	897 684	13 487 509	10 829 252	2 268	1 821
517 Sel	6 228	2 780	2 873	3	39 974 976	9 312 783	2 140 745	28 521 448	23 027 646	4 580	3 697
519 Sør-Fron	3 337	1 476	1 139	2	9 492 097	2 353 458	366 896	6 771 743	4 096 557	2 029	1 228
520 Ringebu	4 736	2 103	2 060	2	12 913 642	3 322 468	329 267	9 261 907	8 907 261	1 956	1 881
521 Øyer	4 843	2 301	1 645	1	0	0	0	0	1 005 147	0	208
522 Gausdal	6 200	2 891	1 998	2	18 351 629	3 971 791	1 355 659	13 024 179	5 677 625	2 101	916
528 Østre Toten	14 145	6 479	4 347	1	0	0	0	0	836 298	0	59
529 Vestre Toten	13 138	6 338	6 424	1	0	0	0	0	2 488 977	0	189
532 Jevnaker	6 065	2 835	2 131	1	0	0	0	0	206 514	0	34
533 Lunner	8 429	4 139	1 805	1	0	0	0	0	282 329	0	33
534 Gran	13 011	6 137	5 164	1	0	0	0	0	1 065 798	0	82
536 Søndre Land	6 100	2 550	1 825	2	17 699 341	5 695 961	458 212	11 545 168	4 925 823	1 893	808
538 Nordre Land	6 909	3 002	2 491	2	19 490 436	4 841 853	989 693	13 658 890	9 500 932	1 977	1 375
540 Sør-Aurdal	3 367	1 480	1 137	3	19 983 043	6 151 576	571 790	13 259 677	6 806 110	3 938	2 021
541 Etnedal	1 418	629	510	3	7 248 742	2 810 288	92 440	4 346 014	2 219 280	3 065	1 565
542 Nord-Aurdal	6 541	3 121	3 453	3	45 535 900	11 220 373	2 823 511	31 492 016	31 679 516	4 815	4 843
543 Vestre Slidre	2 295	1 125	930	3	13 561 205	3 658 160	247 361	9 655 684	6 040 452	4 207	2 632
544 Øystre Slidre	3 075	1 517	1 226	3	20 561 612	5 360 702	552 274	14 648 636	10 233 360	4 764	3 328
545 Vang	1 677	796	659	3	9 589 419	4 303 828	110 123	5 175 468	2 489 976	3 086	1 485
OPPLAND TOTALT	183 419	85 025	76 960		333 814 278	91 698 253	13 474 165	228 641 860	189 368 313	1 247	1 032

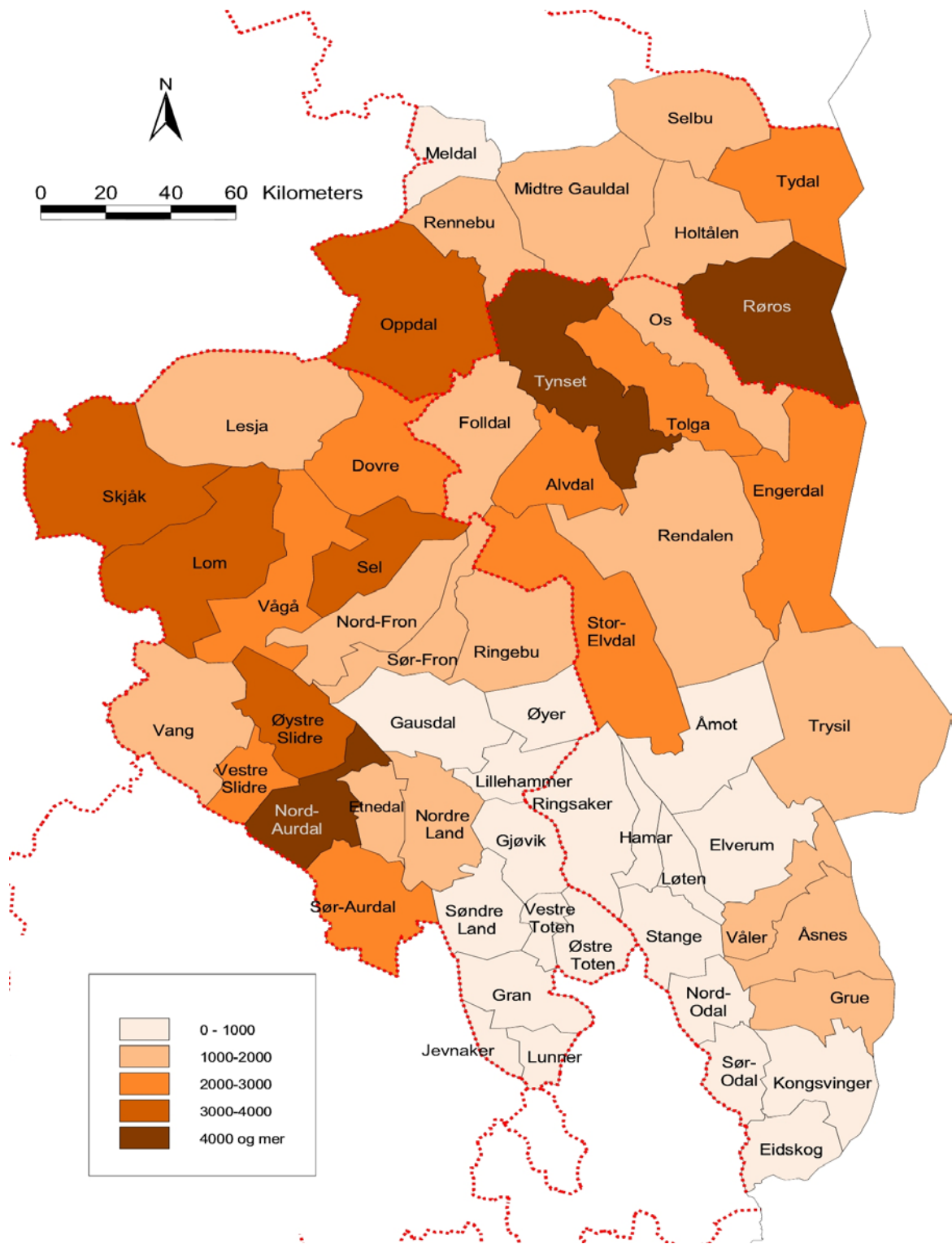
Sør-Trøndelag	Redusert arbeidsgiveravgift										
	Antall	Antall	Antall	Arb.giver	Etter bosted				arbeidssted	Privat sektor kr/innbygger	
	innbyggere	sysselsatte	arbeidsplasser	sone	I alt	Komm.sektor	FK-sektor	Priv.sektor	Priv.sektor	Etter bosted	ter arbeidssted
1601 Trondheim	150 166	70 504	81 836	1	0	0	0	0	59 696 658	0	398
1612 Hemne	4 358	1 909	1 785	3	30 984 959	6 053 250	1 511 372	23 420 337	17 123 748	5 374	3 929
1613 Snillfjord	1 084	473	368	3	5 916 758	2 288 559	60 585	3 567 614	1 598 792	3 291	1 475
1617 Hitra	4 096	1 791	1 677	4	32 500 349	8 383 546	950 381	23 166 422	17 270 560	5 656	4 216
1620 Frøya	4 113	1 734	1 833	4	32 971 866	7 911 473	1 488 858	23 571 535	21 195 646	5 731	5 153
1621 Ørland	5 057	2 171	2 096	2	12 424 624	3 205 091	713 434	8 506 099	8 012 155	1 682	1 584
1622 Agdenes	1 809	741	614	2	4 925 616	1 396 153	152 904	3 376 559	2 002 351	1 867	1 107
1624 Rissa	6 501	2 906	2 606	2	19 387 236	4 565 203	671 543	14 150 490	11 288 121	2 177	1 736
1627 Bjugn	4 657	1 904	1 525	2	12 930 280	3 294 938	625 644	9 009 698	4 726 098	1 935	1 015
1630 Åfjord	3 398	1 436	1 361	4	24 975 147	7 199 672	1 029 058	16 746 417	11 485 952	4 928	3 380
1632 Roan	1 130	467	396	4	7 238 311	2 740 850	175 107	4 322 354	2 501 370	3 825	2 214
1633 Osen	1 176	508	424	4	8 065 736	2 908 299	64 482	5 092 955	2 694 245	4 331	2 291
1634 Oppdal	6 327	2 914	2 670	3	40 505 806	9 345 070	1 737 043	29 423 693	22 394 665	4 650	3 540
1635 Rennebu	2 702	1 238	1 119	2	6 552 959	2 110 492	134 308	4 308 159	3 648 391	1 594	1 350
1636 Meldal	4 028	1 624	1 347	2	10 769 629	3 054 764	828 705	6 886 160	3 827 989	1 710	950
1638 Orkdal	10 300	4 621	4 497	1	0	0	0	0	3 805 239	0	369
1640 Røros	5 594	2 655	2 850	3	40 475 689	8 695 373	3 262 311	28 518 005	30 303 907	5 098	5 417
1644 Holtålen	2 198	1 051	766	3	13 872 440	4 183 532	1 018 819	8 670 089	4 078 861	3 945	1 856
1648 Midtre Gauldal	5 783	2 561	2 338	2	15 432 779	4 182 658	786 982	10 463 139	6 901 494	1 809	1 193
1653 Melhus	13 302	6 309	3 782	1	0	0	0	0	3 498 009	0	263
1657 Skaun	5 864	2 670	1 173	1	0	0	0	0	452 452	0	77
1662 Klæbu	4 996	2 494	994	1	0	0	0	0	181 759	0	36
1663 Malvik	11 304	5 453	2 250	1	0	0	0	0	461 232	0	41
1664 Selbu	3 987	1 845	1 461	2	11 743 267	3 243 499	478 004	8 021 764	4 700 499	2 012	1 179
1665 Tydal	935	439	402	3	6 005 254	3 031 831	86 143	2 887 280	1 975 654	3 088	2 113
SØR-TRØNDELAG TOTALT	264 865	122 418	122 170		337 678 705	87 794 253	15 775 683	234 108 769	245 825 847	884	928

Innlandsregionen					Redusert arbeidsgiveravgift							
	Antall	Antall	Antall	Arb.giver	Etter bosted			Etter arbeidssted			Privat sektor kr/innbygger	
Kommune	innbyggere	sysselsatte	arbeidsplass	sone	I alt	Komm.sekto	FK-sektor	Priv.sektor	Priv.sektor		Etter bosted	Etter arbeidssted
1634 Oppdal	6 327	2 914	2 670	3	40 505 806	9 345 070	1 737 043	29 423 693	22 394 665		4 650	3 540
1635 Rennebu	2 702	1 238	1 119	2	6 552 959	2 110 492	134 308	4 308 159	3 648 391		1 594	1 350
1636 Meldal	4 028	1 624	1 347	2	10 769 629	3 054 764	828 705	6 886 160	3 827 989		1 710	950
1640 Røros	5 594	2 655	2 850	3	40 475 689	8 695 373	3 262 311	28 518 005	30 303 907		5 098	5 417
1644 Holtålen	2 198	1 051	766	3	13 872 440	4 183 532	1 018 819	8 670 089	4 078 861		3 945	1 856
1648 Midtre Gauldal	5 783	2 561	2 338	2	15 432 779	4 182 658	786 982	10 463 139	6 901 494		1 809	1 193
1664 Selbu	3 987	1 845	1 461	2	11 743 267	3 243 499	478 004	8 021 764	4 700 499		2 012	1 179
1665 Tydal	935	439	402	3	6 005 254	3 031 831	86 143	2 887 280	1 975 654		3 088	2 113
Innlandsregionen	31 554	14 327	12 953		145 357 823	37 847 219	8 332 315	99 178 289	77 831 460		3 143	2 467

Redusert arbeidsgiveravgift 2000. Privat sektor
Kroner pr. innbygger. Regnet etter bosted

Redusert arbeidsgiveravgift 2000. Privat sektor
Kroner pr. innbygger. Regnet etter arbeidsted

4.3 Avgiftsreduksjon fordelt på næringer og regioner.

På sidene som kommer presenteres tall for avgiftsreduksjon i privat sektor i år 2000, fordelt på ulike næringer. Regnet etter bosted er avgiftsreduksjonen også fordelt etter bedriftsstørrelse. Vi har ikke data som gir grunnlag for å fordele avgiftsletten etter bedriftsstørrelse, når vi regner etter arbeidssted.

Tallene er samlet regionvis. Regioninndelingen er basert på Juvkam (2002) som har delt inn hele landet i ”bo- og arbeidsmarkedsregioner”³. Forenklet kan en bo- og arbeidsmarkeds-region sies å vær en senterkommune og denne kommunens dagpendlingsomland. I en region inngår en eller flere hele kommuner. I noen kommuner går det store dagpendlings-strømmer til mer enn ett senter. Eksempelvis går pendlingen nord i Ringsaker kommune hovedsakelig til Lillehammer, mens pendlingen sør i Ringsaker i hovedsak går til Hamar. Likevel er hele Ringsaker kommune tatt med i bo- og arbeidsmarkedsregionen Hamar. I noen kommuner er så stor avstand til nærmeste større senter, at dagpendling ikke er særlig utbredt. Slike kommuner er etter Juvkams inndeling klassifisert som egne regioner. I vårt arbeid har vi satt som krav at en region skal bestå av minst to kommuner. Det betyr at vi i noen tilfeller har gjort endringer i forhold til Juvkams inndeling. Vi har også med Hadeland som en region i Oppland. I Juvkams inndeling er Jevnaker en del av Hønefoss-regionen, mens Gran og Lunner inngår i Oslo-regionen.

I Sør-Trøndelag har vi ikke fulgt Juvkams inndeling, men basert oss på en regioninndeling ønsket av Sør-Trøndelag fylkeskommune.

Tabellene viser hvor stor avgiftsreduksjonen var i 2000. De gir også pekepinn på hvor stor avgiftsøkningen vil bli om ordningen med differensiert avgift blir avvirket fra årsskiftet 2003/2004, og det ikke kommer noen form for kompensasjon. Det er selvsagt endringer både i antall ansatte og lønnsnivå fra 2000 til 2004, og avgiftsøkningen vil derfor avvike fra de tallene som finnes i tabellene. Størst bli usikkerheten når en gå ned enkelt næringer og enkelte størrelsesgrupper.

Regjeringen har foreslått at alle bedrifter i sonene som får økt arbeidsgiveravgift skal få et bunnfradrag på ca. 250.000 kroner pr. år. Det betyr at alle foretak med opptil ca. 13 ansatte i sone 3 og alle foretak med opp til ca 29 ansatte i sone 2 får full kompensasjon for økt avgift. Større bedrifter får også et bunnfradrag på ca. 250.000 kroner, men dette vil ikke fullt ut kompensere for økt arbeidsgiveravgift.

Næringene jordbruk, skogbruk, fiske og fangst omfattes ikke av EØS-avtalen, og vil

---

³KRD bruker denne inndelingen i mange av sine analyser, og Juvkams rapport er lagt ut på KRDS hjemmesider, se <http://odin.dep.no/archive/krdvedlegg/01/17/nibr031.pdf>

derfor ikke få avgiftsøkning. Det samme gjelder næringsmiddelindustri basert på jordbruks- og fiskeressurser. I vårt studieområde har dette særlig betydning for meieriene og kjøttindustrien. Disse foredlingsanleggene ligger ofte i sone 3- og sone 2 - kommuner og har stor avgiftslette i dag, jf tallene for Valdres, MGOR, Tynset.

Trelastindustrien sysselsetter mange i en rekke kommuner i Hedmark, Oppland og Innlandsregionen i Sør-Trøndelag. Det gjelder f. Eks. i Solørkommunene, Stor-Elvdal, Alvdal, Røros, Midtre Gauldal og Selbu. Deler av denne industrien leverer mye til de lokale markedene, og kan kanskje velte noe av de økte kostnadene over i produktmarkedet. Men i hovedsak er trelastindustrien i sterk konkurranse med foretak i andre regioner, og en kan ikke forvente store muligheter for overvelting i produktmarkedet.

Det er også mye møbelindustri i området. Disse bedriftene kan neppe velte noe av kostnadsøkningen over i produktmarkedet. Konkurransen er hard, og mange av bedriftene har hatt økonomiske problemer.

Det er også mange bedrifter innen andre industribransjer i sone 2 – og sone 3 – kommuner. For industrien kan en generelt si at mulighetene for overvelting i produktmarkedet er liten.

Bygg og anlegg har mange sysselsatte i alle regioner. De fleste mindre og mellomstore foretak i denne næringen konkurrerer på lokale og regionale markeder og kan trolig velte deler av kostnadene over i produktmarkedet, dvs. de øker prisene. Men noen foretak, også små og mellomstore, har oppdrag i Oslo-området i sterk konkurranse med sone 1 – foretak. Her vil foretakene fra sone 2 og særlig sone 3 få en tøff omstillingsperiode som følge av avgiftsøkning. Her må det bemerkes at også mange bygg og anleggsforetak i sone 1 har en del ansatte som bor i sone 2 og sone 3. Også sone 1- foretakene vil derfor få økte kostnader som følge av avgiftsøkningen.

Næring 52 Detaljhandel har stor avgiftslette i mange regioner. Her vil det bli avgiftsøkning, og bunnfradraget vil bare gi full kompensasjon i de mindre foretakene. Større foretak vil få en reell avgiftsøkning. Muligheten for å velte de økte kostnadene over i prisene vi avhenge av konkurransen fra butikker i andre regioner.

Også næring 55 Hotell- og restaurantvirksomhet kan forvente stor avgiftsøkning i vårt studieområde. Næringen er preget av de har både lokale og eksterne kunder. Mulighetene for å velte kostnadene over på produktene vil avhenge av hvor konkurranseutsatt den enkelte bedrift. Spennvidden i bransjen er stor, fra lokale kafeer kan velte kostnadene over i prisene, til store foretak som konkurrer nasjonalt og internasjonalt. I et marked med

sterk priskonkurranse.

Mulighetene for å velte kostnadsøkningen over på de ansatte i form av lavere lønninger og/eller lavere lønnsvekst vil avhenge av alternative sysselsettingsmuligheter og av innslaget av lokale lønnstillegg/lønnsforhandlinger. I forbund med sentrale forhandlinger er det små muligheter for overvelting i arbeidsmarkedet. Selv om kostnadsøkningen helt eller delvis kan veltes over i lavere lønninger, vil det ha konsekvenser i den lokale økonomien. Med lavere lønnsnivå går konsumetterspørselen ned. Dette rammer bedrifter lokalt, men det rammer også bedrifter i andre regioner gjennom etterspørselslekkasje ut av regionen.

Bo- og arbeidsmarkedsregion Kongsvinger		Avgiftslette for bedriftene										
Kommunene Kongsvinger (1), Sør-Odal (1), Nord-Odal (2), Eidskog (2), Grue (2), Asnes (2)		Etter bosted										Etter arbeidssted
Næring		Bedriftens størrelse (ansatte)								I alt		
Kode	Navn	< 2	2-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-250	>250			
0 00	Uoppgitt	730	1 460	0	0	0	0	0	0	2 190	114 763	
1 01	Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk. Jakt og viltstell	205 921	237 344	76 775	127 048	126 391	60 582	8 548	3 403	846 011	830 018	
2 02	Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	87 783	323 274	222 812	99 694	96 677	0	0	0	830 240	692 084	
5 05	Fiske, fangst og fiskeoppdrett. Tjenester tilknyttet fiske, fangst og fiskeoppdrett	0	0	0	0	0	0	0	0	0	18 935	
11 11	Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0	22 725	0	16 581	0	138 634	177 939	0	
14 14	Bergverksdrift ellers	0	65 632	121 537	57 419	228 363	0	0	0	472 951	462 816	
15 15	Produksjon av næringsmidler og drikkevarer	13 211	64 379	266 269	164 821	152 037	394 250	381 258	238 236	1 674 461	1 133 108	
16 16	Produksjon av tobakksvarer	0	0	0	0	0	0	0	21 369	21 369	0	
17 17	Produksjon av tekstiler	0	0	17 516	35 044	0	9 154	0	0	61 714	8 222	
18 18	Produksjon av klær. Beredning og farging av pelsskinn	7 467	14 725	0	7 259	0	0	0	0	29 451	23 829	
20 20	Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler	29 332	104 990	213 137	356 225	976 046	804 547	2 718 476	0	5 202 753	3 851 519	
21 21	Produksjon av papirmasse, papir og papirvarer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
22 22	Forlagsvirksomhet, grafisk produksjon og reproduksjon av innspilte opptak	24 204	64 612	202 167	293 550	121 180	40 519	332 981	16 315	1 095 529	844 476	
24 24	Produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter	0	9 490	0	11 348	56 941	574 456	25 262	43 268	720 765	615 054	
25 25	Produksjon av gummi- og plastprodukter	0	0	10 030	91 938	114 221	219 165	186 100	9 003	630 457	605 842	
26 26	Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodukter	23 969	17 617	51 370	9 292	75 517	685 701	33 112	0	896 578	746 089	
27 27	Produksjon av metaller	0	0	0	105 424	0	0	1 216 019	0	1 321 443	1 299 672	
28 28	Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr	7 718	70 955	140 694	227 320	341 864	143 382	0	0	931 932	817 007	
29 29	Produksjon av maskiner og utstyr	28 001	54 243	57 229	230 167	186 239	82 989	49 433	7 154	695 455	525 530	
30 30	Produksjon av kontor- og datamaskiner	0	0	0	0	0	2 660	0	0	2 660	0	
31 31	Produksjon av andre elektriske maskiner og apparater	0	0	0	16 280	73 908	720 800	33 222	0	844 210	781 356	
32 32	Produksjon av radio-, fjernsyns- og annet kommunikasjonsutstyr	0	0	0	48 572	28 439	0	0	0	77 011	29 233	
33 33	Prod. av medisinske instrumenter, presisjonsinstrumenter, optiske instrumenter, klokker og ur	0	51 427	0	9 524	0	15 345	24 868	32 012	133 176	38 199	
34 34	Produksjon av motorkjøretøyer, tilhengere og deler	0	0	0	16 028	0	31 925	408 874	0	456 827	414 046	
35 35	Produksjon av andre transportmidler	0	0	9 313	0	0	0	0	73 017	82 330	0	
36 36	Produksjon av møbler. Annen industriproduksjon	0	74 356	38 923	153 697	0	0	1 686 964	0	1 953 940	2 055 141	
37 37	Gjenvinning	0	0	0	0	66 054	0	0	0	66 054	71 329	
40 40	Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	0	10 168	77 316	137 028	476 820	228 692	33 951	11 045	975 020	920 691	
41 41	Oppsamling, rensing og distribusjon av vann	6 253	0	0	0	0	0	0	0	6 253	13 772	
45 45	Bygge- og anleggsvirksomhet	223 843	860 137	1 039 802	1 321 543	2 026 460	529 248	452 252	956 755	7 410 041	4 540 006	
50 50	Handel med og reparasjon av motorkjøretøy og motorsyklar. Detaljhandel med drivstoff.	56 520	422 366	821 739	493 414	487 511	69 141	26 369	27 070	2 404 129	1 727 540	
51 51	Agentur- og engroschandelen	37 192	415 868	533 809	1 135 786	349 445	293 415	223 436	219 334	3 208 285	1 493 705	
52 52	Detaljhandel og reparasjon av varer	107 606	720 003	1 330 720	1 183 749	474 065	121 609	41 511	4 843	3 984 107	3 185 617	
55 55	Hotell- og restaurantvirksomhet	15 395	126 028	185 358	321 420	199 966	40 566	62 623	27 549	978 905	513 686	
60 60	Landtransport og rørtransport	310 217	492 194	407 825	147 887	596 139	580 299	83 247	279 548	2 897 355	1 825 845	
61 61	Sjøtransport	0	0	0	0	10 049	11 078	11 078	83 476	115 681	104	
62 62	Lufttransport	0	0	0	0	0	21 595	12 851	344 581	379 027	0	
63 63	Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet	0	20 292	35 817	34 673	54 676	50 879	67 788	67 788	331 913	24 165	
64 64	Post og telekommunikasjoner	0	9 865	9 901	507 118	343 570	362 406	136 941	210 459	1 580 261	875 585	
65 65	Finansiell tjenesteyting, unntatt forsikring og pensjonsfond	0	0	179 350	42 961	734 310	160 494	55 732	81 580	1 254 427	903 979	
66 66	Forsikring og pensjonsfond, unntatt trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	0	199 756	34 746	0	0	0	27 142	80 272	341 915	170 319	
67 67	Hjelpevirksomhet for finansiell tjenesteyting	0	0	16 588	0	0	0	18 455	12 272	47 315	0	
70 70	Omsetning og drift av fast eiendom	70 234	92 140	118 722	10 953	23 025	16 671	40 571	6 354	378 670	144 806	
71 71	Utleievirksomhet	8 295	48 451	15 234	11 579	11 579	5 790	0	0	100 928	39 730	
72 72	Databehandlingsvirksomhet	23 107	85 552	57 979	50 507	197 223	23 107	47 608	180 311	665 394	180 345	
73 73	Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0	0	0	0	29 656	10 155	39 811	0	
74 74	Annen forretningsmessig tjenesteyting	118 706	372 722	446 761	277 994	457 130	187 967	212 556	623 382	2 697 219	1 462 900	
75 75	Offentlig administrasjon og forsvar, trygdeordninger underlagt off. forvaltning	0	0	0	0	0	0	0	24 526	24 526	0	
80 80	Undervisning	10 660	5 510	9 055	13 483	153 595	20 074	0	0	212 377	152 529	
85 85	Helse- og sosialtjenester	84 902	299 536	349 149	144 760	750 685	227 402	100 572	46 757	2 003 763	1 472 656	
90 90	Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	0	77 086	19 146	15 168	5 056	14 090	0	0	130 546	62 884	
91 91	Interesseorganisasjoner ikke nevnt annet sted	76 097	67 045	57 595	47 577	45 176	0	23 332	11 232	328 054	117 620	
92 92	Fritidsvirksomhet, kulturell tjenesteyting og sport	17 909	130 847	17 671	9 897	92 343	8 884	12 891	21 128	311 570	159 433	
93 93	Annen personlig tjenesteyting	25 605	88 922	105 584	62 590	13 039	36 126	0	0	331 866	209 215	
95 95	Lønnet arbeid i private husholdninger	1 138	1 610	0	0	0	0	0	0	2 748	2 344	
		1 622 013	5 700 601	7 297 644	8 053 462	10 145 739	6 811 588	8 825 679	3 912 828	52 369 554	36 177 744	

Bo- og arbeidsmarkedsregion Elverum		Avgiftslette for bedriftene									
Kommunene Elverum (1), Våler (2), Åmot (2)		Etter bosted								Etter arbeidssted	
Næring		Bedriftens størrelse (ansatte)							I alt		
Kode	Navn	< 2	2-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-250	>250		
0 00	Uoppgitt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	31 734
1 01	Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk. Jakt og viltstell	101 499	162 162	47 116	40 007	316 420	4 463	8 926	0	680 592	636 294
2 02	Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	50 294	113 345	69 085	173 035	57 017	0	0	0	462 777	762 066
5 05	Fiske, fangst og fiskeoppdrett. Tjenester tilknyttet fiske, fangst og fiskeoppdrett	0	0	0	0	0	5 980	0	0	5 980	1 986
10 10	Bryting av steinkull og brunkull. Utvinning av torv	0	5 305	0	0	0	0	0	0	5 305	5 305
11 11	Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0	0	0	0	40 025	0	40 025	0
14 14	Bergverksdrift ellers	0	0	0	0	51 282	0	0	0	51 282	60 697
15 15	Produksjon av næringsmidler og drikkevarer	6 862	13 723	91 094	13 723	7 240	35 444	178 357	14 102	360 545	455 848
17 17	Produksjon av tekstiler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15 712
18 18	Produksjon av klær. Beredning og farging av pelsskinn	0	9 052	0	0	0	0	0	0	9 052	14 399
20 20	Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler	0	26 833	59 077	27 851	82 696	178 889	1 690 498	0	2 065 845	3 001 708
21 21	Produksjon av papirmasse, papir og papirvarer	7 914	7 914	0	0	0	371 946	0	0	387 774	445 858
22 22	Forlagsvirksomhet, grafisk produksjon og reproduksjon av innspilte opptak	7 090	0	62 835	17 237	10 147	0	103 421	7 090	207 820	316 971
24 24	Produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter	0	0	0	0	0	0	47 194	0	47 194	65 665
25 25	Produksjon av gummi- og plastprodukter	0	0	0	11 231	13 694	0	11 231	11 231	47 386	0
26 26	Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodukter	0	7 868	0	23 792	0	55 265	0	0	86 925	190 398
27 27	Produksjon av metaller	0	0	0	0	18 639	0	159 781	0	178 420	219 913
28 28	Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr	0	0	23 103	0	12 859	0	0	0	35 962	45 026
29 29	Produksjon av maskiner og utstyr	9 009	9 009	51 911	21 987	0	9 009	18 019	12 978	131 923	68 931
31 31	Produksjon av andre elektriske maskiner og apparater	0	8 693	0	0	0	0	0	0	8 693	0
32 32	Produksjon av radio-, fjernsyns- og annet kommunikasjonsutstyr	0	0	0	0	0	0	0	11 626	11 626	0
33 33	Prod. av medisinske instrumenter, presisjonsinstrumenter, optiske instrumenter, klokker og ur	0	19 010	0	0	0	0	0	0	19 010	16 246
34 34	Produksjon av motorkjøretøyer, tilhengere og deler	0	0	0	0	0	158 161	0	0	158 161	188 444
35 35	Produksjon av andre transportmidler	0	13 729	0	13 729	10 177	0	0	0	37 635	14 953
36 36	Produksjon av møbler. Annen industriproduksjon	0	30 473	0	0	28 429	0	159 985	0	218 888	35 728
37 37	Gjenvinning	0	10 404	0	10 404	0	0	0	0	20 809	24 532
40 40	Elektrisitet-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	0	66 451	79 580	0	268 444	21 857	0	0	436 332	480 040
41 41	Oppsamling, rensing og distribusjon av vann	0	0	0	0	0	0	0	0	0	159
45 45	Bygge- og anleggsvirksomhet	81 652	254 712	268 007	446 596	260 986	185 609	171 817	171 070	1 840 449	1 534 340
50 50	Handel med og reparasjon av motorkjøretøy og motorsyklar. Detaljhandel med drivstoff.	7 997	104 331	127 161	207 136	59 400	14 468	7 997	0	528 490	542 264
51 51	Agentur- og engroshandel	9 046	81 284	216 136	90 202	54 147	54 018	54 275	54 211	613 319	284 415
52 52	Detaljhandel og reparasjon av varer	44 364	298 358	344 439	456 016	195 540	17 898	4 379	0	1 360 995	1 589 466
55 55	Hotell- og restaurantvirksomhet	7 570	26 457	68 593	57 122	201 261	11 317	15 217	7 570	395 106	450 756
60 60	Landtransport og rørtransport	57 740	172 472	164 998	29 150	274 496	143 882	7 101	57 366	907 205	1 042 482
61 61	Sjøtransport	4 231	0	0	23 364	0	0	0	0	27 595	7 289
62 62	Lufttransport	0	0	0	0	0	0	0	54 429	54 429	0
63 63	Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet	8 085	8 085	8 085	0	0	0	0	35 073	59 329	15 256
64 64	Post og telekommunikasjoner	0	0	51 120	224 626	7 643	53 600	15 286	45 958	398 233	213 415
65 65	Finansiell tjenesteyting, unntatt forsikring og pensjonsfond	0	0	0	265 248	42 562	20 404	0	50 571	378 785	528 838
66 66	Forsikring og pensjonsfond, unntatt trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	0	0	32 128	0	0	0	0	11 212	43 340	307 864
67 67	Hjelpevirksomhet for finansiell tjenesteyting	0	0	10 395	0	0	0	0	10 395	20 790	40 028
70 70	Omsetning og drift av fast eiendom	34 663	55 113	0	5 112	0	0	115 084	0	209 972	58 083
71 71	Utleievirksomhet	6 962	20 887	0	0	8 055	0	16 109	39 180	91 193	36 795
72 72	Databehandlingsvirksomhet	0	59 508	39 150	19 575	10 179	0	29 754	29 754	187 920	48 586
73 73	Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0	0	0	0	5 509	0	5 509	0
74 74	Annen forretningsmessig tjenesteyting	20 637	95 267	163 537	151 752	81 924	41 274	150 194	157 177	861 762	569 556
75 75	Offentlig administrasjon og forsvar, trygdeordninger underlagt off. forvaltning	0	0	0	1 063	0	0	0	13 983	15 046	17 031
80 80	Undervisning	0	14 913	66 738	0	0	18 580	0	0	100 231	99 489
85 85	Helse- og sosialtjenester	20 012	162 432	58 348	41 713	75 629	6 108	12 216	0	376 457	314 141
90 90	Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	0	9 529	0	7 014	20 050	0	0	0	36 593	22 835
91 91	Interesseorganisasjoner ikke nevnt annet sted	0	19 572	85 601	35 058	0	22 422	0	0	162 652	77 881
92 92	Fritidsvirksomhet, kulturell tjenesteyting og sport	22 411	50 018	96 713	9 544	40 050	9 544	0	9 544	237 825	273 499
93 93	Annen personlig tjenesteyting	2 733	5 466	30 636	34 511	2 733	0	0	0	76 081	59 881
95 95	Lønnet arbeid i private husholdninger	650	8 663	0	0	0	0	0	0	9 313	650
		511 423	1 951 040	2 315 586	2 457 798	2 211 701	1 440 138	3 022 375	804 520	14 714 580	15 233 453

Bo- og arbeidsmarkedsregion Trysil/Engerdal		Avgiftslette for bedriftene									
Kommunene Trysil (2), Engerdal (3)		Etter bosted								Etter arbeidssted	
Næring		Bedriftens størrelse (ansatte)							I alt		
Kode	Navn	< 2	2-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-250	>250		
0 00	Uoppgitt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	14 868
1 01	Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk. Jakt og viltstell	140 873	230 120	77 677	106 806	0	0	33 256	0	588 732	542 100
2 02	Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	71 196	29 343	34 234	250 035	247 256	0	0	0	632 064	679 523
5 05	Fiske, fangst og fiskeoppdrett. Tjenester tilknyttet fiske, fangst og fiskeoppdrett	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2 160
10 10	Brytning av steinkull og brunkull. Utvinning av torv	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3 905
11 11	Utvinning av råolje og naturgass	0	11 523	0	11 523	0	0	0	23 045	46 091	0
15 15	Produksjon av næringsmidler og drikkevarer	17 584	0	147 647	0	223 289	21 677	26 376	35 168	471 741	333 653
17 17	Produksjon av tekstiler	0	0	5 908	0	0	0	0	0	5 908	0
20 20	Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler	0	40 954	23 447	73 690	425 528	311 886	0	0	875 505	879 390
21 21	Produksjon av papirmasse, papir og papirvarer	0	0	29 048	0	0	0	0	0	29 048	30 770
22 22	Forlagsvirksomhet, grafisk produksjon og reproduksjon av innspilte opptak	12 266	24 531	30 664	0	0	12 266	74 603	24 531	178 861	71 179
24 24	Produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter	0	0	0	0	0	8 272	8 272	8 272	24 816	0
25 25	Produksjon av gummi- og plastprodukter	0	0	0	0	0	0	20 675	0	20 675	0
26 26	Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodukter	0	26 341	0	39 518	7 904	23 711	0	0	97 474	20 130
27 27	Produksjon av metaller	0	0	0	0	7 463	0	7 463	0	14 926	0
28 28	Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr	0	14 501	50 753	14 501	0	7 250	0	0	87 005	55 097
29 29	Produksjon av maskiner og utstyr	6 925	13 851	10 250	76 179	0	13 851	0	0	121 056	74 775
30 30	Produksjon av kontor- og datamaskiner	0	0	0	14 237	0	0	0	0	14 237	14 237
31 31	Produksjon av andre elektriske maskiner og apparater	0	0	0	0	15 150	0	30 300	0	45 450	422
32 32	Produksjon av radio-, fjernsyns- og annet kommunikasjonsutstyr	0	0	0	0	16 401	32 802	16 401	0	65 604	0
34 34	Produksjon av motorkjøretøyer, tilhengere og deler	0	0	0	0	0	0	0	12 485	12 485	0
35 35	Produksjon av andre transportmidler	0	0	0	17 147	0	0	17 147	0	34 294	0
36 36	Produksjon av møbler. Annen industriproduksjon	6 927	27 611	34 633	0	13 853	0	0	0	83 023	59 768
40 40	Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	0	0	128 561	0	252 168	0	0	0	380 729	374 351
41 41	Oppsamling, rensing og distribusjon av vann	1 861	0	0	0	0	0	0	0	1 861	4 992
45 45	Bygge- og anleggsvirksomhet	111 564	305 514	985 365	813 716	136 280	501 013	41 194	202 189	3 096 834	2 121 445
50 50	Handel med og reparasjon av motorkjøretøy og motorsykler. Detaljhandel med drivstoff.	21 122	193 618	165 457	144 334	35 204	14 081	0	7 041	580 857	386 227
51 51	Agentur- og engroshandel	27 645	55 290	170 219	36 860	27 645	36 860	18 430	41 209	414 158	170 936
52 52	Detaljhandel og reparasjon av varer	27 654	608 410	804 864	584 600	286 405	27 654	5 531	16 593	2 361 711	2 074 670
55 55	Hotell- og restaurantvirksomhet	14 291	129 120	271 868	217 861	399 826	34 898	31 740	5 816	1 105 420	922 924
60 60	Landtransport og rørtransport	68 848	179 608	127 102	81 710	527 326	11 651	0	16 342	1 012 587	722 244
61 61	Sjøtransport	0	0	0	0	0	38 518	0	15 904	54 422	0
62 62	Lufttransport	0	0	0	0	0	22 295	0	111 780	134 075	0
63 63	Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet	5 678	22 710	51 098	176 636	158 972	5 678	17 033	57 407	495 212	303 195
64 64	Post og telekommunikasjoner	9 087	0	72 699	228 405	273 560	27 262	27 262	9 087	647 363	469 261
65 65	Finansiell tjenesteyting, unntatt forsikring og pensjonsfond	0	35 723	96 970	0	272 761	0	0	0	405 454	129 537
66 66	Forsikring og pensjonsfond, unntatt trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	0	58 456	0	0	0	0	0	0	58 456	29 930
67 67	Hjelpevirksomhet for finansiell tjenesteyting	0	0	40 499	0	0	0	0	0	40 499	0
70 70	Omsetning og drift av fast eiendom	75 953	126 589	75 953	227 860	57 717	0	0	0	564 073	532 917
71 71	Utleievirksomhet	0	0	0	0	3 626	0	0	0	3 626	5 063
72 72	Databehandlingsvirksomhet	0	28 409	9 470	18 939	9 470	9 470	18 939	18 939	113 636	17 710
73 73	Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0	0	9 256	9 256	9 256	9 256	37 024	0
74 74	Annen forretningsmessig tjenesteyting	28 642	79 483	277 118	166 126	358 044	21 482	78 766	137 484	1 147 144	689 653
75 75	Offentlig administrasjon og forsvar, trygdeordninger underlagt off. forvaltning	0	23 160	0	0	51 794	0	0	0	74 954	0
80 80	Undervisning	0	7 550	0	15 099	509	7 550	0	0	30 708	1 319
85 85	Helse- og sosialtjenester	26 290	183 772	72 007	277 009	290 348	6 605	19 814	6 605	882 449	705 272
90 90	Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	0	45 703	0	13 601	0	0	0	0	59 304	38 942
91 91	Interesseorganisasjoner ikke nevnt annet sted	41 740	27 115	6 245	0	12 491	6 245	6 245	0	100 082	21 693
92 92	Fritidsvirksomhet, kulturell tjenesteyting og sport	10 751	75 255	150 510	220 019	32 252	602 040	10 751	0	1 101 577	982 419
93 93	Annen personlig tjenesteyting	10 744	11 857	44 454	4 816	14 447	0	0	0	86 318	64 597
		737 641	2 616 115	3 994 720	3 831 227	4 166 945	1 814 273	519 454	759 153	18 439 528	13 551 274

Bo- og arbeidsmarkedsregion Stor-Elvdal/Rendalen		Avgiftslette for bedriftene									
Kommunene Stor-Elvdal (3), Rendalen (3)		Etter bosted								Etter arbeidssted	
Næring		Bedriftens størrelse (ansatte)							I alt		
Kode	Navn	< 2	2-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-250	>250	I alt	
0 00	Uoppgitt	20 243	0	0	0	0	0	0	0	20 243	12 949
1 01	Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk. Jakt og viltstell	268 545	292 681	0	125 037	12 068	50 015	0	0	748 346	589 872
2 02	Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	161 867	409 542	202 334	295 455	121 400	0	0	0	1 190 598	797 311
5 05	Fiske, fangst og fiskeoppdrett. Tjenester tilknyttet fiske, fangst og fiskeoppdrett	17 668	0	0	0	0	0	0	0	17 668	17 861
11 11	Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0	0	0	0	30 222	90 667	120 889	0
14 14	Bergverksdrift ellers	0	0	0	0	28 023	28 023	0	0	56 046	180
15 15	Produksjon av næringsmidler og drikkevarer	0	0	106 287	0	690 863	353 503	0	30 255	1 180 908	727 856
20 20	Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler	44 895	0	245 678	303 064	48 639	990 268	0	0	1 632 543	1 505 767
21 21	Produksjon av papirmasse, papir og papirvarer	0	0	0	0	0	58 696	0	0	58 696	0
22 22	Forlagsvirksomhet, grafisk produksjon og reproduksjon av innspilte opptak	18 334	36 669	0	18 334	0	0	55 003	36 669	165 009	57 846
24 24	Produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter	0	0	0	0	0	0	0	40 140	40 140	0
26 26	Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodukter	0	31 952	0	0	0	14 353	14 353	0	60 658	0
28 28	Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr	0	62 631	20 877	0	0	0	0	0	83 508	71 090
29 29	Produksjon av maskiner og utstyr	12 897	12 897	22 353	22 353	0	0	0	0	70 500	16 092
31 31	Produksjon av andre elektriske maskiner og apparater	0	0	0	0	16 698	0	0	0	16 698	0
33 33	Prod. av medisinske instrumenter, presisjonsinstrumenter, optiske instrumenter, klokker og ur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	152
36 36	Produksjon av møbler. Annen industriproduksjon	0	17 056	253 673	0	17 056	0	0	0	287 785	195 593
40 40	Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	0	85 683	333 866	0	164 716	0	0	0	584 265	447 664
41 41	Oppsamling, rensing og distribusjon av vann	0	37 855	0	0	0	0	0	0	37 855	61 774
45 45	Bygge- og anleggsvirksomhet	107 263	176 290	194 344	804 978	176 290	107 263	70 091	160 363	1 796 882	1 015 683
50 50	Handel med og reparasjon av motorkjøretøy og motorsykler. Detaljhandel med drivstoff.	12 426	155 867	131 935	395 039	69 803	16 262	61 212	0	842 545	502 987
51 51	Agentur- og engrosjhandel	19 173	150 537	38 346	513 877	130 414	18 224	75 743	0	946 314	556 526
52 52	Detaljhandel og reparasjon av varer	58 976	354 406	377 932	519 992	40 976	22 427	10 244	0	1 384 953	1 138 437
55 55	Hotell- og restaurantvirksomhet	0	98 527	257 670	195 675	84 399	0	19 981	0	656 252	511 046
60 60	Landtransport og rørtransport	61 818	275 667	356 339	204 309	147 298	237 734	38 008	142 566	1 463 739	683 112
61 61	Sjøtransport	0	0	69 874	0	0	11 646	0	23 291	104 811	90 736
62 62	Lufttransport	0	0	0	0	0	43 188	0	150 577	193 765	0
63 63	Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet	17 276	18 062	9 031	0	17 276	0	0	0	61 644	32 064
64 64	Post og telekommunikasjoner	0	0	0	0	537 269	23 370	0	165 905	726 544	423 123
65 65	Finansiell tjenesteyting, unntatt forsikring og pensjonsfond	0	0	130 151	339 687	0	0	0	25 823	495 661	367 727
66 66	Forsikring og pensjonsfond, unntatt trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	0	169 747	0	0	56 582	0	0	30 352	256 681	58 576
67 67	Hjelpevirksomhet for finansiell tjenesteyting	0	0	12 351	0	0	0	0	0	12 351	0
70 70	Omsetning og drift av fast eiendom	68 307	71 384	56 902	0	0	0	0	0	196 594	55 950
71 71	Utleievirksomhet	0	3 821	0	0	0	0	0	0	3 821	0
72 72	Databehandlingsvirksomhet	31 257	0	0	0	0	0	0	62 514	93 771	36 589
73 73	Forskning og utviklingsarbeid	10 612	0	0	0	0	0	10 612	0	21 224	0
74 74	Annen forretningsmessig tjenesteyting	53 138	44 543	65 245	383 698	53 138	53 138	41 030	152 388	846 318	351 833
80 80	Undervisning	0	0	0	0	0	29 660	0	0	29 660	9 402
85 85	Helse- og sosialtjenester	41 775	198 984	90 734	27 850	311 267	0	45 367	48 958	764 935	543 467
90 90	Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	0	0	0	18 674	0	0	0	0	18 674	0
91 91	Interesseorganisasjoner ikke nevnt annet sted	13 332	53 329	0	13 332	0	0	0	0	79 993	58 578
92 92	Fritidsvirksomhet, kulturell tjenesteyting og sport	28 134	6 185	12 369	18 554	0	6 185	6 185	6 185	83 796	4 704
93 93	Annen personlig tjenesteyting	0	0	914	914	0	914	0	0	2 742	0
95 95	Lønnet arbeid i private husholdninger	0	0	0	0	0	0	0	0	0	125
		1 067 938	2 764 315	2 989 205	4 200 822	2 724 176	2 064 869	478 051	1 166 653	17 456 028	10 942 672

Bo- og arbeidsmarkedsregion Tynset		Avgiftslette for bedriftene									
Kommunene Tynset (3), Alvdal (3), Tolga (3), Folldal (3)		Etter bosted									
Næring		Bedriftens størrelse (ansatte)							I alt		Etter arbeidssted
Kode	Navn	< 2	2-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-250	>250		
0 00	Uoppgitt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17 883
1 01	Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk. Jakt og viltstell	625 529	864 549	106 760	87 522	280 520	810 110	116 022	14 587	2 905 599	2 783 831
2 02	Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	33 294	87 260	0	0	24 111	0	0	0	144 665	147 190
5 05	Fiske, fangst og fiskeoppdrett. Tjenester tilknyttet fiske, fangst og fiskeoppdrett	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4 246
11 11	Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0	0	0	46 799	0	321 521	368 320	0
14 14	Bergverksdrift ellers	0	66 707	0	0	0	18 518	0	0	85 225	113 836
15 15	Produksjon av næringsmidler og drikkevarer	17 588	0	334 795	434 981	491 855	2 196 125	1 104 655	160 407	4 740 407	3 550 972
17 17	Produksjon av tekstiler	31 926	0	0	14 924	0	0	0	0	46 850	35 642
20 20	Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler	24 986	12 868	69 067	524 783	819 157	44 691	0	0	1 495 553	1 265 915
21 21	Produksjon av papirmasse, papir og papirvarer	0	19 544	0	0	0	0	1 596	0	21 139	0
22 22	Forlagsvirksomhet, grafisk produksjon og reproduksjon av innspilte opptak	32 324	0	145 204	27 988	59 816	0	173 192	76 091	514 616	223 012
24 24	Produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter	0	174 521	0	0	61 930	0	0	0	236 451	55 671
25 25	Produksjon av gummi- og plastprodukter	0	17 311	0	195 320	51 704	0	65 312	0	329 647	207 656
26 26	Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodukter	0	35 449	0	0	20 035	23 633	20 035	0	99 152	76 348
28 28	Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr	0	0	0	38 682	0	0	0	0	38 682	2 895
29 29	Produksjon av maskiner og utstyr	11 105	36 635	44 419	230 918	0	11 105	26 938	29 423	390 544	435 919
31 31	Produksjon av andre elektriske maskiner og apparater	0	0	0	0	544 305	0	0	0	544 305	470 186
32 32	Produksjon av radio-, fjernsyns- og annet kommunikasjonsutstyr	0	0	120 425	0	0	18 338	0	0	138 763	101 832
33 33	Prod. av medisinske instrumenter, presisjonsinstrumenter, optiske instrumenter, klokker og ur	0	0	0	0	0	0	9 763	0	9 763	0
35 35	Produksjon av andre transportmidler	0	0	0	0	0	19 582	0	25 635	45 217	518
36 36	Produksjon av møbler. Annen industriproduksjon	38 030	95 970	227 816	0	657 523	26 857	0	93 533	1 139 729	1 131 633
37 37	Gjenvinning	0	0	0	0	485 379	0	0	0	485 379	485 379
40 40	Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	22 289	148 934	213 452	0	685 295	22 289	0	0	1 092 260	1 097 034
41 41	Oppsamling, rensing og distribusjon av vann	3 497	13 426	0	0	0	0	0	0	16 923	14 974
45 45	Bygge- og anleggsvirksomhet	209 968	732 034	812 319	602 193	1 313 178	188 420	123 993	184 309	4 166 414	3 155 420
50 50	Handel med og reparasjon av motorkjøretøy og motorsyklar. Detaljhandel med drivstoff.	98 870	598 058	1 167 788	546 627	256 770	42 948	0	0	2 711 061	2 221 982
51 51	Agentur- og engroshandel	77 300	165 526	372 835	596 533	605 359	127 080	120 496	33 187	2 098 316	1 632 824
52 52	Detaljhandel og reparasjon av varer	78 179	600 612	1 718 619	1 327 171	974 031	12 865	29 517	0	4 740 994	4 775 375
55 55	Hotell- og restaurantvirksomhet	35 402	91 495	402 680	562 511	651 057	21 138	56 540	0	1 820 823	1 501 419
60 60	Landtransport og rørtransport	228 262	500 108	482 812	455 618	162 333	792 629	18 625	55 874	2 696 261	2 735 740
61 61	Sjøtransport	0	21 068	0	21 068	0	0	0	171 209	213 345	0
62 62	Lufttransport	0	0	0	0	0	0	15 434	0	15 434	0
63 63	Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet	53 531	17 587	53 531	0	390 566	0	41 875	0	557 091	467 797
64 64	Post og telekommunikasjoner	0	0	0	173 431	835 279	57 986	43 013	71 146	1 180 855	887 690
65 65	Finansiell tjenesteyting, unntatt forsikring og pensjonsfond	0	0	589 599	203 980	504 168	0	0	60 280	1 358 027	1 455 476
66 66	Forsikring og pensjonsfond, unntatt trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	0	78 671	168 771	0	0	0	0	24 110	271 552	189 971
67 67	Hjelpevirksomhet for finansiell tjenesteyting	0	0	0	0	0	39 675	0	0	39 675	0
70 70	Omsetning og drift av fast eiendom	75 688	203 137	9 325	0	9 325	9 325	0	9 325	316 125	244 430
71 71	Utleievirksomhet	0	42 414	0	10 604	0	10 604	0	0	63 622	27 882
72 72	Databehandlingsvirksomhet	0	0	354 521	0	0	20 353	15 672	32 079	422 625	296 424
73 73	Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0	0	21 823	0	0	15 856	37 679	0
74 74	Annen forretningsmessig tjenesteyting	75 592	427 802	399 450	327 334	733 768	1 117 997	397 584	267 579	3 747 106	3 268 645
75 75	Offentlig administrasjon og forsvar, trygdeordninger underlagt off. forvaltning	12 443	0	0	0	0	0	0	0	12 443	1 996
80 80	Undervisning	8 079	56 552	0	0	0	0	0	0	64 631	69 126
85 85	Helse- og sosialtjenester	28 743	228 206	644 084	224 633	527 484	293 308	14 559	28 368	1 989 386	1 452 019
90 90	Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	14 337	25 931	105 069	152 376	0	0	0	0	297 713	354 369
91 91	Interesseorganisasjoner ikke nevnt annet sted	12 918	53 153	33 520	4 296	8 592	0	0	0	112 479	18 357
92 92	Fritidsvirksomhet, kulturell tjenesteyting og sport	90 658	129 888	145 979	0	35 652	0	11 314	0	413 491	292 884
93 93	Annen personlig tjenesteyting	7 197	55 790	71 340	7 197	1 648	7 197	7 197	0	157 567	156 697
		1 947 737	5 601 208	8 794 182	6 770 690	11 212 663	5 979 572	2 413 334	1 674 519	44 393 905	37 429 095

Bo- og markedsregion Lillehammer		Avgiftslette for bedriftene									
Kommunene Lillehammer (1), Øyer (1), Gausdal (2)		Etter bosted								Etter arbeidssted	
Næring		Bedriftens størrelse (ansatte)								I alt	
Kode	Navn	< 2	2-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-250	>250		
0 00	Uoppgitt	1 049	0	5 244	0	0	1 049	0	0	7 342	32 883
1 01	Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk, jakt og viltstell	114 698	165 165	55 055	4 588	0	279 863	0	4 588	623 957	658 663
2 02	Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	11 865	47 459	0	5 932	11 865	0	0	0	77 122	64 646
5 05	Fiske, fangst og fiskeoppdrett. Tjenester tilknyttet fiske, fangst og fiskeoppdrett	0	0	0	0	0	0	0	0	0	42 488
11 11	Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0	0	0	0	0	15 819	15 819	0
14 14	Bergverksdrift ellers	0	0	34 486	25 865	0	0	0	0	60 351	49 780
15 15	Produksjon av næringsmidler og drikkevarer	0	39 697	7 939	174 667	222 303	230 243	15 879	134 970	825 698	704 156
17 17	Produksjon av tekstiler	0	0	0	0	0	0	69 778	0	69 778	93 426
18 18	Produksjon av klær, beredning og farging av pelsskinn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	315
20 20	Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler	0	8 695	60 866	0	60 866	573 880	8 695	0	713 002	720 139
22 22	Forlagsvirksomhet, grafisk produksjon og reproduksjon av innspilte opptak	0	0	0	108 633	0	0	48 281	12 070	168 984	179 039
24 24	Produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter	0	0	0	0	0	8 577	8 577	0	17 154	0
26 26	Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodukter	0	30 870	20 580	0	61 740	0	0	0	113 190	110 945
28 28	Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr	0	0	0	38 857	69 942	7 771	0	0	116 570	225 968
29 29	Produksjon av maskiner og utstyr	24 084	16 056	40 141	56 197	40 141	0	8 028	8 028	192 676	146 966
31 31	Produksjon av andre elektriske maskiner og apparater	0	0	10 189	0	0	0	0	0	10 189	9 236
33 33	Prod. av medisinske instrumenter, presisjonsinstrumenter, optiske instrumenter, klokker og ur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	25 173
34 34	Produksjon av motorkjøretøyer, tilhengere og deler	0	0	0	0	0	0	0	3 817	3 817	0
35 35	Produksjon av andre transportmidler	0	0	0	0	117 923	70 754	0	0	188 676	189 441
36 36	Produksjon av møbler. Annen industriproduksjon	0	5 953	83 344	0	0	53 578	0	0	142 875	191 686
37 37	Gjenvinning	0	0	12 050	0	0	0	0	0	12 050	0
40 40	Elektrisitet-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	9 680	48 399	9 680	145 196	0	116 157	0	0	329 111	477 485
41 41	Oppsamling, rensing og distribusjon av vann	0	5 125	0	0	0	0	0	0	5 125	5 125
45 45	Bygge- og anleggsvirksomhet	27 223	99 819	299 457	390 201	871 147	154 266	90 744	208 712	2 141 570	2 384 131
50 50	Handel med og reparasjon av motorkjøretøy og motorsykler. Detaljhandel med drivstoff.	7 127	57 014	142 534	277 941	92 647	14 253	7 127	0	598 642	905 631
51 51	Agentur- og engrosshandel	0	17 967	98 817	170 683	80 850	17 967	26 950	0	413 234	697 801
52 52	Detaljhandel og reparasjon av varer	21 265	154 168	483 770	292 388	233 911	37 213	5 316	0	1 228 031	1 516 512
55 55	Hotell- og restaurantvirksomhet	0	60 192	120 384	75 240	215 688	316 007	95 304	10 032	892 846	1 450 535
60 60	Landtransport og rørtransport	67 837	67 837	113 062	203 512	399 487	82 912	60 300	15 075	1 010 023	1 220 133
61 61	Sjøtransport	0	0	0	0	20 807	0	0	0	20 807	0
62 62	Lufttransport	4 742	0	0	4 742	0	0	0	0	9 484	0
63 63	Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet	0	35 680	17 840	0	17 840	0	0	0	71 361	116 712
64 64	Post og telekommunikasjoner	0	0	0	125 005	141 672	150 006	25 001	41 668	483 352	641 597
65 65	Finansiell tjenesteyting, unntatt forsikring og pensjonsfond	0	10 132	0	101 325	20 265	0	50 662	0	182 384	333 300
66 66	Forsikring og pensjonsfond, unntatt trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	0	48 727	0	0	48 727	0	0	16 242	113 696	126 699
67 67	Hjelpevirksomhet for finansiell tjenesteyting	0	7 380	0	0	0	0	0	0	7 380	8 125
70 70	Omsetning og drift av fast eiendom	7 696	100 051	53 874	15 392	23 089	0	0	0	200 102	313 665
71 71	Utleievirksomhet	0	0	0	0	0	0	0	31 853	31 853	226
72 72	Databehandlingsvirksomhet	0	39 065	39 065	9 766	9 766	9 766	9 766	0	117 195	98 928
73 73	Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0	0	13 344	0	66 721	66 721	146 785	333 576
74 74	Annen forretningsmessig tjenesteyting	13 412	46 941	46 941	140 823	26 823	13 412	80 470	100 588	469 409	658 529
75 75	Offentlig administrasjon og forsvar, trygdeordninger underlagt off. forvaltning	0	0	0	39 060	26 040	0	0	0	65 101	163 571
80 80	Undervisning	10 283	10 283	10 283	0	61 695	10 283	0	0	102 826	150 077
85 85	Helse- og sosialtjenester	36 923	100 219	26 373	10 549	79 120	47 472	58 021	5 275	363 953	378 303
90 90	Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	17 969	0	0	107 816	0	0	0	0	125 785	128 935
91 91	Interesseorganisasjoner ikke nevnt annet sted	19 102	47 755	0	0	9 551	9 551	0	0	85 959	124 701
92 92	Fritidsvirksomhet, kulturell tjenesteyting og sport	11 960	23 920	5 980	11 960	227 238	5 980	11 960	0	298 998	561 513
93 93	Annen personlig tjenesteyting	10 922	21 844	49 149	0	21 844	38 227	0	0	141 987	172 912
95 95	Lønnet arbeid i private husholdninger	175	0	0	0	0	0	0	0	175	0
		418 011	1 316 414	1 847 103	2 536 339	3 226 332	2 249 187	747 582	675 458	13 016 425	16 413 672

Bo- og arbeidsmarkedsregion Gjøvik		Avgiftslette for bedriftene									
Kommunene Gjøvik (1), Østre Toten (1), Vestre Toten (1), Søndre Land (2), Nordre Land (2)		Etter bosted								Etter arbeidssted	
Næring		Bedriftens størrelse (ansatte)							I alt		
Kode	Navn	< 2	2-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-250	>250	I alt	
0 00	Uoppgitt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4 323
1 01	Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk. Jakt og viltstell	178 416	106 430	46 710	0	373 682	8 425	0	0	713 662	832 868
2 02	Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	34 632	171 720	110 624	86 841	0	0	6 926	0	410 743	320 458
5 05	Fiske, fangst og fiskeoppdrett. Tjenester tilknyttet fiske, fangst og fiskeoppdrett	0	3 776	0	0	0	0	0	0	3 776	14 492
11 11	Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0	0	0	47 841	0	0	47 841	9 485
14 14	Bergverksdrift ellers	0	7 996	0	15 992	0	0	0	0	23 988	11 531
15 15	Produksjon av næringsmidler og drikkevarer	0	10 952	10 952	110 510	316 758	19 331	105 034	82 800	656 336	607 015
17 17	Produksjon av tekstiler	0	0	0	122 630	76 682	33 219	0	0	232 531	249 313
18 18	Produksjon av klær. Beredning og farging av pelsskinn	0	12 811	0	19 217	244 392	0	0	0	276 420	263 998
19 19	Beredning av lær. Produksjon av reiseeffekter, salmakerartikler og skotøy	0	0	0	0	0	5 938	0	0	5 938	0
20 20	Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler	15 111	7 556	49 942	15 111	273 482	135 819	0	8 477	505 499	535 085
21 21	Produksjon av papirmasse, papir og papirvarer	0	0	0	0	0	0	13 113	52 452	65 565	1 436
22 22	Forlagsvirksomhet, grafisk produksjon og reproduksjon av innspilte opptak	0	55 200	0	83 557	86 660	61 477	48 850	29 945	365 689	282 617
24 24	Produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter	0	0	0	0	0	0	17 892	35 783	53 675	432
25 25	Produksjon av gummi- og plastprodukter	0	0	41 978	109 905	5 997	23 987	0	0	181 867	187 718
26 26	Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodukter	0	0	5 656	0	188 805	5 656	0	0	200 117	189 025
27 27	Produksjon av metaller	0	0	0	9 328	0	0	78 858	13 560	101 746	85 681
28 28	Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr	0	25 012	57 179	150 086	35 737	653 835	0	0	921 848	910 440
29 29	Produksjon av maskiner og utstyr	7 772	38 858	0	185 833	15 543	121 206	114 523	409 285	893 019	924 154
30 30	Produksjon av kontor- og datamaskiner	0	0	0	0	0	0	0	9 334	9 334	0
32 32	Produksjon av radio-, fjernsyns- og annet kommunikasjonsutstyr	0	0	0	0	45 154	0	0	15 051	60 205	50 449
33 33	Prod. av medisinske instrumenter, presisjonsinstrumenter, optiske instrumenter, klokker og ur	0	0	0	0	0	0	0	12 789	12 789	5 067
34 34	Produksjon av motorkjøretøyer, tilhengere og deler	0	0	0	0	0	19 434	65 465	597 342	682 241	908 433
35 35	Produksjon av andre transportmidler	0	0	0	10 900	0	0	0	0	10 900	98
36 36	Produksjon av møbler. Annen industriproduksjon	25 059	49 435	16 478	25 742	834 062	0	1 055 112	151 037	2 156 926	2 210 902
37 37	Gjenvinning	0	3 282	7 036	14 073	3 282	0	0	0	27 674	24 924
40 40	Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	0	0	74 245	0	0	528 903	0	0	603 149	819 163
41 41	Oppsamling, rensing og distribusjon av vann	0	0	0	0	0	0	0	0	0	154
45 45	Bygge- og anleggsvirksomhet	117 369	473 782	653 813	609 717	570 596	402 831	473 782	340 833	3 642 723	2 705 034
50 50	Handel med og reparasjon av motorkjøretøy og motorsykler. Detaljhandel med drivstoff.	29 377	110 675	231 013	305 382	117 604	6 344	0	0	800 395	804 887
51 51	Agentur- og engroshandel	16 831	317 421	361 769	399 682	288 769	42 455	112 805	16 831	1 556 562	1 306 782
52 52	Detaljhandel og reparasjon av varer	52 098	439 997	759 361	616 084	385 651	43 610	4 529	5 099	2 306 429	2 421 013
55 55	Hotell- og restaurantvirksomhet	5 045	84 971	94 667	146 226	164 832	14 741	19 392	18 999	548 872	564 156
60 60	Landtransport og rørtransport	91 079	154 190	193 456	150 070	204 755	336 534	108 412	62 155	1 300 651	1 348 209
61 61	Sjøtransport	0	0	0	0	0	0	0	0	0	44 016
62 62	Lufttransport	0	0	0	0	0	0	19 168	9 584	28 752	0
63 63	Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet	7 415	63 277	160 331	7 415	37 735	7 415	0	47 787	331 375	260 490
64 64	Post og telekommunikasjoner	0	0	0	222 744	220 569	62 773	133 090	63 381	702 557	973 604
65 65	Finansiell tjenesteyting, unntatt forsikring og pensjonsfond	0	0	121 007	95 800	44 772	10 488	98 621	11 898	382 586	401 072
66 66	Forsikring og pensjonsfond, unntatt trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	0	86 683	18 540	0	65 974	0	0	32 987	204 183	114 569
67 67	Hjelpevirksomhet for finansiell tjenesteyting	0	0	0	29 334	0	0	0	0	29 334	6 088
70 70	Omsetning og drift av fast eiendom	43 900	80 391	14 264	138 002	22 227	0	14 264	0	313 049	295 177
71 71	Utleievirksomhet	7 974	15 949	15 949	7 974	0	0	23 923	0	71 769	21 809
72 72	Databehandlingsvirksomhet	18 302	0	11 410	45 642	36 605	111 959	48 015	0	271 933	158 726
73 73	Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0	0	0	11 053	0	0	11 053	0
74 74	Annen forretningsmessig tjenesteyting	42 622	98 216	216 256	60 968	123 605	75 610	137 134	125 275	879 686	1 710 066
80 80	Undervisning	11 517	35 611	0	11 517	25 154	12 577	0	0	96 376	291 943
85 85	Helse- og sosialtjenester	25 990	120 479	186 965	159 012	1 265 945	20 500	59 988	48 504	1 887 383	1 813 376
90 90	Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	0	7 328	36 788	7 328	0	0	0	0	51 444	52 456
91 91	Interesseorganisasjoner ikke nevnt annet sted	15 889	74 612	0	26 944	7 945	7 945	7 945	15 889	157 168	162 815
92 92	Fritidsvirksomhet, kulturell tjenesteyting og sport	0	32 478	28 024	16 239	35 356	0	31 690	8 119	151 906	130 420
93 93	Annen personlig tjenesteyting	12 072	44 868	43 265	7 852	12 072	0	0	0	120 128	132 723
		758 468	2 733 955	3 567 679	4 023 657	6 130 399	2 831 907	2 798 531	2 225 196	25 069 792	25 168 692

Bo- og arbeidsmarkedsregion Dovre		Avgiftslette for bedriftene									
Kommunene Dovre (3), Lesja (3)		Etter bosted								Etter arbeidssted	
Næring		Bedriftens størrelse (ansatte)							I alt		
Kode	Navn	< 2	2-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-250	>250		
0 00	Uoppgitt	17 748	0	0	0	0	0	0	0	17 748	28 476
1 01	Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk. Jakt og viltstell	409 326	413 716	0	7 080	122 413	424 233	0	0	1 376 768	1 364 081
2 02	Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	10 250	0	30 751	0	5 125	0	0	0	46 126	35 670
11 11	Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0	0	0	0	0	104 038	104 038	0
14 14	Bergverksdrift ellers	0	26 741	0	0	107 091	0	0	0	133 832	0
15 15	Produksjon av næringsmidler og drikkevarer	16 212	74 417	140 241	558 042	308 036	82 036	0	74 417	1 253 401	820 808
20 20	Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler	28 754	30 696	92 087	197 581	40 218	93 843	0	0	483 179	353 414
21 21	Produksjon av papirmasse, papir og papirvarer	0	0	0	0	0	0	0	32 083	32 083	0
22 22	Forlagsvirksomhet, grafisk produksjon og reproduksjon av innspilte opptak	0	88 167	26 921	24 902	0	26 921	13 461	0	180 372	41 368
26 26	Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodukter	0	0	4 944	60 899	18 270	0	0	0	84 113	87 860
28 28	Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr	0	0	14 019	8 742	8 742	0	0	0	31 503	0
29 29	Produksjon av maskiner og utstyr	34 532	0	103 595	24 504	0	17 266	0	0	179 897	86 281
34 34	Produksjon av motorkjøretøyer, tilhengere og deler	0	0	0	0	0	0	52 492	0	52 492	0
35 35	Produksjon av andre transportmidler	0	0	0	0	35 481	0	0	0	35 481	0
36 36	Produksjon av møbler. Annen industriproduksjon	0	66 672	20 353	249 140	0	23 159	0	46 319	405 643	267 398
40 40	Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	0	0	118 130	0	16 876	12 740	0	0	147 746	130 797
41 41	Oppsamling, rensing og distribusjon av vann	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 019
45 45	Bygge- og anleggsvirksomhet	148 634	382 304	713 892	1 077 008	172 100	39 365	115 574	168 316	2 817 193	1 766 552
50 50	Handel med og reparasjon av motorkjøretøy og motorsykler. Detaljhandel med drivstoff.	13 511	223 472	305 777	213 066	404 077	0	13 511	0	1 173 414	847 719
51 51	Agentur- og engros handel	32 973	14 294	235 194	108 828	14 294	32 973	65 946	14 294	518 796	253 254
52 52	Detaljhandel og reparasjon av varer	11 307	407 795	869 865	56 534	459 557	10 804	11 307	0	1 827 169	1 618 874
55 55	Hotell- og restaurantvirksomhet	55 255	245 127	515 851	303 364	877 991	27 628	105 498	0	2 130 714	1 934 315
60 60	Landtransport og rørtransport	130 179	219 484	443 994	74 837	633 285	37 104	128 294	37 733	1 704 910	1 286 692
61 61	Sjøtransport	0	0	0	0	0	30 409	0	30 409	60 818	0
62 62	Lufttransport	0	0	0	0	0	0	17 329	0	17 329	0
63 63	Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet	26 041	47 120	0	0	37 407	0	0	11 367	121 935	25 329
64 64	Post og telekommunikasjoner	14 221	0	0	0	428 395	0	28 639	0	471 255	367 879
65 65	Finansiell tjenesteyting, unntatt forsikring og pensjonsfond	0	58 725	142 596	0	20 689	0	101 218	39 150	362 378	64 660
66 66	Forsikring og pensjonsfond, unntatt trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	0	77 339	0	0	15 222	0	0	0	92 561	67 472
70 70	Omsetning og drift av fast eiendom	101 933	83 486	0	0	0	0	0	0	185 419	120 132
71 71	Utleievirksomhet	0	30 163	0	0	10 054	0	0	0	40 217	22 528
72 72	Databehandlingsvirksomhet	0	0	37 865	37 865	30 340	0	0	0	106 070	0
73 73	Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0	0	0	0	0	38 822	38 822	0
74 74	Annen forretningsmessig tjenesteyting	68 133	165 199	138 320	74 294	43 369	47 476	262 144	103 227	902 162	311 842
75 75	Offentlig administrasjon og forsvar, trygdeordninger underlagt off. forvaltning	0	0	0	0	34 175	0	0	0	34 175	0
80 80	Undervisning	10 219	0	0	0	23 287	0	0	0	33 506	2 197
85 85	Helse- og sosialtjenester	58 379	58 379	225 954	27 263	249 218	15 558	38 968	0	673 719	551 903
91 91	Interesseorganisasjoner ikke nevnt annet sted	20 924	22 494	64 342	0	6 975	0	0	0	114 735	39 134
92 92	Fritidsvirksomhet, kulturell tjenesteyting og sport	18 422	102 851	14 967	27 248	6 141	0	0	0	169 629	70 328
93 93	Annen personlig tjenesteyting	9 622	44 447	0	0	6 965	0	0	0	61 034	36 370
95 95	Lønnet arbeid i private husholdninger	537	0	0	0	0	0	0	0	537	0
		1 237 110	2 883 088	4 259 658	3 131 197	4 135 793	921 515	954 381	700 175	18 222 917	12 604 352

Bo- og arbeidsmarkedsregion Skjåk/Lom		Avgiftslette for bedriftene									
Kommunene Skjåk (3), Lom (3)		Etter bosted								Etter arbeidssted	
Næring		Bedriftens størrelse (ansatte)							I alt		
Kode	Navn	< 2	2-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-250	>250		
0 00	Uoppgitt	0	16 655	0	0	0	0	0	0	16 655	48 165
1 01	Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk. Jakt og viltstell	326 513	466 877	33 648	0	662 699	0	0	0	1 489 737	1 516 670
2 02	Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	0	59 253	103 066	0	0	0	0	0	162 319	173 138
5 05	Fiske, fangst og fiskeoppdrett. Tjenester tilknyttet fiske, fangst og fiskeoppdrett	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2 430
14 14	Bergverksdrift ellers	0	6 669	0	0	25 911	0	0	0	32 580	0
15 15	Produksjon av næringsmidler og drikkevarer	29 169	0	118 142	230 446	363 173	29 169	14 585	0	784 684	1 011 205
20 20	Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler	0	124 448	79 114	0	365 577	0	0	0	569 139	545 708
22 22	Forlagsvirksomhet, grafisk produksjon og reproduksjon av innspilte opptak	0	0	117 347	42 581	0	0	0	0	159 928	119 375
26 26	Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodukter	0	0	101 007	0	0	9 231	0	0	110 238	100 442
28 28	Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr	0	2 830	13 817	0	0	13 817	0	0	30 464	1 546
29 29	Produksjon av maskiner og utstyr	0	37 157	0	12 386	717 425	0	0	0	766 968	692 058
31 31	Produksjon av andre elektriske maskiner og apparater	0	33 854	0	0	0	0	0	0	33 854	18 129
34 34	Produksjon av motorkjøretøyer, tilhengere og deler	0	0	0	0	0	0	117 881	0	117 881	0
35 35	Produksjon av andre transportmidler	0	0	0	0	535 863	0	18 314	0	554 177	551 777
36 36	Produksjon av møbler. Annen industriproduksjon	45 154	31 925	127 698	0	547 750	776 394	0	0	1 528 921	1 424 833
40 40	Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	0	60 427	168 046	7 438	0	11 388	0	0	247 299	189 395
45 45	Bygge- og anleggsvirksomhet	85 523	215 536	643 149	1 759 333	99 089	66 902	32 187	164 728	3 066 447	2 028 683
50 50	Handel med og reparasjon av motorkjøretøy og motorsyklar. Detaljhandel med drivstoff.	0	151 484	275 814	185 593	46 582	23 107	0	0	682 580	478 857
51 51	Agentur- og engroshandel	0	0	160 992	99 748	23 800	23 800	71 400	0	379 740	113 721
52 52	Detaljhandel og reparasjon av varer	42 367	491 834	271 872	304 544	443 681	22 669	0	9 849	1 586 816	1 489 205
55 55	Hotell- og restaurantvirksomhet	11 525	284 373	312 263	478 046	405 960	707 792	23 050	18 958	2 241 967	2 178 179
60 60	Landtransport og rørtransport	18 694	166 377	420 113	723 465	301 656	18 694	0	18 694	1 667 693	1 511 782
61 61	Sjøtransport	0	0	0	0	0	60 443	0	28 261	88 704	832
63 63	Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet	0	85 713	0	0	39 267	0	0	0	124 980	85 215
64 64	Post og telekommunikasjoner	0	0	0	14 692	312 853	29 383	47 102	0	404 030	308 759
65 65	Finansiell tjenesteyting, unntatt forsikring og pensjonsfond	0	0	237 350	0	513 656	0	0	0	751 006	723 938
66 66	Forsikring og pensjonsfond, unntatt trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	64 427	0	0	0	0	0	0	0	64 427	52 191
70 70	Omsetning og drift av fast eiendom	59 742	0	71 690	0	0	0	0	0	131 432	147 155
71 71	Utleievirksomhet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	846
72 72	Databehandlingsvirksomhet	0	0	0	0	0	48 742	28 108	0	76 850	0
73 73	Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0	0	20 386	0	0	0	20 386	0
74 74	Annen forretningsmessig tjenesteyting	32 645	271 175	124 273	0	46 865	0	46 865	62 137	583 960	394 481
80 80	Undervisning	6 729	0	47 106	0	0	0	0	0	53 835	23 685
85 85	Helse- og sosialtjenester	40 276	88 678	160 327	100 691	0	39 499	9 680	20 916	460 067	369 846
90 90	Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	270
91 91	Interesseorganisasjoner ikke nevnt annet sted	31 708	18 553	67 408	0	0	0	0	0	117 669	48 446
92 92	Fritidsvirksomhet, kulturell tjenesteyting og sport	4 572	132 265	13 715	0	23 710	0	4 572	0	178 834	96 815
93 93	Annen personlig tjenesteyting	21 405	10 702	0	0	15 778	0	0	0	47 885	33 866
		820 449	2 756 784	3 667 957	3 958 963	5 511 681	1 881 030	413 744	323 543	19 334 151	16 481 643

Bo- og arbeidsmarkedsregion Sel		Avgiftslette for bedriftene									
Kommunene Sel (3), Vågå (3)		Etter bosted								Etter arbeidssted	
Næring		Bedriftens størrelse (ansatte)								I alt	
Kode	Navn	< 2	2-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-250	>250		
0 00	Uoppgitt	40 610	0	0	0	0	0	0	40 610	81 220	26 943
1 01	Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk. Jakt og viltstell	376 892	501 000	192 887	97 163	584 097	22 355	0	0	1 774 395	1 532 769
2 02	Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	42 363	68 485	0	0	13 697	0	0	0	124 545	86 372
5 05	Fiske, fangst og fiskeoppdrett. Tjenester tilknyttet fiske, fangst og fiskeoppdrett	0	0	0	0	0	0	0	0	0	423
11 11	Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0	0	0	0	116 610	58 710	175 320	0
14 14	Bergverksdrift ellers	0	18 070	54 211	0	0	7 558	7 558	0	87 398	56 040
15 15	Produksjon av næringsmidler og drikkevarer	26 804	80 412	448 934	576 219	296 952	1 862 814	102 726	236 746	3 631 607	1 941 190
17 17	Produksjon av tekstiler	0	0	0	0	0	0	8 395	0	8 395	40 947
20 20	Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler	34 514	86 286	15 353	264 808	663 506	1 340 461	0	0	2 404 927	2 466 562
21 21	Produksjon av papirmasse, papir og papirvarer	0	0	0	0	0	0	0	21 151	21 151	0
22 22	Forlagsvirksomhet, grafisk produksjon og reproduksjon av innspilte opptak	0	0	141 216	435 309	116 471	1 253 686	18 440	1 983 562	1 864 054	0
24 24	Produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter	0	0	0	0	21 037	0	0	21 037	42 074	0
25 25	Produksjon av gummi- og plastprodukter	0	0	0	9 946	0	0	0	0	9 946	0
26 26	Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodukter	0	29 903	105 384	52 692	338 939	573 905	0	0	1 100 823	969 104
27 27	Produksjon av metaller	0	0	0	163 800	0	0	0	0	163 800	156 822
28 28	Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr	0	0	0	134 864	74 081	0	0	0	208 945	173 698
29 29	Produksjon av maskiner og utstyr	0	59 660	112 557	18 760	269 289	0	0	18 760	479 025	477 703
33 33	Prod. av medisinske instrumenter, presisjonsinstrumenter, optiske instrumenter, klokker og ur	0	0	0	52 547	0	0	0	0	52 547	0
34 34	Produksjon av motorkjøretøyer, tilhengere og deler	0	0	63 574	0	0	12 715	12 715	0	89 003	47 894
35 35	Produksjon av andre transportmidler	0	0	0	0	0	12 985	57 402	0	70 387	0
36 36	Produksjon av møbler. Annen industriproduksjon	0	16 616	0	0	111 111	765 284	46 727	0	939 738	835 859
40 40	Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	0	92 490	0	283 705	0	1 294 069	0	0	1 670 264	1 560 731
41 41	Oppsamling, rensing og distribusjon av vann	0	0	0	0	0	0	0	0	0	770
45 45	Bygge- og anleggsvirksomhet	158 427	491 763	974 664	2 478 752	1 190 421	198 034	225 591	926 465	6 644 118	4 106 618
50 50	Handel med og reparasjon av motorkjøretøy og motorsykler. Detaljhandel med drivstoff.	0	225 997	752 817	743 605	846 347	0	0	0	2 568 767	2 428 375
51 51	Agentur- og engroschandell	34 762	155 193	381 089	394 758	202 328	141 524	181 235	34 762	1 525 650	760 498
52 52	Detaljhandel og reparasjon av varer	143 465	705 640	1 566 635	1 338 205	732 764	0	32 574	11 188	4 530 471	3 964 192
55 55	Hotell- og restaurantvirksomhet	57 418	597 017	700 746	457 664	1 162 497	152 450	85 288	14 774	3 227 854	2 598 007
60 60	Landtransport og rårtransport	114 850	528 645	482 483	364 122	663 622	137 932	80 506	120 760	2 492 920	1 815 169
61 61	Sjøtransport	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15 224
62 62	Lufttransport	0	0	0	0	0	0	19 490	0	19 490	0
63 63	Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet	31 916	184 125	92 062	15 958	0	15 958	22 094	0	362 113	323 190
64 64	Post og telekommunikasjoner	0	0	0	957 101	0	179 800	116 693	119 196	1 372 790	772 578
65 65	Finansiell tjenesteyting, unntatt forsikring og pensjonsfond	0	24 831	158 094	238 875	387 861	0	0	21 686	831 346	889 365
66 66	Forsikring og pensjonsfond, unntatt trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	21 363	92 776	147 302	0	0	0	0	85 451	346 891	208 109
67 67	Hjelpvirksomhet for finansiell tjenesteyting	0	0	105 824	0	0	0	0	0	105 824	217
70 70	Omsetning og drift av fast eiendom	62 317	180 317	26 182	78 726	0	16 409	16 409	0	380 360	122 723
71 71	Utleievirksomhet	0	22 771	0	7 590	0	0	0	0	30 362	8 345
72 72	Databehandlingsvirksomhet	0	75 514	0	68 069	0	7 446	0	0	151 029	48 271
73 73	Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0	0	0	0	0	34 098	34 098	0
74 74	Annen forretningsmessig tjenesteyting	63 632	287 948	221 171	179 428	52 164	38 599	1 255 935	253 481	2 352 358	1 747 248
75 75	Offentlig administrasjon og forsvar, trygdeordninger underlagt off. forvaltning	0	0	0	0	0	18 389	0	0	18 389	4 586
80 80	Undervisning	65 179	65 179	6 783	0	0	0	0	0	137 140	81 699
85 85	Helse- og sosialtjenester	54 190	311 538	338 322	80 352	27 198	81 595	40 590	54 190	987 975	1 039 511
90 90	Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	0	42 498	70 830	0	0	0	0	0	113 328	113 328
91 91	Interesseorganisasjoner ikke nevnt annet sted	60 502	43 100	95 306	46 135	0	14 367	0	14 367	273 777	184 476
92 92	Fritidsvirksomhet, kulturell tjenesteyting og sport	50 861	97 683	15 607	150 838	49 116	0	0	15 607	379 712	133 466
93 93	Annen personlig tjenesteyting	22 314	137 682	22 314	113 714	0	0	0	0	296 023	240 477
95 95	Lønnet arbeid i private husholdninger	2 475	413	0	0	0	0	0	0	2 888	0
		1 464 853	5 223 553	7 292 346	9 803 704	7 803 496	8 148 333	2 446 978	2 121 479	44 304 742	33 843 553

Bo- og arbeidsmarkedsregion Fron Kommunene Nord-Fron (2), Sør-Fron (2), Ringebu (2)		Avgiftslette for bedriftene									
		Etter bosted								Etter arbeidssted	
Næring		Bedriftens størrelse (ansatte)								I alt	
Kode	Navn	< 2	2-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-250	>250		
0 00	Uoppgitt	12 215	0	0	0	0	0	0	0	12 215	25 881
1 01	Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk, jakt og viltstell	341 383	381 112	101 579	62 765	206 962	195 869	14 783	0	1 304 453	1 273 022
2 02	Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	11 775	33 006	0	0	30 684	0	0	0	75 465	45 250
5 05	Fiske, fangst og fiskeoppdrett, tjenester tilknyttet fiske, fangst og fiskeoppdrett	0	0	0	10 909	0	0	0	0	10 909	4 798
11 11	Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0	0	0	0	0	138 930	138 930	0
14 14	Bergverksdrift ellers	25 677	7 756	0	7 756	7 756	7 756	0	0	56 701	5 023
15 15	Produksjon av næringsmidler og drikkevarer	0	0	116 177	117 635	9 681	873 495	0	130 491	1 247 479	900 381
17 17	Produksjon av tekstiler	0	0	0	0	0	5 105	10 578	0	15 683	0
18 18	Produksjon av klær, beredning og farging av pelsskinn	0	0	0	99 824	0	0	0	0	99 824	97 128
20 20	Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler	16 182	15 521	31 703	84 007	999 394	49 870	0	0	1 196 677	1 169 769
22 22	Forlagsvirksomhet, grafisk produksjon og reproduksjon av innspilte opptak	0	21 209	131 570	10 605	0	21 209	21 638	21 424	227 655	126 642
24 24	Produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter	0	0	0	0	0	12 106	10 948	12 106	35 160	0
25 25	Produksjon av gummi- og plastprodukter	0	18 314	0	0	171 076	9 157	0	0	198 547	190 810
26 26	Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodukter	0	62 959	129 738	12 096	132 199	0	28 598	0	365 590	313 483
28 28	Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr	13 168	0	0	37 175	164 984	359 086	0	0	574 413	500 149
29 29	Produksjon av maskiner og utstyr	8 488	9 416	0	26 393	27 321	53 471	46 346	65 179	236 614	9 548
31 31	Produksjon av andre elektriske maskiner og apparater	0	0	3 186	0	0	70	0	0	3 256	17 076
32 32	Produksjon av radio-, fjernsyns- og annet kommunikasjonsutstyr	0	0	0	0	0	0	9 007	10 818	19 825	0
33 33	Prod. av medisinske instrumenter, presisjonsinstrumenter, optiske instrumenter, klokker og ur	0	0	0	0	2 547	0	0	21 686	24 233	0
34 34	Produksjon av motorkjøretøyer, tilhengere og deler	0	0	0	0	3 986	0	3 986	4 139	12 111	0
35 35	Produksjon av andre transportmidler	0	0	0	0	0	17 464	10 231	39 165	66 860	0
36 36	Produksjon av møbler, annen industriproduksjon	6 937	23 120	0	0	567 437	6 937	110 255	16 973	731 659	621 175
40 40	Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	22 315	75 331	229 476	18 833	553 474	157 984	18 922	0	1 076 335	981 496
45 45	Bygge- og anleggsvirksomhet	149 442	638 768	1 279 978	1 614 813	1 086 541	359 161	435 144	1 089 102	6 652 949	4 131 951
50 50	Handel med og reparasjon av motorkjøretøy og motorsyklar, detaljhandel med drivstoff.	36 468	131 991	310 038	494 234	29 727	10 803	25 097	0	1 038 358	836 669
51 51	Agentur- og engrosshandel	15 226	98 537	98 896	326 085	447 254	45 487	68 466	7 630	1 107 581	725 197
52 52	Detaljhandel og reparasjon av varer	57 648	448 968	746 122	923 604	409 214	308 185	5 683	5 217	2 904 641	4 169 956
55 55	Hotell- og restaurantvirksomhet	37 096	237 697	255 756	436 395	767 715	601 257	44 422	21 475	2 401 813	2 493 173
60 60	Landtransport og rørtransport	76 793	293 210	186 825	602 965	287 159	92 688	22 746	87 568	1 649 954	1 337 477
61 61	Sjøtransport	0	0	0	0	0	0	0	130 614	130 614	10 477
62 62	Lufttransport	0	0	0	0	0	0	15 040	75 334	90 374	0
63 63	Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet	13 068	91 522	102 018	10 550	7 864	7 864	0	15 657	248 543	187 268
64 64	Post og telekommunikasjoner	0	0	0	256 894	173 684	141 110	8 797	37 351	617 836	404 093
65 65	Finansiell tjenesteyting, unntatt forsikring og pensjonsfond	0	100 094	168 741	9 807	364 795	14 021	28 043	10 293	695 794	602 526
66 66	Forsikring og pensjonsfond, unntatt trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	0	37 105	58 984	0	0	0	0	25 524	121 613	80 624
67 67	Hjelpevirksomhet for finansiell tjenesteyting	0	0	5 364	0	0	0	0	0	5 364	81 309
70 70	Omsetning og drift av fast eiendom	34 696	118 649	0	124 977	114 105	0	15 105	0	407 532	399 790
71 71	Utleievirksomhet	9 043	0	0	0	9 043	0	30 913	9 043	58 042	1 879
72 72	Databehandlingsvirksomhet	0	16 390	74 940	38 340	57 509	7 664	34 497	84 874	314 214	43 548
73 73	Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0	8 437	0	0	22 139	0	30 576	0
74 74	Annen forretningsmessig tjenesteyting	50 483	120 675	245 690	126 321	210 704	43 823	191 875	135 739	1 125 310	623 079
75 75	Offentlig administrasjon og forsvar, trygdeordninger underlagt off. forvaltning	0	0	0	14 910	7 455	0	0	0	22 365	0
80 80	Undervisning	39 401	0	0	11 647	28 455	23 295	0	0	102 798	44 220
85 85	Helse- og sosialtjenester	42 238	81 555	155 222	108 159	212 491	623 972	44 345	17 131	1 285 113	855 605
90 90	Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2 735
91 91	Interesseorganisasjoner ikke nevnt annet sted	31 175	27 449	62 087	2 906	10 278	35 641	0	0	169 536	72 899
92 92	Fritidsvirksomhet, kulturell tjenesteyting og sport	23 227	50 704	31 324	159 485	121 486	7 565	15 129	0	408 920	352 981
93 93	Annen personlig tjenesteyting	8 237	32 026	46 536	22 870	7 060	0	0	0	116 729	93 447
95 95	Lønnet arbeid i private husholdninger	65	0	0	0	0	0	0	0	65	537
		1 082 448	3 173 084	4 571 950	5 781 397	7 230 040	4 092 115	1 292 733	2 213 463	29 437 230	23 833 071

Bo- og arbeidsmarkedsregion Fagernes		Avgiftslette for bedriftene										
Kommunene Nord-Aurdal (3), Sør-Aurdal (3), Vestre Slidre (3), Øystre Slidre (3), Etnedal (3), Vang (3)		Etter bosted								Etter arbeidssted		
Kode	Navn	Næring	Bedriftens størrelse (ansatte)							I alt		
			< 2	2-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-250			>250
0 00	Uoppgitt		118 691	19 144	0	0	0	0	0	0	137 835	136 182
1 01	Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk. Jakt og viltstell		622 620	607 282	240 695	394 313	356 409	435 107	428 791	0	3 085 217	2 899 366
2 02	Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk		115 627	146 824	98 717	178 870	0	0	27 719	0	567 757	466 096
5 05	Fiske, fangst og fiskeoppdrett. Tjenester tilknyttet fiske, fangst og fiskeoppdrett		0	5 956	0	0	0	0	0	0	5 956	55 245
11 11	Utvinning av råolje og naturgass		0	0	0	0	0	56 499	56 499	371 095	484 093	0
14 14	Bergverksdrift ellers		42 804	102 750	0	335 536	0	0	0	0	481 090	451 334
15 15	Produksjon av næringsmidler og drikkevarer		12 960	175 788	169 623	650 169	814 383	135 361	1 570 586	206 129	3 734 999	3 079 960
17 17	Produksjon av tekstiler		0	20 599	0	0	0	0	0	0	20 599	21 364
18 18	Produksjon av klær. Beredning og farging av pelsskinn		10 490	23 179	0	92 057	0	0	0	0	125 726	140 391
20 20	Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler		0	209 580	499 327	180 669	33 266	1 238 563	16 633	0	2 178 038	1 652 641
21 21	Produksjon av papirmasse, papir og papirvarer		0	0	0	0	0	0	150 338	128 861	279 199	0
22 22	Forlagsvirksomhet, grafisk produksjon og reproduksjon av innspilte opptak		21 426	71 746	0	18 790	451 928	1 088 343	0	139 011	1 791 244	1 517 137
24 24	Produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter		0	0	0	0	0	0	24 833	20 456	45 289	0
25 25	Produksjon av gummi- og plastprodukter		0	0	0	0	33 709	0	0	0	33 709	699
26 26	Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodukter		0	31 933	270 404	0	33 915	0	0	0	336 252	273 400
27 27	Produksjon av metaller		0	0	0	0	0	0	27 399	262 478	289 877	0
28 28	Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr		7 027	49 314	45 606	14 584	74 773	53 273	0	0	244 577	44 163
29 29	Produksjon av maskiner og utstyr		19 273	0	64 311	130 661	38 547	48 334	19 273	66 693	387 092	181 321
31 31	Produksjon av andre elektriske maskiner og apparater		0	0	0	179 554	79 759	0	89 133	0	348 446	160 434
32 32	Produksjon av radio-, fjernsyns- og annet kommunikasjonsutstyr		0	31 229	0	0	0	0	0	0	31 229	30 694
33 33	Prod. av medisinske instrumenter, presisjonsinstrumenter, klokker og ur		0	0	0	0	0	0	31 401	0	31 401	0
34 34	Produksjon av motorkjøretøyer, tilhengere og deler		0	0	0	0	0	0	0	43 294	43 294	0
35 35	Produksjon av andre transportmidler		0	0	0	0	0	0	17 394	17 394	34 788	0
36 36	Produksjon av møbler. Annen industriproduksjon		41 121	98 292	105 559	198 945	8 709	27 915	0	35 673	516 214	400 447
40 40	Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning		0	135 415	560 877	901 846	890 972	247 033	0	20 822	2 756 965	2 072 286
41 41	Oppsamling, rensing og distribusjon av vann		0	10 812	0	0	0	0	0	0	10 812	10 383
45 45	Bygge- og anleggsvirksomhet		527 839	1 348 499	2 569 071	2 300 613	3 053 988	256 147	207 614	724 208	10 987 979	7 863 223
50 50	Handel med og reparasjon av motorkjøretøyer og motorsykler. Detaljhandel med drivstoff.		58 096	464 525	1 163 277	2 135 167	723 604	70 235	14 334	31 624	4 660 862	3 458 450
51 51	Agentur- og engroshandel		95 684	156 479	716 807	622 921	287 585	1 150 431	191 791	36 796	3 258 494	1 913 426
52 52	Detaljhandel og reparasjon av varer		191 247	2 208 998	2 766 338	1 987 054	1 911 392	71 116	12 716	11 766	9 160 627	8 198 699
55 55	Hotell- og restaurantvirksomhet		84 187	1 078 738	1 122 601	1 077 686	1 815 086	1 009 025	132 298	64 157	6 383 778	5 798 832
60 60	Landtransport og rørtransport		348 281	1 049 343	551 036	427 903	382 964	942 211	343 009	181 603	4 226 350	3 346 323
61 61	Sjøtransport		0	0	0	0	0	37 101	0	103 205	140 306	0
62 62	Lufttransport		0	0	13 220	0	0	32 355	0	318 944	364 519	282
63 63	Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet		42 288	212 300	190 282	106 773	377 584	13 068	34 947	29 884	1 007 126	720 366
64 64	Post og telekommunikasjoner		0	37 474	19 431	691 953	928 787	170 637	92 068	107 580	2 047 930	1 162 544
65 65	Finansiell tjenesteyting, unntatt forsikring og pensjonsfond		0	90 615	564 370	1 306 817	23 468	20 203	19 921	109 497	2 134 891	1 844 860
66 66	Forsikring og pensjonsfond, unntatt trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning		27 564	0	92 906	421 353	0	0	0	129 144	670 967	360 352
67 67	Hjelpevirksomhet for finansiell tjenesteyting		0	0	0	0	0	0	0	0	0	228
70 70	Omsetning og drift av fast eiendom		86 840	311 603	174 158	181 058	253 053	0	0	7 423	1 014 135	971 493
71 71	Utleievirksomhet		0	0	21 850	0	0	0	0	21 850	43 700	51 574
72 72	Databehandlingsvirksomhet		93 611	36 930	0	38 754	127 960	0	35 994	200 545	533 794	5 263
73 73	Forskning og utviklingsarbeid		0	0	0	0	33 961	16 741	28 805	0	79 507	4 101
74 74	Annenn forretningsmessig tjenesteyting		145 360	501 997	861 571	442 870	263 900	90 853	1 759 865	509 006	4 575 422	2 826 099
75 75	Offentlig administrasjon og forsvar, trygdeordninger underlagt off. forvaltning		0	0	0	94 388	31 463	12 605	0	0	138 456	0
80 80	Undervisning		0	150 505	169 723	105 365	378 749	12 879	14 549	0	831 770	704 564
85 85	Helse- og sosialtjenester		97 898	358 277	175 725	566 298	1 864 464	621 907	1 491 487	70 127	5 246 183	4 952 640
90 90	Kløakk- og renovasjonsvirksomhet		0	41 018	0	304 987	0	0	0	0	346 005	287 440
91 91	Interesseorganisasjoner ikke nevnt annet sted		44 636	45 742	66 727	44 290	21 972	44 636	22 318	0	290 321	32 942
92 92	Fritidsvirksomhet, kulturell tjenesteyting og sport		123 386	346 601	15 524	501 003	464 518	8 218	0	52 178	1 511 428	1 108 811
93 93	Annenn personlig tjenesteyting		26 027	179 447	18 096	88 307	60 381	18 096	0	0	390 354	255 733
95 95	Lønnet arbeid i private husholdninger		2 455	4 170	0	0	0	0	0	0	6 625	6 905
			3 007 437	10 363 104	13 327 832	16 721 554	15 821 249	7 928 892	6 861 715	4 021 443	78 053 226	59 468 693

Region 1 Sør-Trøndelag		Avgiftslette for bedriftene									
Kommunene Selbu (2), Tydal (3)		Etter bosted									
Næring		Bedriftens størrelse (ansatte)							I alt		Etter arbeidssted
Kode	Navn	< 2	2-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-250	>250		
0 00	Uoppgitt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	31 628
1 01	Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk. Jakt og viltstell	59 331	82 646	0	2 122	4 238	2 122	267 320	0	417 779	365 727
2 02	Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	0	67 780	0	0	0	0	0	0	67 780	72 695
5 05	Fiske, fangst og fiskeoppdrett. Tjenester tilknyttet fiske, fangst og fiskeoppdrett	2 979	0	0	0	0	0	0	0	2 979	2 979
11 11	Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0	0	0	0	18 568	111 407	129 975	0
14 14	Bergverksdrift ellers	0	8 980	53 878	0	0	0	0	0	62 858	41 359
15 15	Produksjon av næringsmidler og drikkevarer	0	7 431	42 038	0	232 057	14 013	21 019	77 069	393 627	270 580
17 17	Produksjon av tekstiler	0	0	0	67 215	0	0	0	0	67 215	64 926
18 18	Produksjon av klær. Beredning og farging av pelsskinn	0	0	0	97 301	0	0	0	0	97 301	97 689
19 19	Beredning av lær. Produksjon av reiseeffekter, salmakerartikler og skotøy	0	3 454	0	0	0	0	0	0	3 454	0
20 20	Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler	7 762	135 102	0	193 451	237 750	612 341	0	0	1 186 406	1 110 111
21 21	Produksjon av papirmasse, papir og papirvarer	0	0	0	0	0	9 327	46 637	0	55 965	0
22 22	Forlagsvirksomhet, grafisk produksjon og reproduksjon av innspilte opptak	0	0	52 711	5 747	5 747	5 747	0	28 733	98 684	43 374
25 25	Produksjon av gummi- og plastprodukter	0	0	0	0	0	5 769	5 769	0	11 539	0
26 26	Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodukter	0	10 272	35 951	0	44 500	5 136	10 272	0	106 130	38 733
28 28	Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr	0	0	0	62 545	158 386	23 758	0	0	244 689	186 049
29 29	Produksjon av maskiner og utstyr	0	18 791	0	0	56 373	62 386	56 373	0	193 923	114 950
31 31	Produksjon av andre elektriske maskiner og apparater	0	0	0	0	0	0	54 302	0	54 302	0
33 33	Prod. av medisinske instrumenter, presisjonsinstrumenter, optiske instrumenter, klokker og ur	0	0	7 298	14 596	255 436	0	0	0	277 330	235 431
35 35	Produksjon av andre transportmidler	0	0	0	0	12 986	64 930	0	56 289	134 205	0
36 36	Produksjon av møbler. Annen industriproduksjon	0	4 259	0	46 851	4 259	0	0	17 737	73 106	48 954
37 37	Gjenvinning	0	0	142 280	0	0	0	0	0	142 280	142 280
40 40	Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	0	69 445	138 891	172 451	501 091	10 778	10 778	0	903 434	828 986
45 45	Bygge- og anleggsvirksomhet	44 575	199 555	282 999	285 559	190 208	91 217	83 444	164 820	1 342 377	528 776
50 50	Handel med og reparasjon av motorkjøretøy og motorsykler. Detaljhandel med drivstoff.	0	87 670	98 700	172 790	85 688	12 443	0	0	457 292	219 634
51 51	Agentur- og engroschandelen	38 793	21 274	64 516	8 204	32 814	16 407	72 720	8 204	262 932	27 503
52 52	Detaljhandel og reparasjon av varer	7 511	67 599	213 225	87 419	226 373	15 022	16 065	0	633 214	466 249
55 55	Hotell- og restaurantvirksomhet	9 930	49 395	0	48 885	178 484	24 570	34 755	4 965	350 983	202 461
60 60	Landtransport og rørrtransport	45 663	201 699	13 797	34 491	27 593	127 568	13 797	13 797	478 406	165 273
61 61	Sjøtransport	0	10 565	0	10 565	10 565	10 565	31 696	42 261	116 218	110
62 62	Lufttransport	0	0	0	9 315	0	0	111 781	18 630	139 726	0
63 63	Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet	10 523	0	10 523	21 046	21 046	21 046	31 569	0	115 753	10 524
64 64	Post og telekommunikasjoner	0	0	84 681	120 734	14 204	7 102	22 618	15 516	264 855	162 081
65 65	Finansiell tjenesteyting, unntatt forsikring og pensjonsfond	0	33 443	0	30 717	316 374	0	0	0	380 533	315 708
66 66	Forsikring og pensjonsfond, unntatt trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	0	35 087	0	0	0	8 772	0	0	43 859	29 555
70 70	Omsetning og drift av fast eiendom	25 669	27 271	0	0	0	0	10 227	0	63 167	39 838
71 71	Utleievirksomhet	7 144	0	0	7 144	0	0	0	7 144	21 433	5 746
72 72	Databehandlingsvirksomhet	0	0	0	0	32 499	32 499	93 931	0	158 929	0
73 73	Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0	0	0	0	16 724	0	16 724	0
74 74	Annen forretningsmessig tjenesteyting	0	103 995	161 696	23 147	46 295	17 360	57 868	63 488	473 850	211 442
75 75	Offentlig administrasjon og forsvar, trygdeordninger underlagt off. forvaltning	0	0	0	0	0	0	0	10 533	10 533	0
80 80	Undervisning	7 179	7 179	0	7 179	308 699	14 358	0	0	344 594	321 305
85 85	Helse- og sosialtjenester	27 050	56 489	100 486	16 947	11 298	21 401	16 947	5 649	256 267	115 174
90 90	Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	0	0	0	0	31 286	0	0	0	31 286	0
91 91	Interesseorganisasjoner ikke nevnt annet sted	0	3 101	3 101	0	3 101	0	3 101	0	12 404	350
92 92	Fritidsvirksomhet, kulturell tjenesteyting og sport	43 504	0	0	31 751	0	0	5 292	0	80 546	111 381
93 93	Annen personlig tjenesteyting	0	65 164	0	6 004	0	6 004	0	0	77 172	46 593
		337 615	1 377 647	1 506 771	1 584 176	3 049 350	1 242 641	1 113 570	646 242	10 858 012	6 676 154

Region 2 Sør-Trøndelag		Avgiftslette for bedriftene									
Kommunene Holtålen (3), Røros (3)		Etter bosted								Etter arbeidssted	
Næring		Bedriftens størrelse (ansatte)								I alt	
Kode	Navn	< 2	2-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-250	>250		
0 00	Uoppgitt	50 062	0	0	0	0	0	0	25 031	75 093	56 925
1 01	Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk. Jakt og viltstell	246 940	277 786	9 237	15 423	212 447	9 237	24 660	0	795 730	738 814
2 02	Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 435
5 05	Fiske, fangst og fiskeoppdrett. Tjenester tilknyttet fiske, fangst og fiskeoppdrett	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 337
11 11	Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0	0	0	0	70 722	103 124	173 846	0
14 14	Bergverksdrift ellers	0	88 914	0	0	33 886	0	0	0	122 800	0
15 15	Produksjon av næringsmidler og drikkevarer	15 789	126 310	363 141	299 986	457 873	107 457	47 366	88 605	1 506 526	1 316 235
17 17	Produksjon av tekstiler	0	0	0	194 895	0	0	0	0	194 895	258 752
18 18	Produksjon av klær. Beredning og farging av pelsskinn	3 903	15 613	0	0	3 903	0	0	0	23 419	21 645
19 19	Beredning av lær. Produksjon av reiseeffekter, salmakerartikler og skotøy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3 454
20 20	Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler	13 957	36 505	18 252	880 402	13 957	934 088	13 957	0	1 911 118	2 056 647
21 21	Produksjon av papirmasse, papir og papirvarer	0	0	0	0	0	0	38 106	0	38 106	0
22 22	Forlagsvirksomhet, grafisk produksjon og reproduksjon av innspilte opptak	18 959	165 320	0	0	334 570	15 029	18 959	79 075	631 912	615 530
24 24	Produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter	0	0	0	0	30 591	0	0	0	30 591	0
25 25	Produksjon av gummi- og plastprodukter	0	0	0	0	54 601	0	0	0	54 601	0
26 26	Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodukter	0	56 066	79 642	0	470 204	0	0	0	605 912	732 776
27 27	Produksjon av metaller	0	0	0	0	8 769	0	0	0	8 769	0
28 28	Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr	56 818	15 444	0	368 301	897 457	0	0	0	1 338 020	1 312 010
29 29	Produksjon av maskiner og utstyr	22 120	88 479	158 474	0	34 997	22 120	0	0	326 190	259 937
32 32	Produksjon av radio-, fjernsyns- og annet kommunikasjonsutstyr	0	0	0	0	0	1 048 097	0	0	1 048 097	1 268 621
35 35	Produksjon av andre transportmidler	0	0	0	0	0	0	0	28 116	28 116	0
36 36	Produksjon av møbler. Annen industriproduksjon	0	76 335	0	0	162 772	907 585	0	4 761 640	5 908 332	6 704 074
40 40	Elektrisitet-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	22 344	0	257 306	0	458 114	39 137	0	0	776 901	665 651
41 41	Oppsamling, rensing og distribusjon av vann	0	0	0	0	0	0	0	0	0	485
45 45	Bygge- og anleggsvirksomhet	119 596	716 612	598 996	459 602	964 688	71 169	71 169	416 150	3 417 982	2 683 656
50 50	Handel med og reparasjon av motorkjøretøy og motorsykler. Detaljhandel med drivstoff.	6 985	138 513	304 458	477 219	20 785	0	0	0	947 960	910 893
51 51	Agentur- og engroschandell	35 910	191 078	419 710	194 042	35 910	67 536	91 916	0	1 036 102	650 698
52 52	Detaljhandel og reparasjon av varer	64 866	629 111	1 139 739	801 212	32 433	959 014	10 592	0	3 636 967	3 605 193
55 55	Hotell- og restaurantvirksomhet	47 517	69 863	494 691	508 749	819 021	1 115 336	13 977	0	3 069 154	3 122 223
60 60	Landtransport og rørtransport	52 357	381 827	135 043	625 098	807 710	0	68 959	34 480	2 105 474	2 130 617
61 61	Sjøtransport	27 209	0	0	0	0	27 209	0	136 045	190 463	30 297
62 62	Lufttransport	0	0	155 490	22 877	0	22 877	86 860	63 983	352 087	127 029
63 63	Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet	0	0	43 467	400 861	19 855	23 612	19 855	0	507 650	523 632
64 64	Post og telekommunikasjoner	0	0	74 965	236 543	390 656	0	18 159	18 159	738 482	501 406
65 65	Finansiell tjenesteyting, unntatt forsikring og pensjonsfond	0	60 620	325 973	0	742 822	0	0	0	1 129 415	1 323 416
66 66	Forsikring og pensjonsfond, unntatt trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	19 199	135 898	0	0	0	0	0	19 199	174 297	94 513
67 67	Hjelpevirksomhet for finansiell tjenesteyting	0	0	18 267	0	22 401	0	0	0	40 668	0
70 70	Omsetning og drift av fast eiendom	63 110	149 827	0	0	0	23 606	44 804	0	281 347	183 904
71 71	Utleievirksomhet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 873
72 72	Databehandlingsvirksomhet	0	28 466	0	28 466	29 597	0	28 466	28 466	143 461	0
73 73	Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0	0	0	0	41 563	0	41 563	0
74 74	Annen forretningsmessig tjenesteyting	65 240	181 832	337 463	232 659	181 832	0	65 240	193 095	1 257 361	709 030
80 80	Undervisning	40 486	20 243	40 486	0	0	0	0	0	101 215	83 877
85 85	Helse- og sosialtjenester	102 227	185 681	238 121	172 418	334 839	0	120 999	32 035	1 186 320	898 652
90 90	Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	0	0	67 176	33 941	0	0	0	0	101 117	78 299
91 91	Interesseorganisasjoner ikke nevnt annet sted	47 881	78 669	17 093	17 093	0	17 093	13 695	0	191 524	53 464
92 92	Fritidsvirksomhet, kulturell tjenesteyting og sport	75 205	150 410	109 126	185 241	10 093	0	0	0	530 075	478 444
93 93	Annen personlig tjenesteyting	0	160 435	0	0	16 830	0	16 830	0	194 095	177 325
		1 218 678	4 225 857	5 406 316	6 155 028	7 603 613	5 410 202	926 854	6 027 203	36 973 751	34 382 769

Region 3 Sør-Trøndelag		Avgiftslette for bedriftene										
Kommunene Midtre Gauldal (2), Oppdal (3), Rennebu (2), Meldal (2)		Etter bosted										Etter arbeidssted
Kode	Navn	Bedriftens størrelse (ansatte)								I alt		
		< 2	2-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-250	>250			
00	Uoppgitt	36 770	0	0	0	0	0	0	0	36 770	24 946	
101	Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk, jakt og viltstell	428 813	568 767	224 941	7 390	19 240	1 103 696	524 830	10 889	2 888 566	2 732 475	
202	Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	8 423	30 923	0	3 002	2 652	0	0	0	45 000	33 301	
505	Fiske, fangst og fiskeoppdrett, tjenester tilknyttet fiske, fangst og fiskeoppdrett	0	0	0	0	1 101	0	0	0	1 101	1 288	
1111	Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0	51 059	0	0	69 847	607 058	727 964	0	
1313	Bryting av metallholdig malm	0	0	0	0	0	10 247	0	0	10 247	0	
1414	Bergverksdrift ellers	8 222	85 581	0	173 146	445 571	0	0	0	712 520	661 331	
1515	Produksjon av næringsmidler og drikkevarer	7 052	5 928	354 538	667 151	1 875 912	114 267	67 800	597 796	3 690 444	3 155 024	
1717	Produksjon av tekstiler	0	0	59 571	0	7 751	0	0	0	67 322	47 605	
1818	Produksjon av klær, beredning og farging av pelsskinn	0	11 489	0	28 532	0	0	0	0	40 021	34 916	
2020	Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler	36 492	202 595	137 242	260 859	470 984	824 710	0	0	1 932 882	2 123 151	
2121	Produksjon av papirmasse, papir og papirvarer	0	0	0	0	0	0	12 156	12 156	24 312	0	
2222	Forlagsvirksomhet, grafisk produksjon og reproduksjon av innspilte opptak	24 157	22 733	91 050	162 614	42 524	7 087	4 575	130 866	485 606	204 658	
2424	Produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter	0	0	0	0	0	25 116	56 960	0	82 076	0	
2525	Produksjon av gummi- og plastprodukter	0	51 028	0	0	11 762	0	0	0	62 790	51 028	
2626	Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodukter	7 110	61 165	50 606	0	47 621	437 069	0	0	603 571	373 459	
2727	Produksjon av metaller	0	0	0	0	0	9 916	66 679	282 351	358 946	0	
2828	Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr	0	71 314	7 993	55 893	368 593	102 993	0	0	606 756	320 435	
2929	Produksjon av maskiner og utstyr	22 112	152 075	167 853	425 901	46 997	51 314	12 533	0	878 785	708 549	
3131	Produksjon av andre elektriske maskiner og apparater	0	0	0	210 582	0	0	64 766	0	275 348	195 606	
3232	Produksjon av radio-, fjernsyns- og annet kommunikasjonsutstyr	0	0	115 470	127 163	0	0	0	0	242 633	248 255	
3333	Prod. av medisinske instrumenter, presisjonsinstrumenter, optiske instrumenter, klokker og ur	0	0	0	0	0	0	43 434	0	43 434	0	
3434	Produksjon av motorkjøretøyer, tilhengere og deler	0	0	6 298	0	0	0	0	0	6 298	0	
3535	Produksjon av andre transportmidler	0	0	0	28 361	40 549	89 531	68 338	203 569	430 348	0	
3636	Produksjon av møbler. Annen industriproduksjon	0	157 243	66 617	267 104	222 149	776 534	7 825	17 608	1 515 080	1 662 470	
3737	Gjenvinning	0	0	0	0	0	0	0	0	0	492	
4040	Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	0	0	85 037	143 509	1 162 611	196 856	0	0	1 588 013	1 270 859	
4141	Oppsamling, rensing og distribusjon av vann	0	2 737	0	0	0	0	0	0	2 737	5 198	
4545	Bygge- og anleggsvirksomhet	240 286	1 165 324	1 116 514	1 506 019	1 084 580	1 395 268	224 556	944 842	7 677 389	5 203 781	
5050	Handel med og reparasjon av motorkjøretøy og motorsykler. Detaljhandel med drivstoff.	24 099	251 269	259 670	1 107 776	574 177	26 091	5 616	0	2 248 698	1 779 429	
5151	Agentur- og engrosshandel	24 359	285 971	219 042	477 048	105 454	87 734	123 672	14 774	1 338 054	563 163	
5252	Detaljhandel og reparasjon av varer	95 437	1 019 110	1 472 672	1 492 168	139 708	49 308	1 595 013	0	5 863 416	5 033 828	
5555	Hotell- og restaurantvirksomhet	20 876	144 764	635 653	976 723	507 675	674 439	54 503	0	3 014 633	2 638 134	
6060	Landtransport og rørtransport	197 397	590 850	556 242	385 737	479 489	308 102	371 295	187 714	3 076 826	1 412 105	
6161	Sjøtransport	27 014	0	0	27 014	39 261	12 247	0	364 688	470 224	3 927	
6262	Lufttransport	0	0	0	0	0	0	4 559	94 901	99 460	0	
6363	Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet	2 550	21 496	182 621	32 467	206 758	10 748	16 403	19 168	492 211	339 828	
6464	Post og telekommunikasjoner	0	0	202 091	403 471	284 284	27 404	46 830	33 407	997 487	826 227	
6565	Finansiell tjenesteyting, unntatt forsikring og pensjonsfond	9 186	70 869	368 565	250 678	804 858	26 685	0	68 100	1 598 941	1 262 378	
6666	Forsikring og pensjonsfond, unntatt trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	0	58 765	152 359	53 804	0	0	0	43 617	308 545	169 423	
6767	Hjelpevirksomhet for finansiell tjenesteyting	5 258	0	77 492	0	32 955	0	0	0	115 705	118 102	
7070	Omsetning og drift av fast eiendom	44 050	165 112	145 136	9 859	0	4 929	71 698	0	440 784	220 698	
7171	Utleievirksomhet	0	0	0	0	0	0	0	10 362	10 362	0	
7272	Databehandlingsvirksomhet	29 705	86 618	57 931	3 326	66 871	88 271	28 226	56 084	417 032	69 765	
7373	Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0	0	11 177	11 177	43 355	32 179	97 888	0	
7474	Annen forretningsmessig tjenesteyting	75 647	368 463	465 835	369 965	165 954	162 291	153 911	254 104	2 016 170	920 944	
7575	Offentlig administrasjon og forsvar, trygdeordninger underlagt off. forvaltning	53 651	0	0	4 614	28 386	0	0	0	86 651	0	
8080	Undervisning	4 794	92 061	17 850	15 869	16 803	0	0	0	147 377	43 680	
8585	Helse- og sosialtjenester	71 615	421 294	607 362	216 683	180 863	15 581	37 339	12 560	1 563 297	1 275 081	
9090	Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	29 885	4 012	0	173 266	25 491	8 497	0	0	241 151	228 990	
9191	Interesseorganisasjoner ikke nevnt annet sted	31 767	158 753	113 177	4 267	21 619	0	25 886	0	355 469	175 536	
9292	Fritidsvirksomhet, kulturell tjenesteyting og sport	76 216	117 864	115 396	116 574	34 369	69 152	14 127	0	543 698	341 120	
9393	Annen personlig tjenesteyting	5 720	52 007	156 088	10 615	151 554	14 186	0	0	390 170	291 285	
9595	Lønnet arbeid i private husholdninger	0	0	0	0	0	0	0	0	0	68	
		1 648 662	6 498 180	8 288 902	10 250 199	9 728 303	6 741 436	3 816 732	3 998 793	50 971 207	36 772 538	

4.4 Avgiftsøkning som ikke kompenseres gjennom bunnfradrag.

Innenfor bagatellreglene tillates en støtte på inntil 100.00 euro pr. foretak over en treårsperiode. Med dagens kurs tilsvarer dette ca. 270.000 kroner pr. foretak pr. år. I følge regjeringen vil de innføre et bunnfradrag på 250.000 kroner pr. år. Ved å legge seg på 250.000 kroner er det lagt en inn sikkerhetsmargin i forhold til svingende kronekurs.

Hvis ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift avvikles, vil bedrifter i sone 3 få en avgiftsøkning på 7.7 prosentpoeng (fra 6.4 til 14.1 prosent), mens bedrifter i sone 2 får en avgiftsøkning på 3.5 prosentpoeng (fra 10.6 til 14.1 prosent). Med en gjennomsnittslønn på 250.000 kroner, vil avgiftsøkningen i sone 3 bli 19.250 kroner pr. ansatt. I sone 2 blir avgiftsøkningen 8.750 kroner. Med et bunnfradrag (bagatellmessig støtte) på 250.000 kroner pr. år kan foretak i sone 3 med inntil 13 ansatte vil få full kompensasjon for den økte arbeidsgiveravgiften. I sone 2 vil foretak med inntil 29 ansatte få full kompensasjon.

Større foretak vil også få et bunnfradrag på 250.000 kroner pr. år, men dette er ikke nok til å kompensere avgiftsøkningen fullt ut. Når det innføres et bunnfradrag på inntil 250.000 kroner pr. år, vil det derfor først og fremst være store bedrifter som rammes av at ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift avvikles.

Vi har ikke hatt tilgang til data som har gjort det mulig å gruppere bedrifter etter de grensene som er nevnt, dvs inntil 13 ansatt i sone 3 og inntil 29 ansatte i sone 2. Av tabellene får en likevel et godt inntrykk av hvor tyngden av bedrifter med stor avgiftslette ligger i de ulike regioner, og hva som kan kompenseres med bunnfradraget på inntil 250.000 kroner pr. år.

Fra Oppland fylkeskommune har vi fått tilgang til bedriftsoversikter som viser bedrifter og antall ansatte i hver bedrift. Listene er ikke komplette, men har likevel gitt grunnlag for å gjøre grove beregninger av hvor stor den ikke-kompenserte avgiftsøkningen blir i de ulike regioner. Med ”ikke-kompensert avgiftsøkning” menes den økning i arbeidsgiveravgiften som ikke blir kompensert gjennom det varslede bunnfradraget på inntil 250.000 kroner.

Som vi tidligere har nevnt, er det mange bedrifter i sone 1 som har redusert avgift, fordi de har ansatte bosatt i soner med redusert sats. I følge KRD skal denne ordningen videreføres når bunnfradraget kommer som kompensasjonsordning.

Tabellen nedenfor viser:

- avgiftslette i hver region
- avgiftslette i sone 1 – kommuner i hver region
- avgiftslette i sone 2 og sone 3 – kommuner⁴
- avgiftsøkning som ikke kompenseres gjennom bunnfradrag til bedrifter i sone 2 og sone 3
- avgiftsøkning som ikke kompenseres i sone 2 og sone 3, som andel av samlet avgiftslette i sone 2 og sone 3.

Alle tall gjelder for år 2000, de omfatter bare privat sektor og er basert på beregninger det er knyttet usikkerhet til. Den ikke-kompenserte avgiftsøkningen i tabell 4.3 er beregnet etter *arbeidssted*, dvs. etter bedriftenes lokalisering.

Fire regioner har både sone 1 – kommuner og sone 2 – kommuner (Kongsvingerregionen, Elverumregionen, Lillehammerregionen og Gjøvikregionen). For disse regionene har vi angitt avgiftslette både med og uten sone 1 – kommuner.

Foretak i sone 2 og sone 3 – kommuner hadde en beregnet avgiftslette på 395 mill. kroner i år 2000. Med grunnlag i bedriftslistene som ikke er helt oppdaterte har vi beregnet hvor stor ikke-kompensert avgiftsøkning bedriftene i de ulike regionene kan vente seg. Med ”ikke-kompensert” menes avgiftsøkning som ikke kompenseres gjennom et bunnfradrag på 250.000 kroner pr. foretak pr. år. Av en samlet avgiftsøkning på 395 mill. kroner er det i underkant av 100 mill. kroner (24.6 prosent) som ikke bli kompensert. Som nevnt er listene ikke komplette, og beregningene er usikre. Høyst sannsynlig er anslagene for lave.

Den ikke-kompenserte avgiftsøkningen er størst i Rørosregionen og Valdresregionen. Ser vi på *andelen* av avgiftsøkningen som ikke blir kompensert, kommer Rørosregionen og Våler/Åmot dårligst ut. Deretter følger Sel/Vågå, Valdresregionen og Selbu/Tydal. Dette er regioner med store bedrifter som får liten nytte av bunnfradraget. For de store bedriftene blir støtten, som betegnelsen tilsier, bagatellmessig. Ett foretak får alene en ikke-kompensert avgiftsøkning på over 5 mill. kroner. For disse få store bedriftene kan problemene med avgiftsøkning ikke løses gjennom generelle, ikke bedriftsrettede, utviklingstiltak.

---

⁴ Det er ingen sone 4 eller sone 5 – kommuner i vårt studieområde.

Tabell 4.3 Avgiftslette i privat sektor 2000. Avgiftsøkning i privat sektor som ikke blir kompensert gjennom bunnfradrag på 250.000 kroner pr. foretak pr. år. Regnet etter foretakets lokaliseringsregion. Mill. kroner.

Region	Avgiftslette hele regionen Mill.kr.	Avgiftslette i sone 1 – kommuner. Mill.kr.	Avgiftslette. Sone 1 – kommuner utelatt. Mill.kr.	Ikke-kompensert gjennom bunnfradrag til foretak i sone 2 og 3 Mill.kr.	Andel som ikke kompenseres i sone 2 og 3. Prosent	Merknad
Kongsvinger, Odal, Eidskog, Grue, Åsnes	36,2	10,0	26,2	4,0	15,3	Blandet*
Hamar, Stange, Løten, Ringsaker	10,2	10,2				Bare sone 1 - kommuner
Elverum, Våler, Åmot	15,2	5,2	10,0	4,8	48,0	Blandet
Trysil/Engerdal	13,6			2,1	15,4	
Stor-Elvdal/Rendalen	10,9			1,3	11,9	
Tynset, Alvdal, Tolga, Folldal	37,4			8,3	22,2	
Lillehammer, Øyer, Gausdal	16,4	10,7	5,7	1,2	21,1	Blandet
Gjøvik, Toten, Land	25,2	10,8	14,4	2,7	18,8	Blandet
Hadeland	1,6	1,6				Bare sone 1 - kommuner
Dovre/Lesja	12,6			1,1	8,7	
Skjåk/Lom	16,5			4,0	24,2	
Fron/Ringebu	23,8			4,1	17,2	
Sel/Vågå	33,8			11,7	34,6	
Valdres	59,5			17,9	30,1	
Røros/Holtålen/Os	38,6			22,7	58,8	
M. Gauldal, Rennebu, Oppdal, Meldal	36,8			9,3	25,3	
Selbu/Tydal	6,7			1,9	28,4	
I alt	395,0	48,5**		97,1	28,0	

* Blandet: Både sone 1 – kommuner og kommuner med redusert sats i samme region.

** Primærnæringer og primærnæringsbasert foredling inkludert. Tas disse ut, ligger avgiftsletten på ca 42 mill. kroner.

Kolonne 3 i tabellen viser avgiftsletten i 2000 for bedrifter i sone 1. Summert over alle regioner var avgiftsletten i sone 1 på vel 48 mill. kroner. Vi har dessverre ikke bedriftsoversikter som gir grunnlag for å beregne hvor stor del av avgiftsøkningen i sone 1 – bedrifter som vil bli kompensert gjennom bunnfradraget.

Finansdepartementet har beregnet statens provenytnap som følge av differensiert arbeidsgiveravgift til 6.8 mrd. kroner i 2000 og 8.4 mrd. i 2003. Bruker vi samme forholdstall mellom 2000 og 2003, finner vi at bedrifter i sone 2- og sone 3 i vårt studieområde får en ikke-kompensert avgiftsøkning på ca. 120 mill. kroner.

5 Reglene for offentlig støtte.

Reglene for offentlig støtte i EØS-avtalen setter sterke begrensninger på hvilke avbøtende tiltak Norge kan sette i verk som kompensasjon for bortfallet av differensiert arbeidsgiveravgift. Før vi går over til å drøfte avbøtende tiltak i neste kapittel vil presentere noen av de viktigste reglene for statsstøtte. Framstillingen er i hovedsak basert på Nærings- og handeldepartementets *Veileder Offentlig støtte. EØS-Regelverket for offentlig støtte* og NHOs utredning om differensiert arbeidsgiveravgift. (NHO 2003)

Bestemmelsene i EØS-avtalen innebærer at all offentlig støtte til næringslivet, som vrir eller truer med å vri konkurransen, er forbudt i den grad handelen mellom EØS-landene påvirkes. Regelverket inneholder imidlertid flere generelle unntaksbestemmelser, samt muligheter til å gi dispensasjoner i enkelttilfeller.

Hvilken støtte omfattes av EØS-avtalen?

For at støtten skal omfattes av støttebestemmelsene i EØS-avtalen må fire vilkår være oppfylt:

1. Støtten må være gitt av staten eller av offentlige midler i enhver form (offentlig støtte).
2. Støtten må vri konkurransen eller true med å vri konkurransen.
3. Støtten må begunstige enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer.
4. Støtten må være egnet til å påvirke samhandelen mellom EØS-landene (avtalepartene).

Alle fire vilkårene må være oppfylt for at støtten skal rammes av støtteforbudet. Dersom ett av vilkårene ikke er oppfylt, vil støtten ikke komme i konflikt med EØS-regelverket.

For vilkår 2 om konkurransevridning er det ikke nødvendig å påvise en faktisk konkurransevridning. Det er tilstrekkelig å påvise at støttetiltaket gir en finansiell fordel som *kan* vri konkurransen.

Vilkår 2 og 3 henger ofte sammen. Konkurransevridning oppstår gjerne ved at støttetildelingen er selektiv, dvs. at den begunstiger enkelte bedrifter eller produksjonen av enkelte varer.

Når det gjelder vilkår 4, ”påvirkning av samhandelen”, er *muligheten* for at støtten kan påvirke konkurransen mellom potensielle konkurrenter i andre EØS-land tilstrekkelig. Det skal med andre ord lite til før slik påvirkning anses å foreligge.

Hva regnes som offentlig støtte?

Avtalen omfatter all støtte som ytes fra offentlige kilder. Med statsmidler forstås derfor også støtte bevilget av eller på vegne av kommuner eller fylkeskommuner. Dette gjelder uavhengig av om det er et offentlig eller privat organ som fordeler midlene.

Som støtte regnes alle økonomiske tiltak som gir finansielle fordeler til bestemte bedrifter eller bestemte deler av næringslivet. Avtalen omfatter støtte gitt i enhver form.

Noen eksempler på hva støttebegrepet omfatter:

- * direkte økonomisk tilskudd
- * lån med f.eks. rentefordeler eller andre gunstige vilkår
- * tilførsel av aksjekapital på ikke-kommersielle vilkår
- * offentlige garantier gitt på ikke-kommersielle betingelser
- * manglende avkastning på aksjer eid av offentlige myndigheter, eller avkall på utbytte eller gevinster tilknyttet offentlige myndigheters eierandeler i private bedrifter
- * salg av grunn, bygg, varer eller tjenester under markedspris
- * skatt- eller avgiftsfordeler gitt til enkeltbedrifter eller utvalgte deler av næringslivet

Tiltak i form av infrastruktur eller liknende som er tilgjengelig for offentligheten regnes vanligvis ikke som offentlig støtte.

Generelle tiltak

Det går en grense mellom støtte som rammes av EØS-avtalen og generelle økonomiske tiltak som faller utenfor støttebegrepet. Et generelt tiltak kjennetegnes ved at det ikke er selektivt, dvs. at det *ikke leder til begunstigelse av enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer*. For eksempel vil en senking av selskapsskatten eller merverdiavgiften som omfatte hele næringslivet, ikke gi fordeler til bestemte bedrifter eller bestemte deler av næringslivet, og vil således ikke omfattes av støttebegrepet.

Hvilke sektorer er omfattet?

Det er bare støtte til næringsvirksomhet som er omfattet av regelverket for offentlig støtte i EØS-avtalen. Regelverket skiller ikke mellom privat og offentlig eid næringsvirksomhet. For noen sektorer er det gitt spesielle regler. Dette gjelder syntetiske fibre-, transport, stål-, skipsbyggings- og motorkjøretøyindustrien. Reglene for bagatellmessig støtte gjelder

ikke for transportsektoren. Enkelte næringsgrener er holdt utenfor. Den tradisjonelle landbrukssektoren samt fiskerisektoren omfattes ikke av støtteregelveket. Landbrukssektoren omfatter skogbrukssektoren til og med felling av tømmer.

Driftsstøtte og investeringsstøtte

Investeringsstøtte til en rekke ulike formål tillates, mens det generelt er liten adgang til å gi driftsstøtte. *Skillet mellom driftsstøtte og investeringsstøtte er derfor grunnleggende i støtteregelveket.*

Støtte som gis uavhengig av økonomiske bidrag fra foretaket selv, for eksempel ytelser i form av investeringer eller opprettelse av nye arbeidsplasser, regnes vanligvis som driftsstøtte. Det samme vil være tilfelle med alle former for støtte uten incentiveeffekter mht. at foretaket medvirker til å oppnå bestemte formål, dvs. støtte som kun bidrar til å redusere foretakets løpende kostnader. Bunnfradraget er en slik støtte, men kommer inn under bagatellreglene som omtales senere.

EØS-avtalens regler om offentlig støtte forbyr i utgangspunktet driftsstøtte. Det foreligger imidlertid visse begrensede unntak fra dette forbudet i forbindelse med støtte til regional utvikling, miljøtiltak, krise og omstrukturering, og sysselsetting og opplæring.

Bagatellmessig støtte kan i prinsippet ytes som driftsstøtte i og med at slik støtte som hovedregel kan ytes uten begrensninger.

Kumulasjon

Når et gitt prosjekt får støtte fra mer enn en støtteordning/kilde, må støtten kumuleres slik at man kan vurdere effekten av den samlede (kumulerte) offentlige støtten til prosjektet. Når det ytes støtte til et prosjekt fra flere støttekilder, må det påses at den høyeste av de tillatte støttegrenser ikke overskrides.

Nærmere om tillatt støtte

EØS-avtalen forbyr i utgangspunktet konkurransevridende støtte til næringslivet. Det er imidlertid gitt en rekke unntak fra dette forbudet:

Det er definert en nedre terskelverdi for hva som regnes som konkurransevridende støtte. Støtte under denne terskelverdien regnes som "bagatellmessig" og er fritatt for meldeplikten til ESA. Videre eksisterer det flere unntak fra forbudet mot konkurransevridende støtte.⁵ Støtte til små og mellomstore bedrifter (SMB), støtte til

---

⁵Støtte til såkalte «sensitive sektorer» omfattes imidlertid ikke av de generelle unntaksreglene. Det finnes særskilte regler som skal benyttes på disse områdene. De aktuelle sektorene er skipsbygging, syntetisk fiberindustri, stålindustri, motorvognindustri og transportsektoren.

forskning og utvikling (FoU), regional støtte og støtte til miljøtiltak er blant de viktigste unntakene. Muligheten for at et støttetiltak faller inn under en slik unntaksregel, fritar ikke tiltaket fra meldeplikten. For en detaljert omtale av de ulike støtteordninger som er tillatt, henvises til Nærings- og handelsdepartementets veileder <http://odin.dep.no/nhd/html/offentligstotte/offst.pdf>. Felles for de ulike bedriftsrettede støtteordninger er at de bare kan gå til investeringer og konsulentbistand, inkl. FoU. Med unntak av bagatellstøtten er det ingen ordninger som kan kompensere for bortfall av en løpende driftsstøtte som den differensierte arbeidsgiveravgiften er.

Bagatellmessig støtte (de minimis)

Når samlet støtte til et foretak ikke overstiger 100.000 euro over en treårs periode, regnes den ikke som konkurransevridende, og rammes dermed ikke av forbudet mot offentlig støtte i EØS-avtalen. Beløpsgrensen gjelder all offentlig støtte som ytes som bagatellmessig støtte. Unntaket fra EØS-reglene om bagatellmessig støtte er anvendt i dag ved at de næringer som skal betale arbeidsgiveravgift etter høyeste sats uansett sone, likevel nyter fordelene av det geografisk differensierte systemet i den utstrekning fordelene (differansen mellom høyeste sats og den sats som ellers gjelder i sonen) ikke utgjør mer enn en tredel av 100.000 euro. pr. år.

Støtte gitt i henhold til regelverket for bagatellmessig støtte berører imidlertid ikke støttemottakerens mulighet til å motta annen støtte som ytes i henhold til støtteordninger som er godkjent av ESA, for eksempel godkjente ordninger administrert av SND.

Reglene om bagatellmessig støtte setter ingen begrensninger med hensyn til størrelsen av mottakerbedriften, men bagatellmessig støtte vil i realiteten først og fremst være viktig for små foretak. For et lite foretak kan beløpet ha ganske stor betydning selv om det er bagatellmessig med tanke på eventuell konkurransevridning.

Støttetiltak eller -ordninger hvor kriteriene for tildeling til hvert enkelt foretak ligger innenfor regelverket for bagatellmessig støtte, behøver ikke meldes eller rapporteres. Støttemottakerne må imidlertid pålegges å gi opplysninger om all annen bagatellmessig støtte som er mottatt i løpet av de tre foregående år, slik at støtteyder kan kontrollere at grensen på 100 000 euro ikke overstiges. ESA kan i etterhånd kreve opplysninger om grunnlaget for tildeling av bagatellmessig støtte for å konstatere at støtten er gitt i samsvar med retningslinjene for bagatellmessig støtte.

Innledning av formell undersøkelse.

ESA er forpliktet til å innlede formell undersøkelse når det er tvil om støtten er forenlig med EØS-avtalen. Dersom ESA innleder formell undersøkelse kan støtteordningene ikke

iverksettes før saksbehandlingen er avsluttet og støtten eventuelt er godkjent. Et alternativt utfall av undersøkelsen kan være at støtten godkjennes under betingelse av at det foretas visse endringer i ordningen.

Klagemuligheter

a) Klage til EFTAs overvåkningsorgan ESA

Det er vanlig at konkurrenter, EU-kommisjonen eller andre EØS-stater informerer ESA om støtte de mener er i strid med regelverket. ESA har som oppgave å undersøke mulige tilfeller av ulovlig støtte som de får kjennskap til. Det er også anledning for EU-kommisjonen, andre EØS-stater og andre med rettslig interesse å komme med innspill til ESA under deres formelle undersøkelse av en støttetildeling eller en støtteordning.

b) Klage til EFTA-domstolen.

EFTA-land, støttegiver, støttemottaker eller andre med rettslig interesse i saken kan klage til EFTA-domstolen over vedtak truffet av ESA. Det kan være aktuelt for EFTA-domstolen å undersøke hvorvidt et vedtak lider av visse mangler, for eksempel manglende kompetanse, om man har fulgt etablerte prosedyreregler, om avtaleverket har blitt overholdt og lignende. EFTA-domstolens avgjørelse er endelig og kan ikke påklages.

6 Krav til avbøtende tiltak.

Kort om virkemidler.

De offentlige virkemidlene bør innrettes slik at de gir best mulig effekt, sett i forhold til målsettingene. I tillegg sier økonomisk teori at, dersom ikke spesielle forhold tilsier det motsatte, virkemidlene bør innrettes slik at de i minst mulig grad bidrar til vridning av produksjon mellom ulike sektorer. Dette kalles næringsnøytralitet. Virkemiddelbruken bør altså, ut fra samfunnsøkonomiske prinsipper, innrettes slik at koplingen mellom problem og virkemiddel er mest mulig direkte, slik at virkemiddelbruken gir god måloppnåelse, og den bør skape minst mulig vridninger i produksjonen. (Hervik m.fl 2001).

Det gjøres ofte et skille mellom generelle og selektive virkemidler. *Generelle virkemidler* er tiltak som rettes mot alle som tilfredsstiller bestemte, generelle kriterier. Til grunn for de generelle virkemidlene ligger en antakelse om at bedriftene selv er de beste til å vurdere hvilke investeringer som bør prioriteres, hvilke produkter og markeder det bør satse på, hvilke opplærings- og kompetansetiltak som bør prioriteres etc. De offentlige virkemiddeldistributørene har ikke gode nok kunnskaper om den enkelte bedrifts utfordringer til å kunne foreta de rette valgene mellom prosjekter. For å sikre at de mest lovende prosjektene velges først, er tanken at man bør legge forholdene til rette for at de som kjenner prosjektene best, foretar prioriteringene mellom dem. Generelle virkemidler er enkle å forvalte og enkle for brukerne å tilpasse seg. Dette gjør at det spares papirarbeid og møtevirksomhet både i det offentlige og i næringslivet. I tillegg innebærer generelle regler ofte stabile og forutsigbare rammebetingelser, noe som bidrar til større troverdighet.

Generelle tiltak kan bli relativt kostbare. Det skyldes at aktiviteter som ville vært gjennomført uten støtte, også nyter godt av støtten. Dvs. at bruken av offentlige midler ikke oppfyller kravene om ”addisjonalitet” som ofte tillegges stor vekt ved drøfting av virkemidler. Med addisjonalitet menes at offentlige virkemidler skal bidra til å realisere tiltak i bedriftene (investeringer, produktutvikling, markeditiltak, mm) som ellers *ikke* ville blitt realisert.

Siden generelle ordninger kan bli dyre for det offentlige, kan de i mange tilfeller ikke gjennomføres i tilstrekkelig stort omfang, noe som kan gjøre virkemiddelet mindre treffsikkert. I tillegg kan det innvendes at virkemidler som er automatiske, rettighetsbaserte og forutsigbare sett fra bedriftenes side, kan bli lite forutsigbare og kalkulerbare for staten. For staten er det mest forutsigbart å bevilge en gitt ramme over statsbudsjettet.

Den differensierte arbeidsgiveravgiften anses som et generelt virkemiddel, selv om differensieringen nettopp innebærer at avgiften er forskjellig i de ulike sonene. Men det er generelt i den forstand at alle bedrifter som sysselsetter personer bosatt innenfor virkemiddelsonen, mottar støtte i form av lavere lønnskostnader (lavere avgift på bruk av arbeidskraft).

Selektive virkemidler er midler som tildeles etter bestemte kriterier. En må søke om å få tildelt midlene og det foretas en individuell vurdering av søknadene. Fordelen med denne typen virkemidler er at myndighetene kan kontrollere hvem som blir tildelt støtte, og virkemiddeldistributørene kan prøve å unngå at prosjekter som ville blitt gjennomført uansett, får støtte. For det offentlige virkemiddelapparatet er dette selvsagt en vanskelig avveining. En skal finne fram til prosjekter som er gode nok til å få støtte, men samtidig ikke så gode at de vil bli realisert også uten den offentlige støtten.

De administrative kostnadene ved selektive virkemidler er høyere enn ved generelle virkemidler, både for det offentlige og for bedriftene. Det vil alltid være forskjell på informasjonstilgangen mellom støttemottaker og det offentlige. En fare med bruk av selektive tiltak er derfor at den 'markedssvikten' tiltaket er ment å skulle rette på, lett kan erstattes av styringssvikt. Vi kan få en næringsutvikling som styres av bedriftenes tilpasninger til offentlige regelverk og bevilgninger heller enn til markedsmessige forhold. Dette innebærer at det er sjanser for at bedrifter som ikke burde fått støtte, får støtte, mens bedrifter som burde fått støtte, ikke får det.

Geografisk differensiering av arbeidsgiveravgiften er det dominerende virkemiddelet innefor den eksplisitte regionalpolitikken. Virkemiddelet har noen egenskaper som atskiller det fra andre virkemidler i regional politikken:

- * Det er en løpende driftsstøtte
- * Tildelingen er automatisk
- * Det er næringsnøytralt
- * Det subsidierer bruk av arbeidskraft

De fleste andre virkemidler i regionalpolitikken er kjennetegnet ved:

- * Tildelingen er vurderingsbasert
- * Det gis engangsstøtte

- * Selv om støtten i utgangspunktet er næringsnøytral, gis det sjelden støtte til foretak som leverer tjenester til det lokale marked.
- * Støtten går først og fremst til kapitalsubsidiering. Personstøtte til nyetablerere og spesielle opplæringstiltak, ikke til løpende subsidiering av lønnskostnader i etablerte foretak.

Ordningen med geografisk differensiert arbeidsgiveravgift blir nå trolig avvirket, med unntak av tiltakssonen, sone 5. Alternative virkemidler som kan kompensere for økt arbeidsgiveravgift er vurdert bl.a. i revidert nasjonalbudsjett (RNB), av KRDs ekspertutvalg (Hervik m.fl. 2001), av KRDs Effektutvalg (2002) og av NHO (2003).

KRDs ekspertutvalg (Hervik, m.fl. 2001) oppsummerer sin drøfting slik:

"Dersom en likevel må gå bort fra dagens ordning, anbefales at en opprettholder en generelt virkende ordning basert på generelle regler som er enkle å kontrollere og tilpasse seg. Generelle virkemidler er næringsnøytrale og har lavere administrasjonskostnader enn selektive virkemidler. Det vil i tillegg gi mer stabile rammebetingelser enn selektive virkemidler som hvert år tas opp til behandling i statsbudsjettet. Stabilitet i rammebetingelsene er viktig med hensyn til virkemidlenes troverdighet og dermed effekt og effektivitet."

NHO vurderer hvilke prinsipper som bør legges til grunn for avbøtende tiltak. Forutsigbarhet er det viktigste for NHO (2002):

- * Næringslivet må vite hva det har å forholde seg til. Det gjelder både i forhold til engangsstøtte for eksempel til nyetableringer, og løpende driftsstøtte som for eksempel støtte til ekstra transportkostnader.
- * Systemet må være forutsigbart mht fortolkningen av gjeldende EU/EØS-rett. Det må ikke være tvil om at det er lovlig i forhold til statsstøttereguleringen. Norge må selvfølgelig kunne utfordre ESA og EU i forhold til den gjeldende EØS-avtalen, nye forhandlinger osv, men det er lite tilfredsstillende om avtalene utfordres på bekostning av stabile og forutsigbare rammevilkår for næringslivet. Det betyr at regelverket eventuelt må utfordres - rettslig og politisk - i forkant, slik at man kan stole på den eller de ordninger som er vedtatt. Av erfaring vet vi at også de nasjonale lovgiverne, politikerne, kan endre forutsetningene raskt og uten forvarsel. Det gjelder både mht reglene og de økonomiske rammene. Kompensasjonsordningen for kommunene som ble flyttet fra sone 2 til sone 1 i 1999, er et eksempel på store variasjoner og manglende forutberegnelighet i bevilgningene fra år til år. Ut i fra prinsippet om størst mulig forutsigbarhet, bør

man derfor ha ordninger som binder Stortinget som lovgiver og bevilgningsmyndighet i størst mulig grad.

- * Forutsigbarhet innebærer også at systemet skal være enkelt og lett å beregne konsekvensene av. Dette er en nødvendig konsekvens av et krav om forutsigbarhet i forhold til et stabilt regelverk. Fortolkningen av et komplisert regelverk kan være tvilsom og blir ikke avklart før etter flere år i rettssystemet, eller det foretas hyppige endringer hver gang noen påpeker en uheldig konsekvens som ingen hadde tenkt på før. Dessuten bør forutsigbarhet og forutberegnelighet gjelde i forhold til brukerne. Det innebærer at ordningen ikke må være så komplisert at det kreves omfattende bruk av eksperter for å forutsi konsekvensene. Målet må være at enhver ordning er så lite ressurskrevende som mulig, både for brukerne (næringslivet) og for forvaltningen.

NHO oppsummerer sin utredning med følgende anbefalinger:

- 1 For NHO er det ønskelig å opprettholde dagens ordning med differensiert arbeidsgiveravgift fordi det er et enkelt, automatisk og forutsigbart system for bedriftene.
- 2 Et eventuelt bortfall av differensiert arbeidsgiveravgift må erstattes av nye ordninger som kommer bedriftene i distriktene til gode. På grunnlag av den kartlegging som er gjort mht rettslig og faktisk grunnlag for alternative ordninger, er det NHOs oppfatning at Regjeringen bør gå inn for ordninger som er mest mulig generelle og automatiske, dvs ordninger som i størst mulig grad er næringsnøytrale og som administrativt krever så lite ressurser som mulig, både for næringslivet og for myndighetene.

Dagens ordning bør opprettholdes i den grad den er i samsvar med det regelverk Norge gjennom EØS-avtalen har forpliktet seg til å følge, og dermed også den politiske strategi som EU har valgt. Det er usikkert om det i en politisk forhandlingssituasjon vil kunne være mulig for Norge på en eller annen måte å få endret eller få unntak fra statsstøtteregelverket. Forutsatt at dette ikke er mulig, er anvendelse av bagatellunntaket den eneste aktuelle mulighet for opprettholdelse av ordningen.

Kompensasjon til kommunene.

Når det gjelder kompensasjon til kommuner og fylkeskommuner, er dette omtalt i

kommuneproposisjonen i mai 2003. (St.prp. nr 66 (2002-2003)):

”Departementet legger opp til at kommunesektoren samlet sett skal kompenseres for de direkte merutgiftene. Kommunesektorens inntektsramme vil derfor i 2004, og fram til og med 2007, styrkes tilsvarende statens inntektsøkning som følge av omleggingen av ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift. .... Regionalpolitiske hensyn tilsier at den enkelte kommune og fylkeskommune som får merutgifter, bør få kompensasjon. ... Departementet vil kompensere ... gjennom en økning av Nord-Norgetilskuddet og skjønnstilskuddet.”

Hva som skal skje med kompensasjon overfor kommunesektoren etter 2007 går ikke fram av proposisjonen.

I resten av kapitlet omtaler vi bare tiltak overfor næringslivet. Ideelt sett bør de avbøtende tiltakene oppfylle følgende krav:

- * Bør være geografisk konkurransevridende i favør av de områder som i dag har redusert arbeidsgiveravgift.
- * Bør være varige, stabile og forutsigbare
- * Bør være automatiske, ikke søknadsbaserte
- * Bør gå til drift, ikke investeringer
- * Bør gå til arbeidskraft, ikke kapital
- * Bør gå til bedriftene, ikke til offentlig sektor (virkemiddelapparatet)
- * Bør være næringsnøytrale
- * Bør være automatiske, rettighetsbaserte ikke søknadsbaserte. Reduserer transaksjonskostnader både på tilbuds- og etterspørselssida. Dvs. mindre virkemiddelbyråkrati og mindre tidsbruk for bedriftene.
- * Bør ikke legge til rette for "rent seeking". Bedriftene skal bruk sin tid og kompetanse til å konkurrere i vare- og tjenstemarkedene, ikke i jungelen av vurderingsbaserte offentlige støtteordninger.

I Revidert nasjonalbudsjett fra mai 2003 legges det opp til følgende prinsipper og tiltak for å kompensere for bortfallet av differensiert arbeidsgiveravgift:

- * Avgiftsøkningen føres tilbake til områdene (sonene), men ikke nødvendigvis til den enkelte kommune eller næring, og ikke til den enkelte bedrift.
- * Alternative ordninger skal være kostnadseffektive og målrettet i forhold til bosetting og sysselsetting i distriktene.
- * Vil videreføre den differensierte arbeidsgiveravgiften i tiltakssonen.
- * Vil beholde ordningen for fiskeri og landbruk.
- * Fribehold (bunnfradrag) 250.000.
- * Overgangsperiode for sone 3 og 4.

7 Avbøtende tiltak.

Det er foreslått en rekke avbøtende tiltak fra ulikt hold. Alle forslag er preget av at det er svært vanskelig å finne tiltak som kan kompensere for bortfallet av differensiert arbeidsgiveravgift. De alternative ordningene skal ikke være i strid med støtteregele. Dette fører til at en ofte ender opp med forslag som er selektive, vurderingsbaserte, lite forutsigbare og kostbare å administrere. Dvs. virkemidlene får lett alle de kjennetegn en helst vil unngå.

I det følgende gis en omtale av de mest aktuelle avbøtende tiltakene som er diskutert.

7.1 Bagatellmessig støtte

Den eneste måten å opprettholde (deler av) den differensierte arbeidsgiveravgiften på, er på grunnlag av unntaket om bagatellmessig støtte. Bagatellmessig støtte anses ikke å virke konkurransevridende i forhold til samhandelen mellom EØS-landene fordi den er så liten. Den anses derfor ikke som ulovlig statsstøtte. Bagatellmessig støtte kan gis med inntil 100.000 euro pr. foretak over en treårsperiode.

I dagens norske arbeidsgiveravgiftssystem brukes bagatellunntaket ved at foretak innen de næringer som i følge reglene skulle ha betalt høyeste avgiftssats uansett sone, likevel faller innenfor det geografisk differensierte systemet i den utstrekning fordelene (differansen mellom høyeste sats og den sats som ellers gjelder i sonen) utgjør mindre enn en tredel av 100.000 euro pr. år. Disse foretakene har altså allerede i dag et system med bunnfradrag innenfor bagatellreglene.

Når ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift avvikles, legger Regjeringen opp til en ordning basert på bagatellmessig støtte som utformes slik at foretak (egne juridiske enheter) lokalisert i avgiftssonene 2, 3 og 4 får en nedsettelse av arbeidsgiveravgiften innenfor fribeløpet statsstøtteregeleverket tillater (om lag 250.000 kroner pr. foretak).

Et sentralt spørsmål er hva som ligger i begrepet foretak. NHO har drøftet dette og fått en juridisk vurdering av spørsmålet i forhold til reglene om bagatellstøtte:

” Et selskap kan bestå av flere virksomheter (bedrifter), men grensene for den bagatellmessige støtten i form av et bunnfradrag ved beregning av differensiert arbeidsgiveravgift, gjelder foretaket. Hver virksomhet/bedrift vil dermed ikke kunne få et eget bunnfradrag. Det er imidlertid ikke gitt at hvert enkelt foretak i alle tilfeller har krav

på fullt bunnfradrag eller om flere foretak må ses under ett. Statsstøttereglene er en del av EUs/EØSs konkurranseregelverk. I den sammenheng er det den økonomiske og ikke den juridiske enheten, som er det relevante "foretak". Spørsmålet er derfor om foretaksdefinisjonen som er anvendt ved anvendelsen av bagatellstøttereglene i Stortingets avgiftsvedtak, er i samsvar med den fortolkning Kommisjonen, EU-domstolen og evt ESA, EFTA-domstolen legger til grunn. Spørsmålet har betydning for hvilken effekt en full anvendelse av bagatellreglene for alle næringer vil ha, som en måte å opprettholde differensieringen av arbeidsgiveravgiften på.

Advokat (prof. dr. juris) Finn Arnesen har undersøkt EUs fortolkning av reglene. Basert på en fersk dom fra EU-domstolen (13. juni 2002), er hans konklusjon at det avgjørende er den reelle støttemottaker. Relevante momenter i forhold til hvem som er reell støttemottaker, er faktisk kontroll (dominerende eierinteresse eller som sterk kontraktspartner, her et oljeselskap) og reell økonomisk støttemottaker. Det vil si at beløpsgrensen for det første ikke kan gjelde for den enkelte juridiske enhet innenfor et konsern, men må gjelde for konsernet samlet. For det andre går EU-domstolen enda lenger og uttaler at også en kontraktspartner, typisk en leverandør, kan anses som støttemottaker. Poenget, dersom man knytter dette til begrunnelsen for bagatellstøtteunntaket, er at det ikke lenger er en bagatellmessig og dermed ikke-konkurranssevridende støtte dersom et konsern ville kunne motta beløpet for hvert eneste av sine datter-, datterdatterselskaper osv." (NHO 2003)

I vårt studieområde er disse spørsmålene først og fremst viktig for to typer av bedrifter:

- * Bedrifter som er en del av store konsern, og ofte har eksterne eiere. Særlig innen industrien, men også innen reiseliv, bank og forsikring, og andre deler av forretningsmessig tjenesteyting er dette vanlig.
- * Lokalt eide foretak, der samme eier har mange foretak. Særlig innen reiselivsnæringen er det mange eksempler på dette.

En annen usikkerhet knyttet til bunnfradraget (bagatellstøtten), er om den foretrekker annen offentlig støtte. Andre støtteordninger som er godkjent av ESA kommer ikke i konflikt med den bagatellmessige støtten. For å få støtteordninger godkjent må de "notifiseres" i ESA.

SND prøver å få de fleste av sine støttetiltak notifisert. Regional støtte og FoU-støtte er notifisert. SND sentralt gir som generelt råd til sine distriktskontorer at de skal unngå å bruke bagatellreglene. Men for noen ordninger er det ikke andre muligheter. Eksempelvis er SNDs etablererstøtte ikke notifisert. Støtten gis dels til enkeltpersoner (omfattes ikke av

EØS 61), dels til nyetablerte, dvs. registrerte foretak (som da omfattes av EØS 61).

Inkubatorordningen er en del av etablererordningen. Fra 2003 er det slik at en del av KRDs SND-bevilgning går til SND sentralt, en annen del går til fylkeskommunene som så bevilger til SND i fylket. Inkubatorstipendene går fra den sentrale potten, mens etablererstipendene går fra fylkets pott. Uansett hvem som fordeler disse midlene er det slik at det som går til etablerte (registrerte) foretak omfattes av EØS 61, og dermed inngår i den summen som ikke kan overstige 100.000 euro i løpet av tre år. (jf. reglene om kumulasjon)

Få kommuner har notifisert sin kommunale næringsfond, dvs. støtten gis under bagatellreglene. Evt støtte fra kommunale næringsfond vil derfor være en del av bagatellstøtten, dvs. den vil komme som fratrukk i bunnfradraget.

Det er Nærings- og handelsdepartementet som skal overvåke at bagatellreglene følges. Den som gir støtte til et foretak skal opplyse foretaket om at dette er bagatellstøtte. I tilsagnet skal også foretaket gjøres oppmerksom på at foretaket er pliktet å oppgi /opplyse om denne støtten når de søker/får annen offentlig støtte. Det er i dag ikke særlig godt utbygde kontrollordninger for dette. Men bedrifter som mottar støtte urettmessig kan bli pålagt å tilbakebetale støtten, med renter.

Oppsummert kan en si at lite av det SND gir som støtte kommer i konflikt med reglene om bagatellmessig støtte, og at det neppe er noe stort problem i dag. Et mulig problem som kan dukke opp, er at foretak i sone 2 og 3 (og videre nordover) "bruker opp" bagatellstøtten gjennom bunnfradraget. Disse foretakene kan da f.eks ikke få støtte fra kommunale næringsfond eller kraftfond. Men sone 1- foretak kan fortsatt få støtte fra de kommunale fondene. Dvs. vi får en konkurransevridning i forhold til dagens situasjon.

7.2 Transportstøtte

Regjeringen har i brev til ESA søkt om å få notifisere en nasjonal transportstøtteordning. *"Transportstøttens siktemål er å stimulere til økt vekst i næringssvake områder ved å redusere de konkurransemessige ulemper som følge av lange transportavstander, vanskelige transportforhold og spredt bosetting i enkelte distrikter. Ordningen tar sikte på å kompensere for en del av merkostnadene til transport som påføres bedrifter som ligger perifert i forhold til mer sentrale områder."* (Kommuneproposisjonen, mai 2003)
Det er strenge regler for lovlig transportstøtte:

- * Støtten må aldri gi overkompensasjon.
- * Transportstøtte etter retningslinjene kan bare gis for kostnader til transport av gods innenfor landets grenser. Den må ikke innebære eksportstøtte.
- * Transportstøtten må være objektivt kvantifiserbar på forhånd, basert på en rate for støtte pr km, eller en støtte pr km og en støtte pr vektenhetsrate.
- * Det må videre avgis årlige rapporter som viser anvendelsen av ratene. Den form for indirekte transportstøtte som i dag gis via differensiert arbeidsgiveravgift, er mao ikke i samsvar med vilkårene i retningslinjene. (NHO 2003)

Til sammenligning forutsettes den svenske ordningen for transportstøtte å være i samsvar med EUs og ESAs retningslinjer. Støtten gis etter søknad hvert halvår. De ekstra kostnadene må være pådratt med saklig grunn, og de må kunne dokumenteres. De totale fraktkostnadene må utgjøre minst SEK 25 000 i året, og støtten varierer fra 15 til 45%, avhengig av geografisk sone og transportavstand. Det foreligger i tillegg et detaljert regelverk som danner grunnlag for utbetaling av støtten.

ESAs egne retningslinjer, og ESAs avgjørelse av 25. september 2002, fastslår klart at regional støtte til ekstra transportkostnader bare kan gis etter søknad, som en direkte støtte til individuelt dokumenterte kostnader etter detaljerte betingelser. Den svenske transportstøtteordningen er etablert i samsvar med disse forutsetningene.

Retningslinjene for lovlig transportstøtte er basert på et detaljert regelverk. En fordel med ordninger er at dersom vilkårene er oppfylt, har foretaket et ubetinget krav på støtte. Det er mao i liten grad skjønsmessige kriterier eller skjønsmessige vurderinger som avgjør om den næringsdrivende skal motta støtte eller ikke.

KRDs ekspertutvalg (Hervik m.fl. 2001) vurderer transportstøtte slik:

”Utvalget mener transportstøtte ikke har gode egenskaper med hensyn til treffsikkerhet overfor den regionalpolitiske målsetting. Spesielt gjelder dette transportstøtte rettet mot varetransport da dette tiltaket retter seg mot virksomheter som eksporterer ut av regionen. Det vil i stor grad utelate tjenesteytende næringer og kommunal sektor som i dag høster fordelene av differensiert arbeidsgiveravgift. Et tiltak rettet mot å redusere transportutgiftene ved alle typer transportmidler for eksempel gjennom reduserte avgifter på bensin, fly, etc. vil øke mottakergruppen, men vil fremdeles være lite treffsikkert. I tillegg til å skape administrative problemer vil en her få et virkemiddel som kun hentes ut ved reise/transport virksomhet. Sammenliknet med de personrettede virkemidlene legger en sterke bindinger med hensyn til uttak av fordelene og overfokuserer bedre transport-

betingelser som løsning på de distriktpolitiske utfordringene.”

Ordningen med transportstøtte vil trolig få et begrenset omfang. Det er antydning en øvre ramme på ca. 200 mill. kroner pr. år. Slik det nå (juli 2003) ser ut, vil foretak Hedmark og Oppland ikke kunne få transportstøtte. For noen få store vareproduserende foretak vil transportstøtte være et viktig virkemiddel, men det vil på ingen måte kunne kompensere for et generelt, næringsnøytralt virkemiddel som den differensierte arbeidsgiveravgiften. Dette skyldes både transportstøttens begrensede omfang og den manglende treffsikkerhet.

7.3 Redusert avgift på diesel.

Autodieselavgiften er i dag på 2.77 kroner pr. liter. En generell reduksjon i avgiften vil innebære en form for lettelse i transportavgiftene som vil være helt automatisk og dermed uten administrasjonskostnader. En generell nedsettelse vil medføre et inntektstap (provenytap) for staten, men vil ikke anses som ulovlig statsstøtte. Den vil dessuten bidra til en harmonisering av det norske avgiftsnivået ved å bringe det ned mot det europeiske Avgiftslettelsen vil utgjøre større nominelle beløp jo lengre avstander.

Redusert dieselavgift vil ikke være et næringsnøytralt virkemiddel. Det vil primært være en fordel for vareproduserende næringer og transportnæringen.

Dersom dieselavgiften differensieres geografisk, vil en kunne møte de samme problemene som differensiert arbeidsgiveravgift i forhold til statsstøttereglene.

Når det gjelder persontransport, er det foreslått som en mulighet å iverksette tiltak for å redusere flyprisene. Spørsmålet er hvordan dette kan gjøres uten at det anses som ulovlig statsstøtte til bedrifter, dvs flyselskapene. Reduserte flypriser ville særlig være en fordel for områder med lange avstander og dermed de høyeste flyprisene.

En generell reduksjon i dieselavgiften vil ikke være et særlig treffsikkert virkemiddel hvis målet er å kompensere for et næringsnøytralt virkemiddel som er reservert for avgrensede deler (soner) av landet.

7.4 Fjerning av el-avgiften

Industrien er unntatt fra å betale el-avgift. I følge ESA er også dette ulovlig statsstøtte fordi det anses som støtte til enkelte sektorer og ikke som en generell ordning. ESA

underrettet norske myndigheter i juli 2002 om at det ville bli åpnet formell undersøkelse mot Norge. I Revidert nasjonalbudsjett 2003 sies det at *”Mye tyder på at industriens fritak for el-avgift vil bli ansett som statsstøtte, og at el-avgiften må legges om ... fra 1. januar 2004.”*

En ordning der all næringsvirksomhet unntas fra el-avgiften, vil ikke være ulovlig statsstøtte.

Et skille mellom elektrisitet til produksjonsformål og elektrisitet til husholdningsformål er akseptert av EU-Kommisjonen. El-avgift for husholdningen kan opprettholdes selv om den fjernes for næringsvirksomhet.

NHO vurderer fjerning av el-avgiften slik:

”Dersom alternativer til differensiert arbeidsgiveravgift og til unntak fra el-avgiften ses i sammenheng, kunne noe av det økede provenyet fra en eventuell høyere arbeidsgiveravgift anvendes til å fjerne el-avgiften for all næringsvirksomhet. Det kan imidlertid ikke begrenses til produksjonsformål dersom det skal komme de næringer til gode som i sterkeste grad vil bli rammet av en økt arbeidsgiveravgift, og hvor andre alternative tiltak er lite treffende.

Totalt proveny av el-avgiften fra næringslivet er om lag kr 2 mrd. Dette fordeler seg i dag med ca kr 500 mill fra varehandelen, ca kr 250 mill fra bank/forsikring, kr 250-300 mill fra hoteller mv og ca kr 300 mill fra forretningsmessig tjenesteyting. Resten fordeler seg på flere bransjer, blant annet industri. For varehandelen er 80% i sone 1, bank/forsikring tilnærmet 90% i sone 1, mens det for hoteller vil være en større andel i andre soner enn sone 1 (anslått til 50/50 mellom sone 1 og øvrige soner). I forhold til en eventuell opphevelse av differensiert arbeidsgiveravgift, vil det meste av ”kompensasjonen” tilfalle sone 1. Dersom det forutsettes at industrien i sonene 2-5 i tillegg til innføring av full arbeidsgiveravgift også vil kunne risikere innføring av el-avgift, vil imidlertid en fortsatt opprettholdelse av unntaket for el-avgift være av stor betydning.” (NHO 2003)

Som konkludert av NHO: Fjerning av el-avgiften kan ikke kompensere for økt arbeidsgiveravgift. Virkemiddelet bommer helt i forhold til prinsippet om at statens økte inntekter skal føres tilbake til de soner inntektsøkningen kommer fra, dvs. til de soner som får økt arbeidsgiveravgift.

7.5 Utvidet FoU-ordning.

Skatteloven gir adgang til skattefradrag for kostnader til FoU (SkatteFUNN). I forbindelse

med Statsbudsjettet for 2003, ble reglene vedtatt endret slik at de ble i samsvar med EØS-avtalen, dvs retningslinjene for FoU-støtte.

Maksimalt støttebeløp er 35 prosent av kostnadene for SMB og 25 prosent for andre foretak. Takene beregnes imidlertid brutto (før skatt) iht retningslinjene. ESA har beregnet at 20 prosent skattefradrag etter de norske reglene utgjør 27,8 prosent brutto. Fradraget ble derfor generelt satt ned til 18 prosent (som tilsvarende ca 25 prosent brutto), mens det fortsatt er 20 prosent for SMB. Det vil si at fradraget for SMB fortsatt kan økes uten at reglene blir i strid med EØS-avtalen. Omregning fra brutto 35 prosent skulle bli netto ca 25 prosent skattefradrag for SMB, som vil være lovlig i forhold til ESAs retningslinjer. (NHO 2003)

Dette er et helt generelt virkemiddel, ikke regionalt differensiert. Men ESAs retningslinjer gir muligheter for økt støtteintensitet i tiltakssonen

Utvidelse av FoU-ordningen vil være et lite ressurskrevende tiltak fordi den gjeldende ordningen helt enkelt kan utvides ved at taket for det prosentvise fradraget økes. Dette vil være en ordning som ikke bare tilgodeser de vareproduserende foretakene.

Det sentrale spørsmålet i forhold til vårt studieområde er om det finnes tilstrekkelig mange foretak som benytter eller vil benytte ordningen. Vi vet at foretak i Hedmark og Oppland er lite FoU-intensive i forhold til landsgjennomsnittet. Det gjelder både egen FoU, og innkjøpte tjenester. Dette skyldes både at de to fylkene er overrepresentert i næringer som bruker lite FoU, at de har mange små foretak og at de liten kontakt mellom foretakene og relevante FoU-miljøer. Mange av bedriftene er dessuten filialer av større foretak, der FoU-funksjonene ligger i andre, mer sentrale regioner. Det som her er sagt om bedriftene i Hedmark og Oppland gjelder trolig også for bedriftene i Innlandsregionen i Sør-Trøndelag. Det kan derfor reises tvil om utvidelse av FoU-ordningen kan kompensere for økningen i arbeidsgiveravgift.

7.6 Personskattelettelse.

Dette er et generelt og automatisk virkende tiltak, det kan differensieres geografisk, og det vil ikke medføre behov for særskilt administrasjon. Det er i utgangspunktet næringsnøytralt, men indirekte kommer dette de arbeidsintensive mer enn de kapitalintensive næringene til gode. Tiltaket vil kunne bidra til at både næringslivet og distriktene lettere tiltrekker seg personer med ønsket kompetanse.

I tiltakssonen (sone 5) i er det en slik ordning i dag, med:

- * Redusert toppskatt (9,5% i stedet for ellers i landet 13,5%)
- * Redusert alminnelig skattesats (24,5% i motsetning til 28% ellers)
- * Ekstra bunnfradrag (særskilt inntektsfradrag kr 15.000 i kl 1, kr 30.000 i kl 2).
- * I tillegg gis det i tiltakssonen adgang til ettergivelse av deler av studielån i Statens lånekasse (10% av lånebeløpet, maksimalt kr 16.500), samt høyere barnetrygd (kr 3.792 pr. år pr. barn).

Personskattelettelser er grundig omtalt i KRDs ekspertutvalg (Hervik, m.fl. 2001). I forhold til redusert arbeidsgiveravgift vil redusert personbeskatning medføre en omlegging der en legger sterkere vekt på personrettede tiltak. Dersom en mener at hovedproblemet i distriktene ikke er etterspørselen, men tilbudet av arbeidskraft, kan dette virkemiddelet være treffsikkert. En kan få økt tilflytting/reduert utflytting, men også arbeidstilbudet fra den eksisterende bosetting kan økes. Isolert sett, vil redusert marginalsatt på lønnsinntekter gjøre det mer lønnsomt å jobbe slik at tilbudet av arbeidskraft kan forventes å øke.

I hvilken grad bedriftene vil nyte godt av redusert personbeskatning er imidlertid usikkert. I forhold til bedriftene er det et lite treffsikkert virkemiddel som i beste fall vil virke etter relativt lang tid. Begrunnelsen for å erstatte et bedriftsrettet virkemiddel med et personrettet måtte være at forståelsen av hva som er distriktenes hovedproblem har forandret seg. Hvis manglende etterspørsel etter arbeidskraft ikke lenger anses som hovedproblemet, men at det er tilbudet av arbeidskraft og folks bostedspreferanser som er problemet, kan personrettede virkemidler være mer målrettede. Personskattelettelser er først og fremst et rekrutteringstiltak.

7.8 Differensiert merverdiavgift.

Også dette virkemiddelet er drøftet av KRDs ekspertutvalg (Hervik m.fl. 2001) En kan tenke seg en differensiert avgift for hver sone, på samme måte som det er differensiering mellom ulike land. Innenfor disse sonene har alle varene lavere moms enten de er produsert i denne regionen eller ikke. Dette vil være et generelt virkemiddel på linje med differensiert arbeidsgiveravgift, men i større grad rette seg mot personer gjennom reduserte priser på varer og tjenester. Det vil redusere levekostnadene og fungere som en realinntektsøkning i sonene. Fordelen retter seg også mot bedrifter gjennom redusert pris på innsatsfaktorer og gjennom økt lokal etterspørsel på grunn av de lavere prisene.

Differensiert moms vil virke mer næringsnøytralt enn differensiert arbeidsgiveravgift ved

at sistnevnte tiltak vrir prisforholdet mellom arbeidskraft og kapital. Av samme grunn vil differensiert moms i mindre grad bidra til å stimulere etterspørselen etter arbeidskraft sammenlignet med differensiert arbeidsgiveravgift.

Bedriftene kan velge å øke prisene på sine produkter og tjenester som delvis kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift. Hvorvidt reduserte moms vil medføre reduserte priser eller om det vil bli tatt ut som kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift, vil variere mellom næringer. Det er "regionalt skjermede næringer" som har størst mulighet til å høste fordeler av redusert moms, fordi de har størst muligheter for å øke prisene. Det kan være deler av varehandelen og deler av de tjenesteytende næringene.

En ordning med differensiert moms vil kunne skape kontrollproblemer og administrative kostnader for myndighetene ved at næringsdrivende med en filial i lavsatsområdet og andre utenfor, kan søke å henføre det meste av omsetningen til lavsatsområdet. Næringsdrivende som opererer utenfor lavsatsområdet kan tenkes å etablere filialer i lavsatsområdet for å utnytte slike tilpasningsmuligheter. Mulighetene for omgåelser er langt mindre ved differensiert arbeidsgiveravgift. (Hervik m. fl. 2001)

Det samles ikke inn opplysninger for moms fordelt på region. Dette fordi det i følge regnskapslovgivningen er foretaket som er regnskapsansvarlig, og et foretak kan bestå av flere virksomheter plassert i ulike regioner. I tillegg kan samarbeidende foretak med gjensidig eierandel over en viss grense, stå felles ansvarlig for momsinnbetalingen. Etter SSBs vurdering vil det derfor by på store praktiske problemer å gjennomføre en ordning med differensiert merverdiavgift i tillegg til at det må følges opp med et omfattende kontrollapparat. (Her referert fra Hervik m.fl. 2001)

NHO (2003) slutter seg til vurderingen fra Hervik. mfl. (2001) og sier at:

”Utvalgets oppsummering av ulempene ved dette alternativet virker fornuftige og logiske: De problemer og den administrasjon som ulik merverdiavgift mellom landene innebærer i dag, vil være de samme innenfor en differensiering innenfor landets grenser. Det vil kreve omfattende administrasjon og kontroll. Selv om merverdiavgiften i siste omgang er ment å belastes den enkelte forbruker, kan vi ikke uten videre forutsette at dette ikke vil bli ansett som ulovlig statsstøtte på samme måten som den differensierte arbeidsgiveravgiften. Differensieringen vil dessuten gripe inn i den ubalansen som allerede i dag eksisterer mellom offentlig og privat virksomhet mht merverdiavgift, og som ikke bør gjøres enda mer komplisert og uoversiktlig.”

7.9 Investeringsstøtte

En av formene for lovlig nasjonal regional støtte som omhandles i ESA-retningslinjenes kapittel 25, er initialinvesteringer. Dersom det skal etableres ordninger for investeringsstøtte som alternativ til differensieringen av arbeidsgiveravgiften, må ordningene være i samsvar med retningslinjene. Med "initialinvesteringer" menes en investering med en bestemt kapital relatert enten til:

- * oppstart av en ny virksomhet,
- * utvidelse av en eksisterende virksomhet, eller
- * oppstart av en aktivitet som innebærer fundamentale endringer av produktet eller produksjonsprosessen for en eksisterende virksomhet.

Det er dette som vanligvis omtales som investeringsstøtte. Investeringer til utskifting ("replacement") av utstyr faller utenfor. Det samme gjelder investeringer i form av finansiell restrukturering.

Støtten beregnes som prosent av investeringens verdi, og det er detaljerte regler for hvordan verdien skal fastlegges. Lovlig støtte er begrenset til en viss prosent verdien, avhengig av arten og graden av problemer i regionen. Det regionkart som gjelder i forhold til denne støtteformen, er noe forskjellig fra det som gjelder for differensiering av arbeidsgiveravgiften. Det førstnevnte angir virkeområdet for de distriktpolitiske virkemidlene (DU-kartet), med sonene A (tilsvarer Tiltakssonen og sone 5 for arbeidsgiveravgiften, med unntak av tre av kommunene i Nord-Troms), B, C og D. Maksimal støttesats er 25% (+ 5% for SMB) i sone A, 20% (+ 5% for SMB) i B og 10% (+10% for SMB) i C, i følge opplysninger fra NHD og KR. (Her referert fra NHO 2003) NHO (2003) vurderer investeringsstøtte slik: *”Investeringsstøtte vil kunne være et selektivt*

virkemiddel, men det kan også etableres som et rettighetsbasert virkemiddel. Dersom vi ønsker investeringsstøtteordninger som et alternativ til differensieringen av arbeidsgiveravgiften, må det vurderes om vi ønsker det etter de samme tildelingskriterier og administrert på samme måte som fordelingen av den "fylkeskommunale KRD-potten". ... Eventuelt må det presiseres at det ønskes klarere vilkår og øremerking av midlene. Det vil innebære klarere rettigheter dersom vilkårene er oppfylt, og at ikke alt går i det samme "sluket". Dermed vil næringslivet kunne oppnå større grad av forutsigbarhet. Dette er like viktig for engangsstøtte slik som investeringssstøtte, som det er for løpende driftsstøtte. Gründere og nyetablerere må på en enkel måte kunne finne ut av hvilke rettigheter de har og hvilke økonomiske rammevilkår de kan legge til grunn i sin planlegging."

Investeringsstøtte kan på ingen måte kompensere for bortfall av redusert arbeidsgiveravgift. Investeringsstøtten subsidierer kapital, ikke arbeidskraft. Den er ikke løpende og gis helst til nyetableringer eller spesielle utvidelsestiltak. Om den innføres, vil den høyst sannsynlig bli vurderingsbasert, ikke rettighetsbasert og vil dermed gi store administrasjonskostnader både for bedriftene og for offentlig sektor.

7.10 Infrastrukturinvesteringer

Infrastrukturinvesteringer er blitt lansert som kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift. NHO har vurdert dette og mener en bør prioritere informasjonsteknologisk infrastruktur mer enn gods- og persontransport. *"Utbygging av bredbåndsdekningen vil være et fremtidsrettet og langt på vei næringsnøytralt distriktspolitisk virkemiddel."* (NHO 2003)

En hovedinnvending mot dette, og noen av de andre tiltakene som er foreslått, er at det ikke retter seg spesielt mot de bedrifter og kanskje heller ikke de regioner som rammes hardest av avgiftsøkningen. Infrastrukturpolitikk, det gjelder både transportpolitikk og politikk for IKT-infrastruktur, er viktig for distriktene, men det vil være svært lite treffsikkert når det gjelder å kompensere for økt arbeidsgiveravgift.

Direkte investeringer i infrastruktur kan anses som en form for selektive tiltak. De er avhengige av bevilgninger, og kan vanskelig utformes som rettighetsbaserte tiltak. Det er imidlertid ikke støtte direkte til foretak eller personer, men til distriktene som sådan, og er slik sett generelle virkemidler. NHO sier at: *"Fra et konkurransemessig synspunkt, er denne type tiltak å foretrekke; alle sektorer og regioner har behov for best mulig informasjonsteknologi og informasjonskommunikasjon."* (NHO 2003).

Ved å foreslå infrastrukturinvesteringer som en kompensasjon for avgiftsøkning i

bedriftene, gis staten en mulighet for å ”kompensere” gjennom tiltak som mange mener burde gjennomføres uansett. Midler løftes ut fra ”den smale distriktspolitikken” og over i et annet politikkområde, der den geografiske fordelingen av midlene blir høyst usikker.

7.11 Innovasjonsfond, utviklingsfond, kompetansefond, entreprenørskapsfond, etc.

Fond av ymse slag er foreslått av de fleste som har vurdert avbøtende tiltak for økt arbeidsgiveravgift, og mange har sett på EUs strukturfond, og særlig anvendelsen av disse i Sverige, som modell. (NHO 2003, Effektutvalget 2002)

Fondet for regionalutvikling (EFRU) er det mest aktuelle å se på for å finne ideer til fondsbaserte tiltak som kan kompensere for bortfall av differensiert arbeidsgiveravgift. Målsettingen i EFRU er å støtte små og mellomstore bedrifter; å fremme produktive investeringer; å utbedre infrastruktur og bidra til lokal utvikling. Tiltakene må være i form av programmer eller brede prosjekter med fokus på en omfattende regional utvikling. Fondene finansierer flerårige og tverrsektorielle prosjekter og programmer for regional utvikling. Felles for programmene er kravet om partnerskap både horisontalt (sektorovergripende) og vertikalt (lokal/regional forvaltning, nasjonale myndigheter og EU). (NHO 2003)

Effektutvalget har vurdert innføringen av innovasjonsfond, beskrevet som ”*Et regionalt innovasjonsfond, som forvaltes desentralisert, for eksempel av det fylkeskommunale nivået for de ulike sonene...Fylkeskommunens oppgave blir da å utarbeide en plan, der kompetanse og omstillingstiltak via SND kan inngå sammen med ulike infrastrukturtiltak i henhold til den erfaring man har med strukturfond innenfor EU.*”

Henvisningen til EUs strukturfond er kun for å få idéer, og som et mulig utgangspunkt for en lignende norsk ordning. Innenfor støtteregele kan Norge utforme sine eventuelle fond etter eget ønske. I følge NHO (2003) har KRD lagt til grunn at det innenfor strukturfondenes utviklingsprogrammer også kan gis direkte bedriftsstøtte.

Ved forrige endring av systemet for differensiert arbeidsgiveravgift (1999) var det 14 kommuner som ble overført fra sone II til sone I. Den kompensasjon som disse kommunene fikk, har variert fra år til år, og for 2003 inngår kompensasjonen i den delen av KRDs budsjett som skal administreres via fylkeskommunene og det regionale partnerskapet. Etter Effektutvalgets vurdering er det en viss sannsynlighet for at en kompensasjon for et enda større bortfall av den differensierte arbeidsgiveravgiften også vil

havne i denne potten dersom tiltakene er av samme type, dvs ulike former for investeringsstøtteordninger eller tiltak lignende EUs strukturfond, f eks i form av et innovasjonsfond. (Effektutvalget 2002)

Fond av ulike slag vil ikke være et treffsikkert virkemiddel med tanke på at det skal kompensere for økt arbeidsgiveravgift. Om det går til fylkeskommunen er det ingen garantier for at midlene føres tilbake til de områder (kommuner/regioner) som får størst avgiftsøkning, og selvsagt ikke til de bedrifter som får kostnadsøkningen.

Eventuelle fond vil dessuten ha alle de kjennetegn som ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift ikke har. De vil være søknadsbaserte ikke automatiske, det vil være engangstiltak (selv om de kan strekke seg over flere år), ikke løpende, de vil gå til spesielle tiltak som må vurderes, godkjennes og fordeles i det offentlige virkemiddelsystemet. Dette vil være arbeidskrevende for næringslivet og for offentlig sektor. I verste fall kan fondsmidlene bli knyttet opp mot en form for partnerskapsmodell med svært høye transaksjonskostnader i mange ledd før midlene eventuelt til slutt når bedriftene.

Et siste argument mot fond som kompensasjon, er at slike fond trolig vil komme uansett, dvs. uavhengig av om ordningen med redusert arbeidsgiveravgift hadde blitt avvirket.

7.12 Handlingsplan for helhetlig innovasjonspolitik.

Det kan forventes at Regjeringen vil se de avbøtende tiltakene i lys av den nærings- og regionalpolitikk det ellers legges opp til. Rammene for denne politikken vil bli presentert i Regjeringens *Handlingsplan for en helhetlig innovasjonspolitik* som skal legges fram i tilknytning til statsbudsjettet for 2004. Trolig vil de overordnede perspektivene være de samme som i St.prp. nr 51 (2002-2003) *Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv*, som ble lagt fram i mars 2003.

Her heter det at: *”Regjeringen legger opp til at både nærings- og regionalpolitikken skal ha økt fokus på innovasjon. Arbeidet med å fornye virkemiddelapparatet tar utgangspunkt i at de næringsrettede virkemidlene må sees som instrumenter i en innovasjonspolitisk sammenheng. Mens gode rammebetingelser skal sørge for økt innovasjon i bredden av norsk næringsliv, skal virkemiddelapparatet bidra til å utløse konkrete prosjekter med potensial for verdiskaping. Målrettingen av de direkte virkemidlene for næringslivet skal medføre en klarere avgrensning og prioritering av innsatsen, slik at virkemidlene blir effektive verktøy i en helhetlig innovasjonspolitik.”*

Regjeringen blinker ut tre fokusområder og fem prioriterte målgrupper. ”*Dette skal gi innsatsen en klarere retning og sørge for at ressursinnsatsen blir mer helhetlig og konsistent.*”

Fokusområder:

- Forskning og kompetanseheving
- Idé-, utviklings- og kommersialiseringsfasen
- Internasjonalisering

Prioriterte målgrupper:

- Entreprenører
- Unge bedrifter
- Innovasjonssystemer
- Små og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner og -potensial
- Forskere og FoU-miljøer i næringslivet og i forsknings- og utdanningsmiljøer

Den delen av kompensasjonen som ikke kommer gjennom bunnfradrag, transportstøtte eller andre avgrensede tiltak, vil trolig bli tilpasset de overordnede strategiene i regjeringens nærings- og regionalpolitikk, dvs. i den ”helhetlige innovasjonspolitikken”. I sonene 2, 3 og 4 blir det viktig å få del i de statlige midlene som kommer i kjølvannet av handlingsplanen. Trenden både i Norge og i EU-landene er at virkemidlene knyttes opp mot partnerskapsavtaler med høye transaksjonskostnader i mange ledd, både for det offentlig og for næringslivet. For å få tilgang til partnerskapsmidlene må både bedrifter og det lokale offentlige støtteapparatet utvikle kompetanse i søknadsskriving, nettverks- og alliansebygging og lobbying overfor de regionale (fylkeskommune og SND) virkemiddeldistributørene. I dag er denne kompetansen generelt sett høyere i fylkeshovedstedene og andre byer/småbyer enn i distriktskommunene. Dette, kombinert med en gjenoppliving av 60-årenes ideer om at regional utvikling best fremmes ved å konsentrere de offentlige virkemidlene i sentrale områder, for eksempel i Mjøsbyene, stiller distriktskommunene overfor store utfordringer.

Referanser

Cappelen, Å. og Stambøl, L.S.(2003): Virkninger av å fjerne regionale forskjeller i arbeidsgiveravgiften og noen mulige tiltak. Statistisk sentralbyrå, Notater 2003/31.

Effektutvalget (2002): Regionale og distriktpolitiske effekter av differensiert arbeidsgiveravgift.

Hervik, A. og Rye, M.(2002): En empirisk analyse av effekter av differensiert arbeidsgiveravgift som regionalpolitisk virkemiddel. Notat til Effektutvalget. Møreforskning.

Hervik m. mf. (2001): Differensiert arbeidsgiveravgift. Kunnskapsstatus. Rapport fra et ekspertutvalg nedsatt av KRD. Rapport 0105 Møreforskning.

Juvkam, D.(2002): Inndeling i bo- og arbeidsmarkedsregioner. NIBR-rapport 2002:20.

Kommunal- og regionaldepartementet (2003): St.prp.nr. 66 (2002-2003) Om lokaldemokrati, velferd og økonomi i kommunesektoren 2004 (kommuneproposisjonen).

Køhn, E. og Engesæther, P. (2003): Pendling, flytting og bolyst i Hedmark. Østlandsforskning. Rapport nr.11/2003.

Næringslivets Hovedorganisasjon (2003): Differensiering av arbeidsgiveravgiften – ESAs krav om endringer. Notat utarbeidet av Ellen Mulstad, Økonomisk-politisk avdeling NHO. Mars 2003.

Nærings- og handelsdepartementet: Offentlig støtte. EØS-regelverket for støtte til næringslivet. Veileder.

Nærings- og handelsdepartementet(2003): St.prp. nr.51 (2002-2003) Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv.

Teigen, H.(1999): Regional økonomi og politikk. Universitetsforlaget.